

L. S. 1797

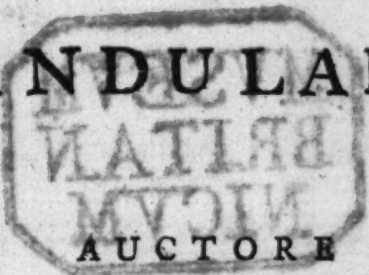
OECONOMIA NATURÆ

I N

M O R B I S

ACUTIS ET CHRONICIS

GLANDULARUM.

K.

AUCTORE

R. RUSSELL, M. D. F. R. S.

Secundum ætates hæc autem eveniunt.

HIPPOCRAT.

L O N D I N I,

Typis Gul. Bowyer ;

Impensis J. et J. RIVINGTON in Cœmeterio Paulino,
& J. FLETCHER Oxonii.

MDCCCLV.

J.

3A

NOBILISSIMO VIRO
THOMÆ HOLLES,
DUCI DE NEWCASTLE,

CELEBERRIMÆ
ACADEMIÆ CANTABRIGIENSIS
CANCELLARIO, &c.

ILLUSTRISSIMO QUOQUE
MEDICORUM LONDINENSIIUM
COLLEGIO,

ET NOMINATIM,

EDV. HULSE, BART. }
EDV. WILMOT, } MEDICIS REGIIS,
MATTH. LEE, M.D. }

HOC QUALECUNQUE OPUS,
GRATI ANIMI MONUMENTUM,
DICAT, DEDICATQUE

RICARDUS RUSSELL.

NOTISSIMO VIRGO

THOMAS HOLLES
DUCI DE NEWCASTLE

CELEBRARI

ACADEMIAE CANTABRIGIENSIS
CANCELLARIUS

ILLUSTRISSIMO QUODAM

IN PIGORUM GORDONIS

COLLEGE

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

ET CETERIS

PROLEGOMENA.

VIRO DOCTISSIMO
EDW. WILMOT, M. D.

S.

IN sequenti opusculo, amice vir, eam explicare conabor methodum, per quam natura, certis et constitutis temporibus aut vitæ periodis, secretionēs glandularum mutare, et novas quasdam inducere consuevit; tum etiam vias considerabo per quas levamen afferre solet partium ægotantium organis, quæ vel ex parte tantum impediuntur, vel ex toto muneribus suis fungi desinunt. Videtur autem, priusquam partis alicujus ægritudines proprias morbosve describamus, in ipso limine operis nonnihil de universo subjecto, cujus postea ratio erit illustranda, proponere oportere. Subjectum autem, quod DEUM ipsum habet *Architectonem*, dignum omnino est, cujus notitiam animo completi studeamus.

A

Quamvis

Quamvis autem humani corporis secretiones per idonea instrumenta, et secundum leges mechanicas, hydrostaticas, et hydraulicas, perficiuntur; nihilominus tamen certa quædam tempora, aut tanquam statas periodos, hac in re agendâ, observare natura videtur. Et profectò, quandocunque contra illius normas, aut alio tempore, quàm ea postulare solet, hæc contingant; non modo non saluti conferunt, verum sæpe etiam *morbi* fiunt.

Quanquam autem intelligo difficillimum esse de his, quæ oculorum aciem, atque microscopiorum opem superant, luculenter differere; tamen omnis argumentatio, quæ a certis notisque principiis deducitur, æquiùs et faciliùs admitti potest. Videndum igitur, si horum temporum et periodorum rationem animis certissimè comprehendere possemus, annon maximæ e re medica difficultates forent sublatae; et multa explicari multaque illustrari possent, quæ ad curationem spectant eorum morborum, quos hactenus non tam artis aliquâ regulâ, aut medendi normâ, quàm medicamentis quibusdam empiricis, aut specificis, ut dici solent, curare hominum magna pars aggressa fuit: nam si certam accuratamque secretionum glandularium notitiam assequamur, evidentiùs utique patebit, quo tempore et ex quâ parte, auxilium asferre oporteat; et
quando

quando id natura postulet, quandoque ipsa etiam conjunctis viribus adjutura sit. Atque ita non contra naturæ instituta nitentur, sed sociam conjunctamque operam ejus habebimus; et tanquam secundo flumine, si ita loqui liceat, naturâ gubernatrice, unâ deferemur. Omnis autem conatus, qui fit contra naturæ leges consuetudinesque, naturam invitam habere, adversantemque necesse est: quæ quanquam non semper forte, sæpius tamen recalcitrabit. Ex his etiam patebit, quo modo, si curari omnino nequeant, mitigandi sint plurimi morbi; ne miserimos ægrotantes diuturnâ chronicarum ægritudinum peste frangant conficiantque, quorum quidem malorum plurima fortasse inde oriuntur, quòd glandularum secretiones in juvenili ætate minus peritè tractatæ fuerint; vel quòd mutationem aliquam imprudentem præproperamque subierint.

Ponamus igitur, ut notionem, qualem possumus, de nobismet ipsis sumamus, *Deum* omnipotentem, quum ex voluntate suâ hominem creavisset, eique *spiritum vitæ afflavisset*, (ut cum Judæo legislatore loquar) *et factus fuisset homo viva anima*; indidisse illi, et quasi consecrasset, perpetuam perennemque dotem *Flu-idi* cujusdam *animati*; quod ex creatoris lege tamdiu hominibus progignendis per generatio-

num successionem sufficeret, quamdiu summo numini continuare humanum genus placeret.

Ut verum igitur certiùs scrutemur, ad anatomiae comparativae considerationem recurrendum est; ex quâ quidem inveniemus, *semina* hæc *primordialia* existere probabile esse, et in animantibus, ut in vegetantibus, idoneas matrices expectare, quæ et ea recipiant, et recepta suo tempore in lucem vitamque proferant. Plantam enim, perinde ut animal, et infantem et maturam ætate, et senescentem cernimus. Et licet quercus in juvenili ætate nullas glandes ferre soleat; tamen facilè intelligo minimorum seminum infinitam prope multitudinem, in plantæ tubulis per plures annos circumferri posse, priusquam ipsa glans producat. Ea autem et aliam quercum et universam fibrarum seriem in se continet; et jam tum idonea fit, quæ telluris alumnae matrici committatur. Pari ratione et in masculis animalibus facilè concipio fieri posse, ut semina numero propemodum infinita cum circulato sanguine unâ glomerentur, et ad pubertatis usque tempus lateant, antequam in iis animalculorum formam ullam observare liceat: verum ubi ea apparent, idonea esse et jam matura, quæ ovo materno tradantur.

Sed neque his solis anatomia comparativa fidem faciet,

faciet, verum exempla etiam nobis plantarum certè, fortasse et animalium quoque, præstare potest, in quibus non tantum sua propriæ tribûs semina, sed et alia quoque diversi generis, fluidis ipsis commissa, unâ cum communi circulatione circumrotentur. Ita, ut exempla quædam proferam, *palea* urinâ madescens, et facta mucida, fungum edulem gignit: *Sambucus* etiam fungum, quem *auriculam Judæi* nominamus: nigrum fungum et ebeno similem *fraximus*; *ulmus* subfuscum; *quercus* album, testasque ostrearias figurâ æmulantem; *fagus* nescio quid simile limacum conchis accumulatis; *betula* denique fungum agaricon imitantem, neque multum ab equini calcei formâ abludentem, profert. Quorum quidem omnium semina, dum unâ cum communi fluidorum circulatione raptim in juvenilibus plantis circumaguntur, et nunquam conquiescunt, tam sunt exigua ut ne microscopii quidem ope explorari possint. Continuus autem perennisque motus, quo feruntur, facit ut neque corrumpantur, neque pereant. Et oportet circulationem fluidorum esse multo lentiore, quàm quæ in plantarum juventute fieri solet, ut propriam sui generis sobolem propagent. Itaque si præmature arbor floreat, et fructum ferat, debilem esse indicio est. Nam si valentior sit, succo

intumescere solet, distenditur, et virgis fortiter pullulantibus luxuriatur. Et profecto dum luxuriantur arbores, vigentque, fungi nulli ex illis germinare consueverunt. Senescentium autem et morientium stipitum fluida, jam extravasata, novas sibi leges adsciscunt, ex *motibus* suis *intestinis* fermentationem inducunt, emortuæ arboris partes solidas disjungunt segregantque, et putrefaciunt quoque, et calorem idoneum excitant, qui fungorum semina, in putrido arboris trunco relicta et conquiescentia, satis in vegetando adjuvare possit. Tunc autem, licet truncus ad pedis unius altitudinem tellure coopertus sit, nihilominus tamen fungi pullulare, et obstantia perrumpere solent.

Ab his autem arboribus exempla proposui, quoniam in fungis eis producendis et constantes, ut plurimum, et perpetuæ sunt. Atque ego quidem horum semina in ipsis plantis contineri, omnino statuendum esse censeo; nemo enim, opinor, generationem eorum spontaneam esse jam contendet. Porro etiam, et in ductu biliario, et jecinore ovium reperiri animalcula, et vermiculorum, &c. ova in animalibus congesta, facile recensere possem; verum hæc, quæ jam dicta sunt, sufficiant.

Jam si probabile esse concedatur, semina hæc primordialia unà ferri posse cum fluidis circumstantibus, ad pubertatis usque tempus, neque detri-

detrimentum ullum capere; sequetur vegetationem atque animationem non admodum diversis inter se legibus procedere. Primos enim ramulos teneros et succi plenos, et flexiles, planta emittere solet; donec expansis mox reclusisque vasculis, universus solidorum et fluidorum apparatus tam flori quam semini producendo, et generi suo propagando, idoneus fiat. Tum autem firmiores fiunt; et fluidorum lentior circulatio fertur. Mox sobolem sui generis propagant, et magis indies magisque rigiditas augetur, donec, in ultimo statu, omnino ficcæ duræque fiant; ut jam neque efflorescere amplius, neque fluida eorum circulare possint: sursum niti desinunt; languent; moriuntur. Et quidem vegetabilium tam crescentium, quam pereuntium, status hic est.

Plantæ autem, perinde ut nos quoque, vasa habent percolantia longè inter se diversa, diversisque fluidis secernendis accommodata, quibus natura (statis temporibus) modò utitur, modò uti desinit, ut ætas cujusque, ususque postulat. Floris enim odore cessante, fructus statim provenit. Et longè discrepant inter se et radix, et cortex, et semen, et flos quoque et fructus; dissimilemque admodum, pro ratione vasorum secernentium, aut saporem aut odorem habent.

Sed ea tamen lenta atque æquabilis per tubulorum circulatio, sicut in plantis ætate jam maturis reperitur, ita in semine masculino elaborando conservatur. Et nulla quidem secretio animalis tantâ industriâ retardatur, priusquam sit perfecta, aut per tot tanquam ambages ducitur, quàm ea feminis masculini separatio. Et ante quidem quàm hoc perfectum sit, nullum omnino fluidum in corpore humano existere videtur, in quo animalcula fisci, atque suspendi commodè possint. Et *semina primordialia* tali modo conservari probabile est.

Has autem animadversiones ab ipsa natura ducendas esse putavi; quoniam natura optimè et fidelissimè arcana sua interpretari solet: cujus vias investigare me aggredientem, tanquam filo ducentem eam sequi oportet.

Quamquam autem in eis animalibus, quorum genera cædi destinantur, et in *mare* semen citiùs elaboratur, et in *feminâ* ovarium prægnationi citiùs idonea fiat; tamen in hominum genere, quod per sæculum ferè durare oporteret, paulo secus se res habet. Nam eæ quidem secretiones aut nondum omnino incipiunt, aut fluida saltem ipsa non perfectè elaborata sunt, donec juvenis imberbis sive impuber esse designat. Hoc autem tempore natura nunquam otium agit, sed multa variaque in habitu efficit, atque

atque alias alio tempore secretiones inducit, et sua etiam tanquam instrumenta certis muneribus, quibus a creatore summo destinantur, adaptat paulatim præparatque.

Sed illud quidem fluidum, nempe semen masculinum, circa pubertatis tempus tali modo *animatur* (ut ita loquar,) ejusque liberiora dispendia tam insolita lassitudo, atque animi demissio, comitantur, ut minimè mirum sit, *Zenonem* illud, *partis animæ spoliū*, appellasse. Plura quidem hæc super re subjunxisse facile fuisset; sed in hoc argumento ea sola discere in animo est, quæ rerum subsequen- tium comprehensioni prorsus esse necessaria videntur. Et quoniam minimè dubium fit, vim muscularem hujus fluidi ope adaugeri, plurimosque etiam glandularum morbos inde curationem recipere, quod *glandularum conglomerationum* tunicæ musculares, pubescendi tempore, majores vires nanciscantur; oportebit utique viam scrutari, quâ mutationes illas natura perficiat, ut et ei auxilia quoque, quæ fortasse desiderare possit, debito tempore subministremus. Quod si fecerimus, medicinæ dignitatem auctoritatemque confirmabimus; eamque, *scientiæ* nomen, hætenus saltem mereri, evincemus.

Sic igitur statuo: naturam in his muneribus obeundis a partu ad vitæ finem usque occupari.

Et profectò certæ et perpetuæ sunt hæ mutationes, et in habitu nunquam non contingunt. Utrum autem a *facultate* quadam, veteri usus appellatione, an ab *animâ* vel a natura, vel ab ipso *naturæ Deo*, hæc fieri mavis, haud in magno quidem ponam discrimine. Namque hæc omnia fere eodem redeunt. Unum illud postulo, ut mihi vocabulum *NATURA* condonetur: et ut ad illa quisque acriter intendat animum, qua ratione, quibusque auxiliis usa natura, alias alio tempore mutationes in habitu efficiat; et hæc quatenus ad secretionum glandularium doctrinam pertinent, diligenter considerabimus.

Illud autem opus hoc modo videtur perfici: solidis tantum negotii datur, quantum eorum vires ferrè possunt; et salutare quædam plenitudines superveniunt, quæ et ad amplianda vascula et ad varia naturæ instituta adimplenda, non una tantum ætatis periodo, accommodantur. Nam neque nutritio procedere posset, nisi plura quotidie subministrarentur, quàm quæ partium incremento, in hoc tempore, addi possent. Ergo et ex his redundantibus morbos aliquos provenire necesse esset, si non idonei quidam exitus nocituris darentur. Neque *Hippocratem* errasse putandum est, ubi dicit, *rationem per quam natura sive facultas agit, talem esse: parti cui-*

vis

P R O L E G O M E N A.   II

vis apta atque idonea attrahendo, retinendo, præparando, sive mutando; separato autem eo, quod est utile, usibusque suis adhibito, deinde occupatur in rejiciendo id, quod aut noxium, aut superfluum sit.

Et profecto si hæc attente consideremus, et quo modo fiant, non admodum absurda videbuntur duo *Hippocratis* Principia, *Ignis* atque *Aqua*; quorum alterum motui Calorique efficiendo; alterum, distendendis ampliandisque Vasis suffecerit. Namque *Helmontii* salix a quinque ad libras sexaginta novem, solâ aquâ adjectâ, quinquennii spatio increvit. Et quam sanguinis calorem suo motu continuari creditum sit, tamen uterque eorum primò in sanguinis massam a summo numine imprimi videtur; ita ut ex ejus institutis calor humorque duo præcipua forsan naturæ instrumenta sint. Quantam autem potestatem calor habeat et in fibras animalium, et in fluida illorum in tubulis contenta, ab illustrissimi *Harveii* experimentis cernere licet. Qui, quum *Punctum* illud saliens aëri frigido exposuisset, idque rariùs vibrare et motu languidiore agitari observavisset, vigorem denuò viresque languenti restituere, digito calente admoto, conatus est. Et viginti pulsuum spatio, ^a *Ecce Corculum denuò reviviscit,*

^a Harvey de Generatione, p. 53.

erigitur,

erigitur, et tanquam ex postliminio ab Orco re-
dux, pristinam choream redintegravit. Itaque,
inquit, misellam istam Animam vel morti dare,
vel ad vitam revocare, ex arbitrio possumus.
Cujus quidem Principii five Facultatis confide-
ratio, divinum Senis, Hippocratis, animum,
tanquam ardore quodam, concitasse videtur,
Et videtur mihi, inquit, id quod calidum
vocamus, immortale esse, et cuncta intelligere,
et videre et audire, et scire omnia, tum præsenti-
tia, tum futura^b.

Hæc quidem etsi levia Figmenta videri pos-
sunt, nihilominus res ipsa certo certius existit;
et quamvis nunquam fortasse omnia, quo sint
modo in œconomiâ Animalî peracta, perfecte
intelligere licebit; tamen et calorem ex attri-
tione adaugeri cernimus, et animal quoque in
universum fere mutari, ademptis eis organis
quæ fibrarum animalium vires augent, atque
atterendi munus fortiter peragunt. Id autem
fieri reperiemus, si magistram experientiam
consultuerimus, tam in Mare quam in Feminâ,
cui vasa spermatica adimuntur.

Nam si seminis masculini elaborationem pro-

^b Δοκέει δέ μοι, ὃ καλέομεν θερμόν, ἀθάνατόν τε εἶναι, καὶ
νοεῖν πάντα, καὶ εἰρῆν, καὶ ἀκρίειν, καὶ εἰδέναι πάντα, καὶ τὰ
ὄντα, καὶ τὰ ἐσόμενα. Hipp. De Principiis aut Carn.
Sect. 2.

hibeas,

hibeas, id ipsum aufers, quod et torositatem, et muscularem vim parat; tum Fluidorum attritio, ex imminutâ elasticitate, minor fit; eâque deficiente, calor nativus quoque minor fit, et in universum habitum mollities quædam inducitur. In utroque igitur sexu, nescio quid in organis generationis inest, quod certis quibusdam secretionibus glandularibus, et incremento pariter animali, necessarium esse videtur. Vix enim concipi potest, quantum non modò tonus, verum etiam figura Solidorum ex solâ earum secretionum jacturâ mutetur. Pubertatis enim quæcunque sunt indicia, penitus unâ suppressi solent; et glandulæ ipsæ, quæ eò destinantur, nunquam constitutum suum munus peragunt, sed inutiles inhabilesque manent. *Ubi glandulæ, ibi etiam Pilos esse Hippocrates scribit: Idemque in Libro de Natura Pueri, quod Anatomici observaverunt, glandulas pilis nutrimentum præbere, et pueros si in tenera ætate castrentur, nulla deinde pubertatis signa sentire, glandulasque ipsas inutiles esse, auctor est. Quicunque vero eunuchi, dum pueri sunt, sunt; propterea neque in pube, neque in mento, pilos producunt, lævesque toti existunt.*

Naturam adhuc, ipsâ, tanquam filo, nos ducente, per arcanorum ejus ambages sequi conati sumus. Jam videamus quam potestatem
in

14 PROLEGOMENA.

in solida, eorumque secretiones, semen masculinum habeat, tam in animalibus castratis, quàm in non castratis. Et quia cornua cervorum citiùs quotannis perficiuntur quàm ullum aliud incrementum animale; idcirco primum statum integerrimum antequam castratur; deinde, postquam castratum sit, imperfectum istius animalis statum, considerabimus. Cervi igitur cornua, quum jam ultimum suum incrementum attigerint, ab Aprile medio adusque finem Maii mensis, pro ratione valetudinis vigorisque animalis, novis cornibus pullulantibus, protruduntur deciduntque. Cornua autem primum esse solent mollia, spongiosa, villoso cum velamine pannum sericum heteromallum, dictum *Velvet*, æmulanti; incisa sanguinem copiosissimè profundunt: eorum etiam vascula sanguinis fluidorumque potestati parum resistunt; facilè ampliantur, elongantur, et celerimum, cumque plantarum quarundam vegetatione par, incrementum habent; donec cordis arteriarumque vis id ulteriùs provehere nequit. Ex eo autem tempore paulatim durescere incipiunt, donec ultimum soliditatis suæ gradum nanciscantur. Idque incrementum in mensibus vernis æstivisque contingere solet, cum animal summam valetudinem attingit.

Sicut autem velamen illud villosum ab externo

terno aëre cornu juvenile defendit, ita status iste mollis tenellusque in æstivis mensibus ideo accidere videtur, quòd fœminæ tunc in prole nutriendâ occupatæ, omnem cum maribus consuetudinem et societatem fugiunt, et quòd mares tam concordi animo inter se sunt, et consociantur. Sub finem autem Augusti mensis, paulo ante coëundi tempestatem, velamen illud villosum decidere solet: sed si casu aliquo ante id tempus laceratum sit, a muscis ova sua in vulnere deponentibus inficitur, morbusque cutaneus oritur, qui quidem, Erysipelatis instar, latè proserpit, in Cervi caput tumorem inducit, et sæpe etiam necat.

Instante autem tempestate, quâ mares cum fœminis coëunt, cornua dura sunt; cervusque velamen istud, arboribus et fruticum stipitibus semper atterendo, exuit, idque ex secretionem quadam jam tunc incipiente, cum *glandulæ incentive* primùm tanquam excitantur, contingere solet: unde velamen facilè exuitur, cornu durum et læve existit, cervusque æmulo cuivis jam obviam ire paratus est.

Hactenus de cornu in primo statu atque ordine naturali diximus, considerandus etiam glandularum status est, quo tempore Veneris stimulis animal concitatur, et cornua perfectissimè dura sunt. Mares tunc sonitu quodam

 crocitante

16 PROLEGOMENA.

crocitante raucoque, qui longè auditur, fœminas ad se ciere incipiunt; quæ tum quoque, Septembre medio, marem ipsæ desiderant. Ex secretionibus autem fœtidis sive *hircinis* quæ tunc fieri solent, insignem huic animali mutationem contingere cernimus. Primum, testes aliquantùm intumescunt; tum et circa laryngem tumor quidam glandularis supervenit, non fixus, sed quaquaversum diffluens et solutus: Glandulæ muci copiam satis largam suppeditant, ne guttur ab illo perpetuo crocitandi actu ficcum aridumque fieret, deinde collum quoque intumescit, et muscoli magis undique toris luxuriant. Quoniam autem cervus, Veneris desiderio agitatus, perpetuas vigilias fervat, macrescit jam nunc; et, quia membrana adiposa minus crassa existit, desinente coëundi tempestate, cutem laxam et flaccidam habet.

Dixi vero hæc ita esse sub finem tempestatís, qua Mares cum Fœminis sociantur; nam et incipiente, atque procedente eo tempore, glandulæ gutturis plurimum intumescunt, atque augentur, mole, perinde ut mulierum mammarum ante menstruandi periodos tumere solent. Hoc etiam tempore, glandularum, quas *incentivas* vocavi, secretiones adeo fœtidæ sunt, ut quæcunque vasa lymphatica locis genitalibus vicina sunt, ea ne incidantur omnino cavendum sit,

fit,
vum
res
corr
F
ting
ce,
tate,
esse
quan
tes f
E
men
ferre
redd
cipe
que
nis
mali
muta
J
statu
prof
Nam
aut n
exigu
et sol
tis qu

fit, nam si casu aliquo secantur, liquorem flavum emittere solet; qui tam gustum quàm nares offendit, et carnem, quam attigerit, inficit corrumpitque.

Hæc quidem atque alia in eo tempore contingere solent. Suboriuntur enim pili in cervice, in externo gutture, et in præputii extremitate, qui tunc magis nigro colore sunt quàm aliàs esse solent. Sed hæc tamen omnia evanescunt, quando pili isti decidunt; qui quidem decidentès foetidissimum odorem reddunt.

Evincunt igitur hæc quæ jam dicta sunt, semen masculinum secretionibus plurimum conferre, et sanguinis massam universam meliorem reddere; et secretiones plures tum præcipuè incipere, quum cervus in coitum stimulatur; easque non alio tempore continuari; itemque carnis saporem, et universam quodammodo animalis fabricam, secretionum earundem ope mutari.

Jam autem post castrationem, in imperfecto statu, animal istud considerare oportebit. Tunc profecto mirè omnia mutata esse reperiemus. Nam si juvenis admodum castratus cervus sit, aut nulla omnino cornua habebit, aut tantum exigua quasi germina pullulantia, eaque mollia et soliditatis expertia. Glandulis etiam ademptis quæ semen separant, fluida non amplius ex-

inde vigent; partesque, quas cornibus producendis occupari oporteret, aut omnino nihil, aut certe parum efficiunt; perinde ut neque menti neque pubis glandulæ, post castrationem in pueris. Cervicis glandulæ non intumescunt circa coëundi tempus; cervix neque torosa, neque crassa, neque rotunda est; neque ea, quæ in cervis non castratis circa generandi tempus semper accidere diximus, in his unquam masculi vigoris indicia apparere solent. Quamvis enim ante partum natura partes omnes constituentes in potestate suâ habeat, nihilominus his tanquam instrumentis quibusdam utitur, easque constitutis temporibus, et quando sit opus, et certo ordine, adhibere consuevit. Namque (ut Senecæ Philosophi verbis utar) *in semine omnis futuri ratio hominis comprehensa est; et legem barbæ, et canorum, nondum natus infans habet. Totius enim corporis, et sequentis ætatis, in parvo occultoque lineamenta sunt.*

Atque hæc quidem hætenus proposita sunt, ut appareret, quantam vim habeat semen masculinum, non modò in secretionem supra memoratas, verum etiam in universum fibrarum animalium ordinem; et ut medicis tanquam digito demonstrarem, quam communitatem et quasi connectionem inter se aliæ systematis glan-

^c Senec. Nat. Quæst. l. iii. c. 29.

dularis partes cum aliis habeant. Qua quidem ratione evidentius patebit, et ex quâ parte in quibusdâ morbis auxilium petendum sit, et quo tempore hac vel illâ secretionē potissimum uti oporteat. Mox enim demonstrabimus, certas quasdam systematis glandularis partes, morborum translationibus, qui ex certis quibusdâ partibus transeunt, præ aliis omnibus patere.

Revertendum autem est ad castrationis statum; in quo etiam, experiētiâ duce, animalis habitum considerare oportet. Is autem tum firmus esse definit; cervicis abicit torositas, taurique formidolosus mugitus in vaccæ debilem vocem vertitur. Musculi glutine illo privantur, quo prius corroborari solebant, et proinde minus firmi sunt, et figuram etiam quodammodo mutatam habent. Glandulæ enim adiposæ, quoniam minus quàm ante castrationem fortiter comprimuntur, mole augentur; ita ut in buculis, caro muscularis adipe commista, tanquam marmoreis lineolis interspersa appareat. Atque hæc quidem in animalibus quibuscunque castratis contingunt, et perpetua sunt. Nam in eunuchis quoque, habitus iste mollis, pinguis, glandulosus, et fœminina vox, firmum viri robur vocemque virilem excipiunt et sequuntur.

Et *Maris* quidem statum huc usque consideravimus. Quod si ad *Fœminam* oculos conver-

tamus, ea, exsectis ovariis &c. in eadem ferè cum mare conditione versatur. Nullis stimulis venereis agitata, pinguescit, et corpus mollius et rotundius habet.

Et hic quidem, quod ad secretionis glandularis rationem attinet, naturæ ordo videtur. Patebit autem ex his, quàm omnino certum sit, habitum secretionibus eis stato tempore fungi; et qui morbi ab earum defectu provenire possint; et quæ mala superventura sint, si contra naturæ legem ordinemque præpropèrè eas provocare studeamus. Eàdem etiam ratione perspicuum erit, quàm non modò non probabilis, verum etiam ne possibilis quidem sit, morborum quorundam curatio, nisi eam aggrediaris certâ quadam vitæ periodo, quando cum medico sociam operam natura ipsa navabit. Atque hæc quidem omnia, ii certè, quibus infantes alendi educandique committuntur, (arduum profecto munus) et intelligere, et diligentissimè observare debent. *Secundum ætates hæc enim eveniunt.* Hippocrat.

EXPERIMENTA de *Cervorum Cornibus.*

Oportet autem scire ex quibus causis secretionis nonnullæ glandulares pendeant, si morborum quorundam, glandulas occupantium, tractationem

tionem recte comprehendere studeamus. Et quoniam in mutationibus illis efficiendis, quas certis vitæ temporibus contingere diximus, semen masculinum magnam sibi partem vindicare videtur; ideo, ut eorum nonnulla, quæ mox de secretionibus glandularibus proponenda sunt, notiora, magisque sint confirmata, lectori *experimenta* quædam animalium castratorum ante oculos ponam: ex quorum consideratione patebit, istius fluidi rationem utilitatemque aut nondum satis fuisse intellectam, aut nondum satis observatam.

EXPER. I.

Cervum admodum juvenem castrari jussi: qui exinde nulla unquam cornua habebat.

EXPER. II.

Cervus juvenis, mensibus aliquot provectior, castrabatur. Ex altera capitis parte, cornu vice, germen tantum quoddam villosum, et exiguum; ex alterâ, cornu quidem, sed villosum atque abnorme, ad sex pollicum longitudinem, proveniebat. Utrumque autem cartilaginosum fuit. Et longius illud cornu, neque satis firmum, neque stabile fuit, ut, more bimi cervi, sursum tenderet; sed pendulum reclinavit.

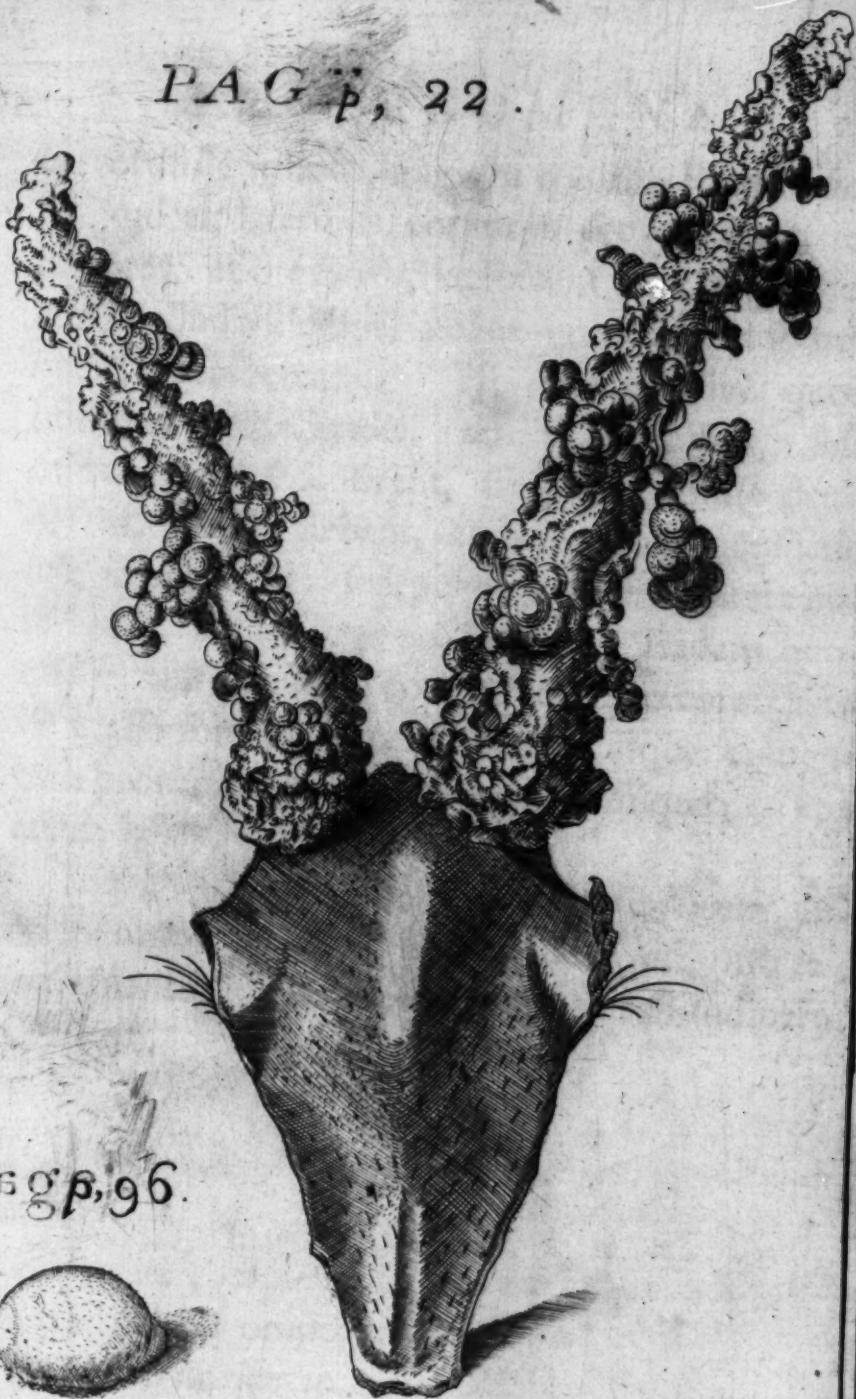
EXPER. III.

Cervus aliquantum ætate provectior castrationem, non autem perfectam, subivit. Ille duo cornua valde abnormia, et in iis velamen villosum, nunquam deciduum, habuit. Quoniam autem ex sinistro latere testiculus, et vasa spermatica minus essent læsa; sinistrum cornu dextro tertiâ parte longius exstabat. Quum vero natura incrementum in longitudinem ulteriùs propellere non potuit, aliò nîsus suos intendebat, ut ex latere ramulos protruderet. Sed, cum neque hoc efficere valebat, nodos tantummodò quosdam ossæos expulit; ex quibus glandulæ molles, et villoso velamento coopertæ, ad uvarum morem in racemis, dependebant. Cornu nunquam deinde delapsum est: cervusque quarto fere ætatis anno, ut memoriâ teneo, interfectus fuit. Sed hæc fortasse, consultâ tabulâ, erunt notiora. Vid. Tab. I.

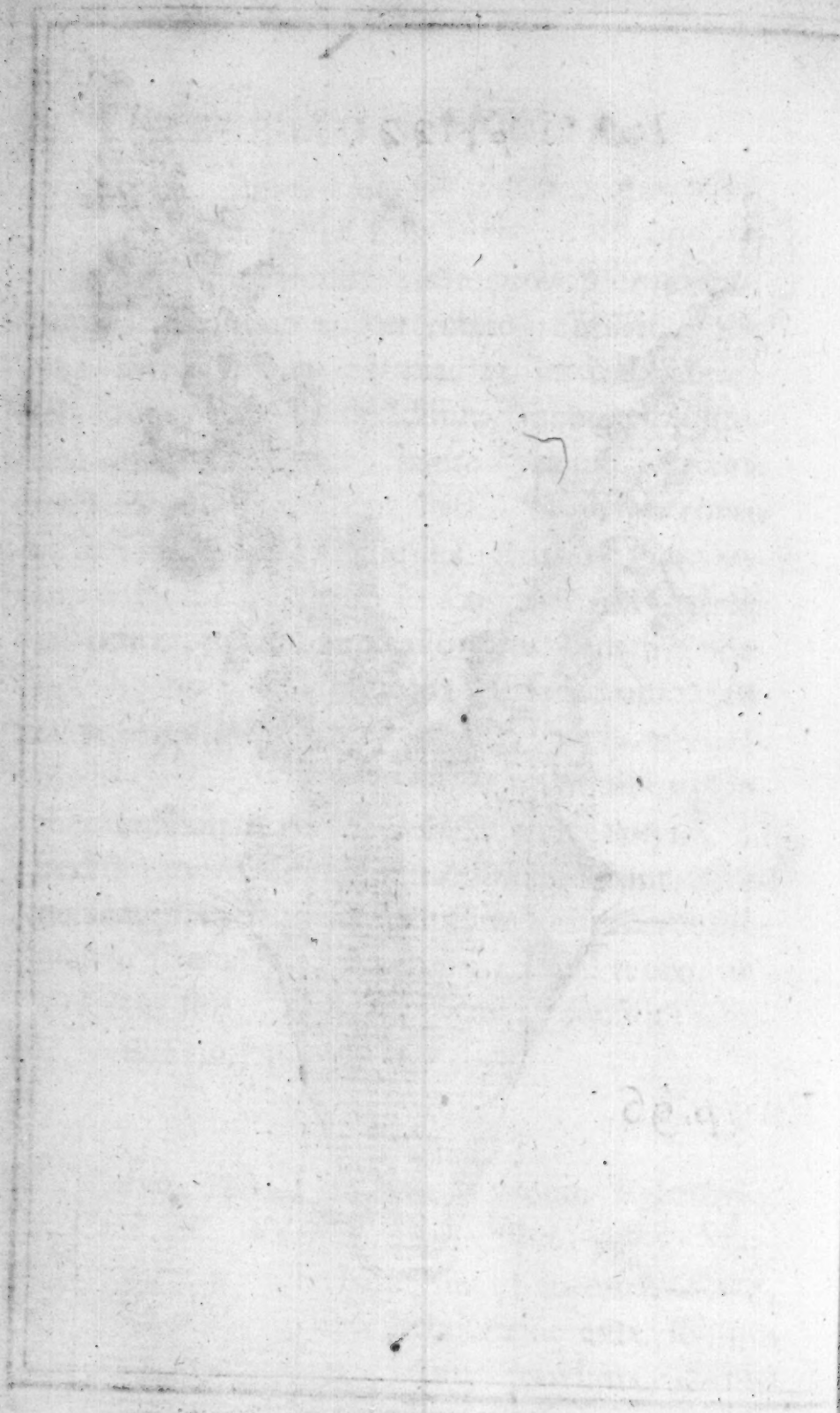
EXPER. IV.

Cervos duos senescentes, exeunte Februario, castrari jussi. Cornua, die vicesimo primo Martii sequentis, decidebant; ita ut eorum delapsus, ad minimum quintâ hebdomade ante solitum tempus contingeret. Anno proximo, cornua repullulascebant, et reliquorum ejusdem ætatis cervorum

PAG β , 22.

PAG β , 96.

cr
inc
ad
et
tu
vi
q
te
fa
d
n
h
q
l
n
r
c

cervorum cornibus longiora erant. Ramuli vero, qui ex lateribus cornuum proveniebant, et minores, et breviores, exstabant; et neque velamen illud villosum, neque cornua deinde unquam delabebantur. Hi autem, sive quod hostibus propellendis, amissis cornibus, sese minus idoneos sentirent, sive quod animo deciderent, timidi fiebant, et a marium consortio sese segregabant: sed pingues et benè curatâ cute læves, rotundique existebant. Eadem quoque in tauro castrato contingunt, pro cornu brevi crasso fortique, cornu tenue atque elongatum provenit: muscoli tenues infirmique; et vox etiam mutata.

Liquet igitur ex his, semen masculinum, incrementum quod in longitudinem est, sistere; incrementum tamen laterale, sive crassitudinem, adjuvare.

PROLEGOMENA.

cervorum cornibus longiore sunt. Eadem
 to. qui ex laticibus cornuum proveniunt et
 miores, et breviores, existunt; et aqua
 lamen illis villosam, aqua contra illud
 gatum. Describuntur. Illi autem, five quod
 hostibus propellendis, annis cornibus, ideo
 minus idoneos se habent, five quod aqua deci-
 derent, simili se habent et a matris consilio
 ite segetur. Sed quod in cornibus
 te laves, totumque cornu. Eadem quo-
 que in cornu castro conuenit. Pro cornu
 vi crasso fortius, cornu lasso sicut
 tem provenit. nescimus tamen si
 etiam cornu.

Idem autem ex his, quae in cornu
 etiam in cornu. Sed in cornu
 in cornu. Sed in cornu
 in cornu. Sed in cornu

Idem autem ex his, quae in cornu
 etiam in cornu. Sed in cornu
 in cornu. Sed in cornu
 in cornu. Sed in cornu

Idem autem ex his, quae in cornu
 etiam in cornu. Sed in cornu
 in cornu. Sed in cornu
 in cornu. Sed in cornu

O
 G
 De
 I
 um
 sum
 variis
 quam
 quibus

O E C O N O M I A

N A T U R Æ

I N

GLANDULIS MORBOSIS.

C A P. I.

*De statu infantis, quamdiu vita ejus ex matre
pendet.*

IN primâ meorum commentariolorum parte, glandularum morbidarum rationem doctrinamque, ficut etiam tumorum glandularum diversas terminationes, explicare conatus sum : Jam illud consideremus, quem ordinem in variis secretionibus glandularum moderandis, aut quam quasi normam, natura observare soleat ; et quibus etiam vitæ nostræ temporibus, aut novas quasdam

26 OECONOMIA NATURÆ.

quasdam per glandularum opem separationes inducat, aut ex veteribus mutet aliquam, aut nonnunquam eâ uti ex toto desinat, prout vel saluti, vel saltem ægrotantis corporis levationi conducatur. Atque in hac quidem parte de morborum per systema glandulare transitionibus, aut migrationibus e loco in locum, dicemus. Ex quâ fortasse consideratione liquebit, ægritudinum, quas *chronicas* vocamus, maximam partem a materiæ morbificæ translatione ex aliâ in aliam partem, suboriri: fortasse etiam liquebit, vasorum percolantium ingentem multitudinem ita a Deo Optimo Maximo factam fuisse atque conformatam, ut alterum alteri, subortâ difficultate aliquâ, subsidium ferre posset. Secretionum quoque moderamen in medicorum manibus sæpissimè positum esse, hinc patebit.

Quoniam autem persuasum habeo, morborum omnium historias, quæ ad naturæ rationem ordinemque exiguntur, tum artis medicæ emolumento, tum etiam ægrotantium saluti accommodatiores esse, quàm eæ disquisitiones, quæ speculationi magis indulgent; idcirco a naturæ institutis non discedam, sed his in rebus tractandis et normas ejus, et mutationum omnium statuta tempora observabo. Atque ex hac, nisi fallor, consideratione, tum corporis, arti
medicæ

medicæ subjecti, notitiam accuratiorem consequemur; tum etiam ratio, quâ facillimè felicissimèque machinæ illius vitia amoliri possimus, clariùs patebit. Istud etiam in his rebus percurrendis videbimus, annon illa, quæ vulgo arti nostræ objicitur contumelia, nimirum, obscuram esse quandam atque dubiam scientiam, medicoque tyroni moderatorem, vel, in morborum ambagibus investigandis, quasi filum quoddam deesse, refelli, aut, aliqua saltem ex parte, submoveri possit. Quam ego quidem rem, omisissis argumentationibus abstrusis et reconditis, hisque solis contentus quæ vel ab ipsius naturæ, vel a certissimo experientiæ fonte promuntur, aliquatenus efficere me posse spero. Quâ de causâ VETERES, harum rerum auctores optimos, illorumque observationes, quæ tanquam viam nobis commonstrant, sicut præterito tempore, ita nunc quoque duces mihi proponam; atque ubicunque eorum vestigia vel subobscura sunt, vel deficiunt omnino, ipse mihi semitam faciam, vel potius, naturam præeuntem sequar; quibusque temporibus et qua ratione, moderante naturâ, istæ summi momenti mutationes aut vicissitudines humano corpori contingant, investigare conabor. ^d *Natura in animali omnino anima est: ipsa fabricat*

^d Vid. Jul. Cæs. Scaliger. *Exerc.* 307. Sect. 29.

28 OECONOMIA NATURÆ.

calces, dentes, cornua, ad vitam tuendam; itaque iis et utitur, scitque quo sit utendum modo, sine objecto aut phantasia ulla.

Quoniam autem illud præcipuè quærimus, quo res modo constitutæ sint, ut ea proinde, quæ tuendæ vitæ necessaria sunt, et quæ providenda, discamus; et ut, intellectâ serie morborum qui singulis vitæ stationibus præcipuè superveniunt, istiusmodi incommodis medelam aut subsidium quoddam subministrare intelligamus; oportebit sanè ad ipsa vitæ primordia respicere, si vere animo complecti cupiamus quid in arte restricta, interque certos quosdam limites contentâ, haud dubie effici possit. Quæcunque enim ultra terminos hosce postulantur, aut in hominum spe et opinione existunt, aut somnia sunt.

De Placentæ Morbis.

Si generationis doctrina, quæ a plerisque hodie approbatur, vera sit, ut certe probabilis videri potest, ponamus deinde ovum ab ovario disjungi, per *tubum Fallopiæ* delabi, et matrici tenaciter adhærere, ferè eodem modo quo germen arboris, a ramulo suo separatum, cum alterius arboris vasculis, per inoculationem, coalescit. Quod quidem arteriis uteri venisque placentæ, et, vice versâ, placentæ arteriis atque
uteri

OE

uteri ven
est; ita
debita c
inter se
quasi ru
magisqu
prædita
ces in ip
dentur.
simul et
vascula
gationem
conjunct
ta, qua
catamen
atque e

Jam

atque c
illâ men
que ma
esse, ve
cuation
tempor
tùm et
tura ip

Prim

mata il
ram in

uteri venis, sibi invicem insertis fieri probabile est; ita ut inter matrem fœtumque circulatio debita continuari et conservari possit. His ita inter se connexis, videntur inde placentæ ipsa quasi rudimenta suboriri; cujus vascula, magis magisque indies distenta, tunicisque crassioribus prædita, mox tanquam exiguas quasdam radices in ipsum uterum inserere haud obscurè videntur. Crescente autem paulatim placentâ, simul etiam et embryo crescit, donec utriusque vascula plenitudini, quæ post suppressam purgationem menstruam ingravescebat, tollendæ conjunctim sufficiant. Et tunc illa symptomata, quæ matrem per primos gestationis menses, catameniis deficientibus, opprefferant, recedunt, atque evanescunt.

Jam primùm in hoc loco subsistendum est, atque observandum, symptomata hæc, quæ ab illâ menstruorum suppressione suboriuntur, neque matri, neque huic tempori tantùm propria esse, verum et in quibuscunque naturalium evacuationum defectibus, et in quocunque vitæ tempore, plus minusve inveniri posse. Multùm etiam consideranda ratio est, per quam natura ipsa iisdem incommodis mederi solet.

Primùm, post suppressionem istam, symptomata illa omnia, quæ redundantiam, aut plethoram ingravescentem denotant, matrem statim
occupare

30 OECONOMIA NATURÆ.

occupare solent: fit languida, ad motum inhabilis, somnolenta, crebrisque ôscitationibus tentatur: tum ructus acidi superveniunt, et cibus malè concoquitur; crebræ quoque vomitiones et visciditates acidæ miseram infestant: pallorè magis magisque mulier obsita; et puellarum instar Chlorosi laborantium, difficulter se expediente spiritu anhelat: fructus immaturos, et ejusmodi nugamenta, desiderat; et gutturis strangulationes, cum tristi longoque hysteriarum affectionum agmine, persentit: unde sæpe epilepsia, sæpe majus aliquod malum, caput occupare consuevit. In hoc rerum statu ecquæ indicationes curativæ suboriuntur? Verè dico, natura ipsa medendi rationem quasi digito demonstrat, et medicum satis apertè monet, ut id ipsum aggrediatur, quod, post paucos menses, ipsa sine subsidiis aliis efficere valeret. Oportet certè substituere evacuationem aliquam, donec et placenta et fœtus amovendæ redundantia, quæ post suppressa menstrua ingravescit, aucta mole, sufficiant.

Atque hoc primum, quod scimus, exemplum est, in quo natura suis viribus plenitudinem ex habitu subducit; quam rem mutatâ solitâ evacuandi ratione, et substitutâ per placentaë vascula separatione, quia menstrua fluxio substitit, per novum quoddam subsidium efficit. Ex his patet,

O
patet,
qual
pro t
occa
conve
V
pulve
corri
poste
cond
subm
tionil
tem
nam
exist
mag
tre
est,

P
com
dum
ex p
cent
veru
ovan

patet, naturam ab ipso vitæ principio secretiones quasdam mutare, substituere alias, atque alias pro tempore omnino intermittere, donec, factâ occasione, iterum ipsas in auxilium adhibere conveniat.

Venæ sectio commoda, diæta e medio sumpta, pulveres testacei et rhabarbari exigua portio, ad corrigendas aciditates stomachi, sicut infantulo postea, ita et matri in hoc tempore multum conducunt: quæ quidem si prudenter auxilia subministrarentur, plurimis, nisi fallor, abortionibus eo modo præcautum esset. Matris autem hoc in tempore cura maxima habenda est: nam ut ea per primos menses, quibus gravida existit, rectè tractetur, ex eâ re infantuli salus magna ex parte pendet. *Puer vivit de matre in utero, et quali mulier sanitate prædita est, talem etiam puer habet*.*

De Morbis ovariorum

Pauca subjungam obiter de quibusdam incommodis, quæ modò propter menstrua nondum prorumpentia, modò propter distensionem ex primâ suppressione catameniorum ingravescentem, nonnunquam ovaria occupare consueverunt. Ex his autem utrisque causis ortos ovariorum morbos quosdam pertinaces vidi, in

* Hippocrat. *de naturâ puer.*

quibus

32 OECONOMIA NATURÆ.

quibus et evacuationes commodæ, et separationum earum, quæ ex sanguine fiunt, perita et secundum naturæ leges facta destinatio, plurimum sane ad sublevandum proficere potuissent.

Memini virginem quandam me vidisse, in quâ plurimos conatus, quamvis frustra, sub ipso pubertatis tempore ad eliciendum catameni-
orum fluxum natura fecerat. Per biennium, certis temporibus, mammarum distensiones, glandularum, quæ in collo sunt, tumores, spiritus difficilis, et exigua sanguinis sputatio, puellam infestabant. Quoniam autem per æstatem perspiratione copiosissimâ sublevaretur, et mammarum et colli intumescencia, et symptomata sese reliqua omnia, in proximum usque ver subducebant.

Tertio autem jam anno, quum esset puella fere septendecim annos nata, neque in mam-
mis neque in colli glandulis malum amplius ullum urgere, sed internis tumoribus et grandior fieri, et omnibus annis intumescere venter cœpit. Quod tamen paulatim, tamque lentis progressibus factum est, ut per annos plus quàm viginti, graves istas scirrhusitates pertulerit. Ad mortuæ inspectionem vocatus aderam, cujus vivæ cura mihi concessa olim fuerat, quamque gravissimis periculis sæpe et sæpius libera-
veram.

veram. Inſpecto cadavere, in ovariis morbum fuiſſe reperimus; quæ partim perfecto ſcirrho, ad quindecim, aut circiter, librarum pondus, occupabantur; partim alio modo laborabant; ſcilicet aquam craſſam, viſcoſam, ſed neque unius coloris, neque ejuſdem ſpiſſitudinis, intus continebant: pus certe perfectum nullibi ullum invenimus.

Quum ex tumorum internorum compreſſione renes tandem afficerentur, maximis difficultatibus ægra urgeri cœpta eſt. Nullâ re magis quàm ſequentibus medicamentis ſublevari viſa eſt.

℞ *Succ. Limon.* ℥vj. *Salis Abſinth.* 3ſs. *Aq. Petroselin.* ℥iſs. *Cinnam. fort.* 3ſs. *Acet. Scillit.* 3j. *Syr. de Croco* 3j. *M. f. Hauſt.* 8va quaque hora ſumendus.

Ex his ingens ſæpe urinæ profluvium; et meliùs ægra ſe habuit. Verum etiam morbo jam olim ingraveſcente, podagrâ ex traduce correpta fuerat; quæ, quamvis crebro et paroxyſmis periodicis redire conſueviſſet, cæteris tamen incommodis ne minimum quidem ſublevamen attulit.

Hæc autem eo de morbo ſufficiunt, quum ex defectu ſcilicet menſtruorum, debito tempore non provenientium, ortum ſuum habet. Verùm et ex illorum etiam ſuppreſſione, quum

34 OECONOMIA NATURÆ.

jam alterâ vice gravida facta fuisset, mulierem eodem morbo correptam fuisse memini. Semel post ortum morbum peperit; sed et tumores subsistere nihilominus, et annis singulis increfcere videbantur, donec, pulmonibus quoque eodem vitio corruptis, et phthifi et hydrope purulento evicta succubuit. Nam et tumores in ovario maturatos, ex quibus nonnulli quidem disrupti, suas in abdomen impuritates emiseraut; et crebros quoque pulmonum abscessus ruptos, et sputatione ejectos, habuit; qui ex internis illis tumoribus in apostemata versis, atque alias glandulas pure suo inficientibus, provenerant. In hoc casu, mira puris copia, quod a sanguine rejiciebatur, cum ipsa urina foras prodiit. Vidi ipse, manè ægram revisens, plura cochlearia puris ponderosi, vasis fundum petentis; quamquam mulier nunquam vel levissimo renum morbo laboraverat. Id quod in vomicis, ingenti pulmonis apostemate laborantibus contigisse sæpe memini.

Ex prædictis facile liquebit, maximè cavendum esse, ut neque mulieris prægnantis vascula sanguifera plenitudine istâ, quæ ex necessitate quadam in primis gestationis mensibus supervenit, ullo modo nimis distendantur; neque venter, quod sæpe gravidis contingit, constipationem nimiam subeat, antequam auxilium submi-

O
subm
lectâ
recti
non
etiam
quæ
ut ita
O
fuerit
lis m
Nam
pus q
ret,
mens
tur;
const
nonni
ftet,
num h
gland
Sec
tâ pau
cresci
dictæ,
tes lul
Ver
atio,
nis qu

subministretur. Qua quidem ex re, ut et neglectâ venæsectione debitâ, et hæmorrhoidas, et recti diuturnos quosdam morbos, provenisse non unicâ tantum vice observavi. Hinc fiunt etiam crura varicosa, et futurorum ulcerum, quæ deinde provectiores annis infestant, prima, ut ita dicam, fundamina ponuntur.

Omitto quicquid de *placenta* olim disputatum fuerit, utrum constet ex glandulis, necne; nullis me contentionibus lubenter implicaturus. Nam si hoc solum concedatur, ipsam esse corpus quoddam adventitium, quod matrici adhæret, et pro tempore vasorum sanguiferorum, menstruationi inservientium, muneribus fungitur; certè jure diximus, partem eam esse ita constructam, ut a matris vasculis sanguiferis nonnihil derivare possit, five ex glandulis constet, five secus. Verùm ego tamen *Whartorum* hac in re auctorem habens, placentam esse glandulare corpus statuam.

Sed ut ad propositam rem revertar. Placentâ paulatim augeſcente, simul etiam et fœtus crescit, donec quæ in amnio continentur, *aquæ dictæ*, nono jam mense foras prorumpunt, partes lubricant; et infans in lucem prodit.

Verùm ista vasorum sæpe memorata ampliatio, dum fœtus in matrice continetur, insignis quidem, et fere miranda existit. Quum

Harveius noster, Regi *Carolo*, ejus nominis primo, *punctum saliens* ostenderet, tremula ejus vibratio tam obscura fuit, ut non nisi solis radiis obliquè admixtis esset percipienda. Mirum autem est, inquit, quàm exiguo temporis spatio, ex quo *punctum palpitans* in conspectum se primùm dederat, ipse fœtus in amnio et formatus sit atque perfectus. In damis enim, Novembris die decimo et nono, vel vicesimo, *punctum* illud *saliens* apparuit; tum vicesimo primo, vel saltem postridie ejus diei, vermiculus, aut rude animalis primordium conspiciebatur; postea, sex vel septem exinde diebus, fœtus ita perfectus est, ut a mare fœminam distinguere et internoscere; pedes formatos, fissas ungulas, mucosas, leviterque flavescentes, cernere liceret. Et deinde scriptor idem alio in loco subjungit. ^a *Punctum sanguineum saliens emicat; exiguum adeo ut in sua diastole ceu minima ignis scintilla effulgeat, et mox in systole visum prorsus effugiat et dispareat. Tantillum nempe est vitæ animalis exordium, quod tam inconspicuis initiis molitur plastica vis naturæ!*

Consentiunt cum his, ea quæ ab *Hippocrate* in libello *de naturâ pueri* traduntur; quæque se tum in cantrice quadam abortiente, tum etiam in meretriculis, quarum plurimos em-

^a Vid. *Harvey De generatione*. in 4°. Pag. 49.

bryones

bryones circiter septimum a conceptione diem examinaverat, plus semel observasse meminit.

Primum enim postquam genitura in uterum pervenit, in septem diebus habet, quæcunque corpus habere debet, &c. Postquam autem jam perditur, elabitur velut caruncula. Hanc carunculam in aquam conjectam si consideraveris, omnia membra habere reperies, &c.

Ex præmissis intelligere possumus, placentam vasorum lacteorum officiis fungi, atque obstructionibus ex plethora oriundis obnoxiam esse; tum in tubulis ejus fluida impediri, atque ipsam a matrice separari, deinde et fœtum nutrimento suo privari posse, et moriturum esse, matremque necessariò abortionem facturam, nisi de hisce omnibus incommodis sedulò præcautum sit: quod si fiat, mense nono sanus infans et integer valetudine nascitur.

Embryonem ipsum ab ovo ad partum usque deduximus; rationemque illam, quam natura observat, ante quam ex lacteis solis nutriatur infans, uno quasi tenore tractavimus. Jam quod res modo postea procedat, videamus.

CAPUT II.

De glandularum statu, a partu usque ad dentitionem.

SICUT urbium et populorum origines, ab historicis dubiè atque incertè traduntur; ita fortasse et hæc, quæ a medicis de natura hominis ante partum scribuntur, dubia et obscuriora videri possunt. Partus vero ipsius infantis est instar magni in gente aliqua jam constitutâ eventus; ex quo, quicquid gestum, aut quicquid mutatum fuerit, certioribus magisque incorruptis monumentis patent, quam quæ obscuriore ævo facta sint.

Divisâ igitur a matre umbilicali chordâ, suppressoque per ligaturam sanguinis fluxu, novâ jam infans ratione nutriendus est. Labitur ab utero placenta, ipsiusque uteri vasa, *inbiantia* dicta, claudi fiñit; donec mox purgationis menstruæ reditu referentur. Atque hic nova rerum facies, novus ordo secretionum animalium nascitur. Nam si tubus alimentarius sui generis glandula sit, et lactea ejusdem sint vasa secretoria, quod nonnullis medicis videtur, tum sane, ex quo tempore a placentâ separantur arteriæ umbilicales, statim ex ipsâ hâc secretionem glandulari infantis vita pendet.

Quoniam

Quoniam igitur stomachus atque intestina destinantur cibo ita concoquendo aptandoque, postquam a dentibus in partes tenuissimas divisus fuerit, ut per vasa lactea in sanguinis massam transmittatur, distribuaturque cordis atque arteriarum ope per universam vasorum seriem, quæ proinde ad nutrimentum recipiendum recluduntur; jam videamus quam viam in ipsis vasis ampliandis natura teneat. Id vero fit paulatim lentisque progressibus, ita ut in multis incrementum illud in longitudinem non nisi post vicesimum ætatis annum perfectum sit. Postquam vero glandulæ *faucium*, quæ salivæ secernendæ accommodantur, et stomachi itidem glandulæ officia sua peregerint, et deglutitione adjuvante cibum in stomachi cavum immiserint; tum deinde stomachi tunicæ membranis musculisque suis eum fortiter compri-munt, et motu peristaltico mæconium illud, et quæcunque ante partum intestinis continebantur, protrudunt.

Sicut autem supra, *Harveio* auctore, fœtum in utero celerrimè crescere observavimus, ita et post partum quoque infans, ad instar juvenis cujusdam plantæ jam primùm pullulantis, multo citiùs nunc quàm postea crescit. Quippe tubuli nondum firmi, parum cordis potestati resistunt; implenturque, lacteorum vasorum

40 OECONOMIA NATURÆ.

ope, tenui quodam fluido et diluto; quod, instar instrumenti quo chirurgi injectiones facere solent, vascula distendit, ampliatque; quantum scilicet in debili suo teneroque adhuc statu, absque diruptione ferre possint.

Perpicuum est igitur naturam, ab ipso partu, hoc in officio maxime occupari, ut infantulo nutriendo, ut tubulis dilatandis explicandisque, ut denique alumno suo omnibus modis augendo, prospiciat et invigilet. Quo quidem tempore, per glandulas cutis, per renes alvumque, perque omnes secretiones glandulares, habitus redundantia deducuntur: quarum secretionum siqua forte deficiat, aut corporis ægritudo sequitur, aut fluxiones in partem aliquam superveniunt. Id quod ab *Hippocrate* quoque fuisse videtur animadversum: *ætatibus vero morbosissimi sunt juniores; corpora autem citò augeſcunt; et tales deſtillationibus^c obnoxii ſunt.*

Infans igitur bona valetudine fruitur, crescit, multumque augetur amplitudine; et brevi eum incrementi statum acquirit, ultra quem progredi non potest, quin morbus superveniat. Et sicut fieri non potest, ut in eo statu maneat, propter mutationes varias, quæ in habitu tam frequenter suboriuntur; ita necesse est, vel ut auxilia supradicta revocentur, vel ut morbus

^c Hippocrat. de diæta. lib. i. Sect. 24.

nascatur;

nascatur; ob hoc scilicet, quòd habitus valetudinem tanquam in æquilibrio non conservet, sed aut nimis sustollatur, aut deprimatur.

Verum ipsa tamen Dei Optimi Maximi providentia subsidia nobis elargita est, quo minus obstructions hominis fabricam, in hoc debili solidorum statu, destruant. Observamus enim infantulorum sanguinem pallidum esse plerumque et aquosum, et multum etiam dilutum, eorumque vasa lactea chylo quodam tenui perpetuò rigari. In quo quidem fluiditatis statu, per minima vascula optimè servatur circulatio; ipsorumque tubi vi cordis ampliantur, et gradatim extenduntur, idque multo faciliùs fit, quàm si fluida in statu minus essent diluto.

Sicut autem necesse est, ut mutationes in corporibus nostris omni tempore suboriantur, et ut altera sæpius alterius partis opem requirat; ita observare oportet quænam ista sint auxilia, quibus ipsa natura, his in rerum difficultatibus, confidat.

Nam ut ante partum, primò placentæ deinde etiam foetus secretionibus freta fuerat, ad redundantias, quæ ex menstribus suppressis necessariò matrem opprimunt, sublevandas detrahendasque; ita hoc in tempore, a cutaneis intestinisque glandulis, quæ sibi invicem mutuum auxilium ferunt, et difficile istud munus peragunt

gunt, superincrementorum præcipuam eliminationem natura videtur expectare. Quicumque enim infantulos ipsis in cunis accuratè diligenterque observaverit, is, licet renes fortasse, vel aliæ quædam glandulæ opem aliquam præbeant, prima tamen morborum indicia, vel in cute, vel in stomacho intestinisque, ut plurimum suboriri reperiet.

Cum igitur infans istum incrementi gradum attigit, cutis plerumque eruptione quadam inducitur, nutricibus nostris dictæ, *the red gum*, *rubrum gummi*. Et hic quidem morbus, qui infantulorum proprius est, per glandulas, quæ *Miliares* nominantur, se largè profert, modò latis pustulis, modo mire exiguis, rubroque colore conspicuis. Quo quidem tempore, glandulæ tam post aures quàm per inguina, officiis suis fungi incipiunt, et infantem sanum integrumque servant. Atque hæ secretiones adeo necessariae sunt, ut, quibus infantulis istæ non proveniunt, his rarò, quemadmodum *medicæ artis pater* observavit, bona valetudo contingat. Et quibuscunque quidem pueris existentibus, erumpunt ulcera in caput, et in aures, ac in reliquum corpus, et qui salivosi sunt, ac mucosi, hi ipsi, progressu ætatis facillimè degunt: qui vero mundi sunt, neque ulcus ullum, neque mucus, neque ulla saliva prodit, talibus periculum imminet, ut

ab

ab hoc morbo (i. e. Epilepsia) corripiantur. Vid. Hippocr. de morbo sacro.

Sed quandoquidem hæ secretiones vehementer fœtidæ sunt, nutricem munditiæ maximè studere oportebit, quo minus excoriationes molestissimæ oriantur. Infans omni tempore, quo peraguntur secretiones illæ valetudini tam accommodæ, sanus existit, ut qui maximè, validusque; sed cum istæ separationes neque longo tempore, neque certo subsistant, si subitò evanescant, infantis valetudinem brevī mutatam fore præsagio sunt. Et si quidem neque vetus illa renovetur, neque nova aliqua secretio substituat, quæ deficientis vicem suppleat, corporis oppressi, gravatique onere redundantiarum indicia, haud longe absunt, quin appareant.

Infans in somnum fit proclivis, stomacho ægrotat, crebris viscosæ cujusdam pituitæ vomitionibus fatigatur; idque eo fit, quod stomachi intestinorumque glandulæ, secretionibus suis exaugendis destinantur, et humores hosce recipiunt, qui secretionum illarum, quæ post aures, quæque per inguina glandulasque miliares prius factæ fuerant, vicem supplent. Postquam autem hæ symptomata apparent, eruptiones quæ in cute sunt, et secretiones quæ post aures, et per inguina perficiuntur, rarò unquam, certè brevi tempore, continuari animadverti.

Constat autem humanum sanguinem esse heterogeneum; atque ita particularum diversarum quasdam tanquam coalitiones necessario formari, quæ, quoniam per vascula percolantia transmitti nequeant, varia morborum cutaneorum genera, formare solent. Qui quidem morbi, cum multi diversi que sint, non uno aut certo aliquo, sed quovis humanæ vitæ tempore hominem infestant. Exempla nobis sunt quæ sequuntur: primum, eruptio rubra dicta *the red gum*, proprius cunarum morbus; tum cutaneorum eruptionum omne genus; deinde, variolæ, morbilli, febris quam vocant *scarlatinam*, febresque omnes eruptivæ.

Qui quidem morbi vasa percolantia ita fortasse commutant, ut materiæ ejusdem generis morbidæ retinendæ in posterum omnino sint inepta; vel fortasse ita debilitantur ista vasa, ut, textura vitata, nunquam deinde redintegrentur. Nonnullorum autem habitus sic a natura constituuntur, ut etiamsi per inoculationem inserantur variolæ, et febris symptomatice eo ipso quidem tempore, quo cæteros inoculatione laborantes corripit, appareat; tamen per sudores putidos fœtidosque morbus foras eliminetur, nullæque adeo, ut observavi, toto morbi cursu eruptiones appareant. Quin horum etiam nonnullis permisi, experimenti gratia, in cubiculis

cubiculis eorum, qui postea inoculati fuerant, manere; qui, quamvis illic toto tempore fuerint, non ullis tamen morbi symptomatibus correpti sunt. Quo quidem periculo facto, a variolarum metu securos esse statuebam. Sed ut redeam.

Videndum est autem unde nasci soleat auxilium eo tempore, quo secretiones per cutem cessant; ita ut morbus, qui alioquin ab hac mutatione ingrueret, maturè effugiatur. Et illud quidem hoc modo fit; cum secretiones, quæ post aures et per inguina &c. perficiuntur, cumque eruptio, dicta *the red gum*, ex toto evanescunt; tum secretiones per glandulas tubi alimentarii quotidie augeri incipiunt; infansque talia fermè habet symptomata, qualia et ipsa mater, statim postquam prægnans facta fuit, ex menstruis suppressis sentiat.

Eruptione rubra, et separatione post aures, perque inguina, cessantibus, quid deinde fiat.

Infans acidis ructibus affligitur, cibum vomendo rejicit, intestina inflationibus distenduntur, strangulationes in gutture, perinde ut in mulieribus hystericis, percipiuntur; sonitu quovis inopinato contremescit. In maribus, vestimentis exutis, tam circa testiculos, quam oculos quoque atque os, color tanquam plumbeus cernitur; dormienti penis erigitur; e somno sæpe

46 OECONOMIA NATURÆ.

sæpe contractis fortiter pugnis excitatur, oculos in uno loco figit, intenditque; et si quidem alvus durior sit, sæpe motibus epilepticis, sæpe convulsivis, corripitur.

Diarrhœa eruptionem rubram evanescentem sequitur.

Sed hoc tamen incommodum ut supra observavi, nonnunquam eo modo levatur, quod secretionum humorum copiosiores per tubi intestini glandulas emittat natura; ex quorum quidem vi, diarrhœa fere enascitur, et separationum cutanearum, quæ jam desinunt, vicem supplet. Hic autem arte medica multum opus est. Nam si neque stomachi viscerumque acrimonia per pulveres testaceos corrigatur, neque quantum æquum sit diarrhœa per rhabarbari usum modicum supprimatur, symptomata sequentia contingere solent.

Diarrhœam corrigi oportere.

Infans gravissimis et molestissimis torminibus affligitur; dejectiones virides et biliosas habet; præ dolore invigilat; et, si dormiat, sæpe impetu quodam e somnis exilit; crura, dolore urgente, ad ventrem contrahit; et, nisi supprimatur aliquantum irritatio, aut convulsivorum aut epilepticorum motuum metus est. Hi vero spasmi, cum ab irritatione sola proveniant, pulveribus testaceis et opiatibus levibus curantur, perinde ac ea tormina, quæ hystericam affectionem comitantur.

tur.
vel ad
tendu
morb
restric
Et
five t
ra co
neis
quide
Quor
notha
et a
neris
cum
rhœa

A
de v
bræ,
dera
nibu
obes
nes,
rejec

tur. Hoc nisi fiat, illa separatio quam natura vel ad curandum morbum, vel ad ipsum aver-tendum suppeditaverat, ipsa quidem re vera morbus fit, ex eo quod intra debitos terminos restricta non fuerit.

Et hæc prima mihi videtur esse five mutatio, five translatio, quam post partum infantis natura conari solet; quum morbus scilicet a cutaneis glandulis ad intestinas transponitur: quod quidem in primo mense sæpenumero contingit. Quoniam autem hæ epilepsiæ symptomaticæ nothæ sunt, et a vera epilepsia prorsus diversæ, et a diversis causis ortæ; nonnulla hujusce generis exempla nobis commemoranda sunt, tam cum ventris constipatione, quàm cum diarrhœa.

HISTORIA I.

De motibus epilepticis, cum alvi constipatione.

Ad infantulum decima fere ætatis hebdomade vocatus sum, cujus per cutem maculæ rubræ, dictæ *the red gum*, copiosissimè sese ostenderant; sed absqueulla vel post aures, vel ab inguinibus facta secretionem.—Habitus corporis erat obesior.—Cum jam a cute evanuerant eruptiones, in somnum factus est proclivis; cibum rejecit, et in gutture crebras strangulationes sensit;

48 OECONOMIA NATURÆ.

fenfit; alvusque astringebatur. Accersitus est pharmacopola, qui rhabarbarum bis terve sumendum præcepit; quo tamen sumto alvus nihil reddebat. Infans circa novilunium motibus epilepticis correptus est. Deinde ego accersor, sanguinem vel sectâ venâ, vel per hirudines ducendum jussi, fontanellam quoque in nucha aperiendam, et alvum vel *rhabarbaro*, vel *clysteribus*, cum sequenti solutione e *gummi*, solubilem fervandam;

℞ *Affasætid.* ʒj. *Gum. Ammoniac.* ʒj. Solve in aq. lact. puleg. aa ʒij. m. Sumat cochleare parvum, i. e. a pap spoonful, bis terve in die.

℞ *Pulv. de guttet.* ʒiss. *castor.* ʒss. *Aq. lact.* ʒiiij. *Pæon. c.* ʒi. *Cinnab. antim,* ʒss. *Syr. pæon.* ʒj. m. Sumat cochlear. i. frequenter.

Fontanella officio suo bene fungebatur, alvus bis terve *rhabarbari* ope dejecerat; dura autem et ficca subinde manfit. Quamobrem et *oleum amygdalarum*, et *syrupum violarum* medicamentis supra præscriptis adjecimus. Sed neque factis hæc fecerunt. Nam novilunio, infans subinde motus epilepticos redintegratos habuit, et succubuit.

HIS-

HISTORIA II.

De epilepsia cum alvi constipatione.

Infantulus paroxysmo epileptico correptus fuit, statim postquam eruptiones humidæ, quæ post aures uberrimæ fuerunt, remediis topicis adhibitis, ficcatae fuerant. Ad me post primum morbi accessum veniunt: Venæ sectionem, fontanellam in nuchâ, et vesicatorium inter scapulas adhiberi oportere, et quoniam alvus constipata fuit, methodum sequentem iniri monui.

Mitt. Sang. pro ratione ætat. Fiat fontanel. in Nuchâ.

℞ Mannæ Calab. ℥viij. Ol. Amygd. d. ℥ijss. Syr. Viol. ℥iss. m. sumat Cochl. j. tertia vel quarta quaque hora, donec alvus dejecerit.

℞ Spts. Corn. Cerv. per se ℥j. sumat gr. x in Cyath. aq. fontan. pauxil. Syr. Pæon. edulcorat.

℞ Asafætid. ℥j. solve in Aq. Lact. ℥iij. Pulv. leg. ℥ij. m. fiat Lac. sumat Cochl. parvum bis terve in die.

His remediis adhibitis, alvus libere dejecit, fontanella spem nostram non fefellit, et infans nullum paroxysmum epilepticum postea subivit. Atque hæc sufficiant de his casibus quos alvi

50 OECONOMIA NATURÆ.

constipatio comitatur, quosque plerumque infelicissimos esse animadvertere soleo.

Nunc autem transeamus ad motus epilepticos explicandos, ejus scilicet generis, quod ab irritatione substante diarrhœa suboriri solet. In duobus autem casibus, qui sequuntur, notandum est diarrhœam, statim post suppressas evacuationes per cutem, subsequutam fuisse.

HISTORIA III.

De paroxysmis epilepticis, comitante diarrhœa.

Infantula circa duodecimam a partu hebdomadem, eruptiones rubris istis maculis, de quibus supra locuti sumus, admodum crebras, eodemque etiam tempore uberrimas separationes, et post aures, et per inguina habuit. Inter hæc, corpus pingue rotundumque erat; somnus altissimus, querimoniis nullis interruptus; donec incrementum eo usque processerat, ut jam ne ultra quidem absque valetudinis metu progredi posset. Hoc tempore, quamvis infantula multum dormiebat, tamen nutrix somnum minimè tranquillum placidumque esse observavit. Interposito spatio, cibum respuit, crebris vomitionibus laboravit, et ingentem rejecit copiam pituitæ viscosæ, et quam maximè similis ovorum albumini conquassato. Lac stomacho puellæ

OE

ellæ ma
mox dia
dejection
pore gra
ones cut
et, quæ
Infantul
trem pr
istæ in
bus affe
culus qu
loris, ta
ut obser
modo ev
presso,
post unu
Tum et
erat, ut
teret pa
Rectum
testaceis
esset irri
pido int
quoque
sumi, et
paroxys
nus supe

ellæ male sedebat, quæ torminibus afficiebatur; mox diarrhœa supervenit, violenta admodum, et dejectiones virides et biliosæ. Quo quidem tempore gravis illa somnolentia recessit, et eruptiones cutaneæ, et secretiones istæ quæ post aures, et, quæ per inguina fiunt, prorsus evanuerunt. Infantula nunquam non querula: Crura ad ventrem præ dolore contracta; et strangulationes istæ in gutture percipiebantur, quæ in mulieribus affectione hysterica laborantibus. Tum circulus quidam nigricans, aut plumbei potius coloris, tam circa oculorum orbis, quam circa os, ut observavimus, per intervalla modò apparuit, modo evanuit. Facies inter vagitus, spiritu compresso, sæpe tota nigrum; motusque epileptici post unum atque alterum diem supervenerunt. Tum et diarrhœa, cujus tanta vis et tam crebra erat, ut et anus procideret, et vix unus se remitteret paroxysmus, quin alter statim inciperet: Rectum ipsum, quod dependebat, pulveribus testaceis subtilissimè lævigatis conspergi, ut minor esset irritatio, et nutricis digito, linteoloque tepido intus reduci oportere præcepi; internè quoque testaceos pulveres satis magnâ copiâ sumi, et sequentem rationem iniri, datis inter paroxysmorum intervalla anodynis, donec somnus superveniret:

℞ *Pil. Matthæi* ℥j. *Asafætid.* ℥ss. *solv. in*
Aq. Puleg. ℥iiij.

Minimum hujusce medicamenti cochleare, pro re natâ fumebatur, donec, spasms repressis, subsecuta esset quies: id quod semel iterumque quatuor et viginti horarum spatio repeti, ut contra symptomatum recrudescentiam pugnaremus, nisi venter durior esset, monitum fuit. Anodyna mox, placatis spasms, post unum alterumque diem omisimus.

Hâc ratione curationem epilepsiæ perfecimus. Tum, in nuchâ fontanella inciditur. Valetudo redintegratur: et facta est postea mater plurium liberorum. Illud interim notandum est, eruptiones in cute apparuisse, quum diarrhœa per dies aliquot cessaverat; et, ut infans indies valescebat, separationes tam post aures quam per inguina de novo factas fuisse. Idque non tantum unicâ vice contigit. Nam ubi a cute eruptiones evanuerunt, subsecuta est diarrhœa; atque ubi diarrhœa subsistit, per cutem iterum secretio renovari consuevit. Diarrhœam autem ipsam postea moderati sumus, dato corallio pulverisato, cibis commisto; donec, infantula jam invalescente, secretionem omnes glandulares magis ad naturæ normam, magisque etiam validè peragerentur.

Quamvis autem in hoc casu asafœtida cum
opiato

O
opiato
latione
mi qu
quibus
esse an
haben
quam
tatis u
Quo c
nimè c
tida, e
tiones
profe
maxim

De p

Inf
dem, c
culæ i
deinde
totâ sy
tula n
Diarrh
inde in
quiden
ægrotæ
despera

opiato conjuncta fuit, propter gutturi strangu-
lationes, quibus infans laborabat; tamen gum-
mi quæcunque foetida, infantulis istis epilepticis,
quibus intestina laxiora sunt, non tam idonea
esse animadverti, quàm his, qui sicciorem alvum
habent: et neque his quidem tam utiliter dari,
quam multis aliis, qui verâ epilepsiâ, ad puber-
tatis usque tempus permanente, laborare solent.
Quo quidem (pubescendi scilicet) tempore, mi-
nimè dubium est, quin gummi quæcunque fœ-
tida, et id genus omne medicamentorum, *secre-
tiones istas fœtulentas* multum adjuvent. Eæque
profecto sunt, quæ pubescentium sanitati quàm
maximè conducunt.

HISTORIA IV.

De paroxysmis epilepticis, comitante diarrhœa.

Infantula, circiter octavam ætatis hebdoma-
dem, diarrhœâ correpta fuit: quo tempore, ma-
culæ istæ rubræ a cute evanescebant, dejectiones
deinde virides et biliosæ superveniebant, cum
totâ symptomatum prædictorum catervâ. Infan-
tula non lacte, sed cibis edulibus enutriebatur.
Diarrhœa autem adeo neglecta fuerat, ut ingens
inde irritatio motus epilepticos induceret; qui
quidem per plurimos dies manebant, donec ipsa
ægrotæ vita non modo periclitata, verum etiam
desperata esset. Namque ex brevi somno exci-

54 OECONOMIA NATURÆ.

tata, novis statim motibus affligebatur; deinde, paroxysmo finito, stupore quodam corripiebatur: quem quidem, ut doctissimus Sydenhamus observat, sæpe mors subsequitur.

Infantulæ autem nervi adeo irritabantur, ut sonitu quovis exiguo intremisceret; et janua clausa vel aperta subito novos motus inducebat. Is autem casus methodo sequente sanabatur.

Fiat fontanel. in Nuchâ.

℞ *Pill. Matthæi* ʒ ss. *Asafætid.* ʒj. *Aq. puleg. Fœnicul.* aa ʒijss. *m. sumat. cochl. parvum, i. e. a pap spoonful, pro re nata, urgente dolore.*

Hujusce autem medicamenti cochleare parvum (Anglice, *a pap spoonful*) bis terve in die sumendum suadeo, ut irritatio tolli posset: tum stomachum et viscera pulvere corallii rubri, copiosè cibo commisti, aliisque testaceis remediis edulcorari, donec dejectiones inspissarentur. Et sic hi quidem motus epileptici brevi tempore evanuerunt.

Deinde autem nutricem, lac novum et salubre habentem, accerseri suasi, quoniam id optimum esse ab experientiâ didiceram, et ad infantulam tranquillam servandam, et ad alvum ab astrictione liberandam. Sed paullulum lactis ammoniaci et asafœtidæ, pro re natâ, methodo

O
do pra
bus su
per ea
mitter
ptici,
tempo
Et
ticis,
dictur
tempu
nuata
ctand
bos h
rium
in iis
hæc r
Ve
labor
guine
nes fo
toria,
imme
mach
gere
rhab
est, f
mita
rum

do præmissæ adjeci; ut et intestina secretionibus suis peragendis sese affuescerent, et glandulæ per ea humorum debitam copiam solitâ viâ emitterent. Hoc modo requierunt motus epileptici, neque iterum redierunt; et sana ex eo tempore mansit infantula.

Et hætenus quidem de epileptiis symptomaticis, quæ ex causis supra memoratis oriuntur, dictum est. Eas autem epilepsias quæ vel ad tempus dentitionis, vel post pubertatem continuatæ, eveniunt, in istis vitæ temporibus tractandis, explicabimus. Monstravimus ergo morbos hosce debito secretionum earum glandularium moderamine curatos esse, quas quidem in iis vitæ periodis natura suppeditat, in quibus hæc mala evenire solent.

Verum ut in motibus epilepticis, alvo duriore laborantes methodus curandi est, sectâ venâ sanguinem detrahare, per alvum modicas separationes sollicitare, et per fontanellas, perque vesicatoria, etc. sanguinem depurgare; ita contra, si immodica diarrhœa sit, oportet acrimoniam stomachi viscerumque pulveribus testaceis corrigere et edulcorare; tum etiam dosibus exiguis rhabarbari corroborare. Observandum autem est, si diarrhœam dolor atque irritatio ingens comitatur, tum spasmos exiguis aptisque opiatorum dosibus pacari debere, donec symptomata

ista graviora evanescant: quo facto, medicamentum istud, in magnis periculis adeo necessarium, omnino rejiciendum est.

Nam mihi quidem in infantium tractatione, levissimâ quavis occasione ad opiatorum usum confugere, pessimum videtur. Verum si tanta fit irritatio tamque gravis, ut ægritudines aut epilepticas, aut convulsivas excitare possit, tum profectò oportet atrocissima hæc symptomata quoquo modo pacare, ut primarum viarum acrimoniis per edulcorantia suppressendis occasio dari possit. Quod si minus factum fuerit, nulla deinde auxilia speranda sunt; infans ab ipsis motibus conficitur.

Hactenus monstravimus, sicut cordis, musculorumque vires debiles erant, ita et solidorum quoque statum necessariò imbecillem fuisse, et succos tenues dilutosque; ut natura ampliatiorem vasculorum faciliùs efficeret, et incrementum animale minori cum molestiâ perageret. Sed ne status iste tonusque partium debilis laxusque ultra modum procederet (quod sæpe accidit, morbosque excitare solet) acidum quoddam juvenilium animalium stomachis datum est; quod, quamvis aluminis instar, lac coagulat, atque ob eam causam aliquandò morbum procreat, tamen fibrarum tonum astringit confirmatque, et putredinem omnem alchalinam,

a qua alioquin periculum esset, reprimit. Quod quidem videre est, vel in coagulo stomachi vitulini, vel in aliis animalibus: Sed istud tamen acidum, quod infantibus tam idoneum est, redundat fortasse nonnunquam, et vel per testaceos pulveres, vel per medicamenta anti-acida, ut supra dixi, corrigi debet.

Inter alios autem morbos, qui ab imbecillo partium tono suboriuntur, hic etiam numerari potest, qui tam infantes quam senes, quibus glandularum tonus fractus est, ut a stillicidiorum fluxu perspicuum est, præ aliis omnibus vexat opprimitque: *aptharum* malum intelligo.

Infantulorum autem aphthæ, quæ ^{*Apthæ.*} nobis in hoc loco explicandæ sunt, diversæ ab aphthis adulatorum mihi videntur. Eæ enim febres putridas, continuas vel intermittentes, præeuntes habent. Sed infantulorum aphthæ ejusdem, opinor, naturæ sunt, cum illis eruptionibus, quas vocari diximus, *the red gum*; et in hâc re solâ discrepant, quod ut alter morbus cutem, ita hic glandulas internas infestat. Hic autem morbus per interiores partes labiorum, oris, fauciumque, et gradatim per totum involucrum ductûs alimentarii, maculis minimis albidis, instar coaguli lactis deflorati, et invicem modò recedentibus, modò apparentibus, grassatur. Infans somniculosus fit, querulus, et fluxione

58 OECONOMIA NATURÆ.

xione quadam acri per glandulas separatâ affligitur; quam in nonnullis casibus tussis, raucedo, fluxus in glandulas tracheales; et postremo, mors sequitur. Nonnunquam etiam, cum escharæ intestinorum decedere incipiunt, dejectiones dysentericæ, et universa miseriarum turba, quæ a visceribus excoriatis oriri solent, ægrum opprimunt.

Sed hoc tamen neutiquam, ut D^o *Harris* videtur, a fervidis vaporibus oritur, qui a stomacho, tanquam ex fornace, ad os sursum redduntur; sed ab acribus quibusdam humoribus, qui in internas glandulas incidunt, quique in summa morbi atrocitate escharas, perinde ac si vitriolum applicatum fuisset, producere solent. Et hic quidem morbus per unam nonnunquam alteramve pustulam, vel in labro, vel in linguâ, incipere solet; deinde ad alteras partes sese mox extendit. Nonnunquam autem in ore nullæ pustulæ oriuntur, sed stomachi glandulæ afficiuntur, et prima aphtharum futurarum symptomata ab acrimonia earum secretionum progignunt. Nam singultus multis ante diebus ægrotantem male habet, quàm ad gulam morbus adrepat, et in interiore parte oris, vel labiorum sese ostendit. Neque majore quidem celeritate morbus hic ad intestinas glandulas deorsum properat: Nam vasa quidem lymphatica glandularum morbidarum

OE

darum
ita, he
tarium

Nar
fantun
malign
adulto
hunc
dulæ
dem
labra,
lenior
quâ p
rumq
nem
alio n
solet.
thodu

R

Aph
purg
novo
nutri
aquâ

darum paulatim sese invicem corrumpunt, et ita, herpetis instar, per omnem tubum alimentarium malum prorepat.

Nam etsi humor, qui per aphthosa ista infantum ulcera separatur, plerumque non tam malignus sit quam is esse soleat, qui in febribus adultorum contingit; tamen notum est, vel hunc glandulas alias tactu solo inficere; Glandulæ enim areolæ circa nutricum papillas, eodem malo quo et infantulorum, quos nutriunt, labra, vitari solent. In morbis hujus generis lenioribus, nutricis lac, diæta ex pane atque aquâ perpetuo observata, aphtharum maculas plerumque in desquammando adjuvant, et curationem perficiunt. In aliis autem nonnunquam alio modo se res habet, et lethalis morbus esse solet. In quibus quidem casibus gravissimis, methodum sequentem utilem esse observavi.

℞ *Aceti Vin. alb. aq. font. aa ℥iiij. fol. salv. p. j. Flo. Roris. marin. ℥j. Alumen. Rupin. ℥iss. coq. in Ollâ vitrat. ad ℥x. tum cola, et colat. adde Mel. Rosar. ℥j.*

Aphthas oportet, hoc medicamento calefacto purgare, et deinde linguam faucesque butyro novo, et saccharo ad pulverem redacto fricare, nutricisque papillas cerato defendere, postquam aquâ lubricâ e malvis coctâ, quotidie ad munditiem

60 OECONOMIA NATURÆ.

tiem lavatæ fuerint. Atque his quidem auxiliis tam nutrix quam infans quoque, in morbi acerbissimi cursu, plurimum sublevari solent.

In nonnullis autem infantulis, hac ipsa vitæ periodo fluxio quædam circa umbilicum in glandulas cutaneas incidere solet. Hæc autem præcipuè a nutricis negligentia provenit; quoniam sudores falsi non eluuntur, sed in partibus eis hærent; quæ proinde teneritudinis sensum quendam habent, et sæpe etiam, a separatione, quæ in chorda umbilicali digerenda contingit, impuræ manent.

Hactenus naturam ipsam sequi, et rationem viamque qua secretiones omnes glandulares peragit, a partu usque infantuli ad dentitionis tempus, investigare conatus sum. Neque in hoc loco prætereundum est, quantum hæc quidem observationes, cum sequentibus *Hippocratis* aphorismis congruunt: *secundum autem ætates hæc eveniunt: Parvis, et nuper natis puerulis, serpentina oris ulcera, vomitiones, tusses, vigiliæ, pavores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.*

CAPUT III.

De statu glandularum dentiendi tempore.

S EQUITUR dentitionis ætas, quæ proximè considerationem nostram postulat. Hæc autem debito tempore, a septimo plerumque, ad decimum ætatis mensem, naturâ moderante, contingit. Verùm in aliis aliter nonnunquam accidit, pro ratione incrementi vigorisque corporis. Quo quidem tempore nutrices plenitudinum quasdam tanquam inturgescencias observare solent, quæ partes denti vicinas augent, distenduntque, quæque invicem modò apparent, modò recedunt, donec molestum illud opus perfectum sit. Natura enim in vasculis ampliandis, et in partibus dilatandis eò tarda est, quò facilis fluxionibus decedentibus, dens, tanquam impetu facto, prorumpere possit.

Hoc autem statuo primum esse dentitionis tempus, quando gingivam ipsam notâ quâdam albidâ distinguere dens incipit. Verùm ut dentes ipsi non proveniunt, donec perfectissimè duri sint, politique, et ab aeris externi injuriis tuti; ita quoniam partes eæ distentiones tantas tamque grayes hoc tempore subeunt, fluxionibus atrocibus opportunæ sunt: tonsillæ quoque sæpe, et gutturis fauciumque glandulæ afflictæ sunt.

Subinde

62 OECONOMIA NATURÆ.

Subinde autem et tussis et raucedo subsequitur, donec, ingenti pituitæ copia rejecta, plenitudo sublata sit. In plurimis autem casibus neque id quidem plenitudini tollendæ sufficit, sed diarrhœa (et vel præcipuè *caninis dentibus* prorumpentibus, qui acutissimi et tanquam cuspidati sunt) statim suboritur, et rem feliciter conficit. Verùm si ea minus fluat, et durior alvus sit, sæpe cerebrum quoque consensum quendam doloris percipit, et infans epilepticus fit.

Hos autem motus epilepticos, qui ex dentitione proveniunt, chirurgus, liberato dente, qui dolorem facit, sublevare potest. Et partium quidem tumefactarum tensionem venæsectione, si caput doleat, imminuere, et ventrem solubilem ope *mannæ, olei amygdalarum, et syrupo violarum*, fervare consentaneum erit.

Febris autem ex hoc naturæ conatu doloris plenissimo, sæpe oriri solet. Qui autem dentientes eâ tentantur, rariùs in motus convulsivos incidunt, ut *Hippocrates* observavit:

Quibus in dentitione febris acuta accedit, parum convelluntur.

Neque hoc loco prætereundum est, quanto sint emolumento *spiritus cornu cervini, guttæ Goddardianæ, taliaque anti-acida*, quæ spasmos sedant,

dant, alvum minimè astringunt, et diaphoresin mediocriter eliciunt.

Ita lectorem per primos, in infantibus scilicet, morbidarum glandularum status duxi, in quibus secretiones omnes acres esse et subacidas invenimus. Quibus observatis, usus istorum medicamentorum quæ aciditates corrigunt, quæque fibræ in statu debili teneroque maxime idonea sunt, tanquam indicari videtur. Infantulorum enim stomachi semper acidi sunt; et maximè cum nervi irritantur. *Pulveres igitur testacei, corallium, oculi cancrorum, creta, etc.* cum *rhabbaro* subinde interposito, contra hujusmodi ægritudines optimè facere videntur. Huic igitur dentitionis periodo *Hippocratis* aphorismus finem faciat: *Ad dentiendi vero tempus accedentibus gingivarum pruritus, febres, convulsiones, alvi profluvia, maximè quum caninos edunt dentes, et iis præsertim pueris, qui crassissimi sunt, et qui alvo sunt dura. Hippocr. Aph. 25. § 3.*

CAPUT IV.

*De statu glandularum a dentitione ad pubertatis
tempus.*

IN proximo autem loco, status glandularum a dentitione ad pubertatem usque explicandus est; quo tempore debilia naturæ instrumenta in animalis incremento promovendo occupantur. Atque inibi morbos eos necessariò proventuros esse reperiemus, qui ex fibrarum statu laxo debili-que oriuntur. Etsi enim aquosus et fluidus iste sanguinis status, ex quo tempore dentes emissi fuerant, paululum mutatus sit, et infans alio modo nutriatur; tamen eæ mutationes gradatim et lentè fiunt.

Infantem autem oportet considerare, cum jam robustior factus est, et exercitationibus quibuscumque magis idoneus; et quales inde mutationes eveniant, sedulò observare. Reperiemus enim glandulas adiposas, musculorum vi compressas, inter terminos angustiores coarctari; musculosque ipsos magis macilentos, et texturâ quotidie duriores firmioresque fieri. Externæ autem glandulæ per aërem frigidum corroborantur, et minus fluxionibus patent: Nihilo minus tamen, cum exitus magna ex parte per systema glandulare redundantis dari oporteat, necesse est ut glandulæ

dulæ, et aliæ quidem in aliis, maximè hoc vitæ tempore afficiantur. Quamvis enim externæ glandulæ cutaneæ ab impuritatibus, quibus primùm onerabantur, magis immunes sunt; internæ tamen magis undequaque laborant; et tonsillarum quidem atque uvulæ morbi suboriuntur: Quos veteres etiam numerabant inter ea mala, quæ infantulos vel circa dentitionem, vel non multo post id tempus infestant.

Nam licet externæ glandulæ firmiores sint, cutisque minus excoriationibus obnoxia, tamen si magnam ex antecedentibus fluxionibus debilitationem subierint, plerumque inter dentitionis atque pubertatis tempus, vel novos quosdam morbos in cute oriri, vel fortasse veteres repullulare cernimus. Et tum quidem eruptiones, quas scorbuticas et leprosas nominamus, apparere incipiunt, atque invicem modò se ostendere, modo evanescere solent: idque per intervalla fit, ad insignem usque, qui mox supervenit, vitæ periodum, pubertatem. Quo quidem tempore si non sanantur, rarò postea (novi autem in quibus aliter evenerit) perfectam curationem recipere solent.

Hi autem morbi cutanei difficillimi sunt, qui vix ulla methodo curantur, quin recidivi subinde sint. Per multos igitur annos diligenter animum adhibui, ut vel a colore crustarum,

E

siquo

siquo modo fieri posset, vel ab apparentibus symptomatibus, eruptiones eas in aliquem tanquam ordinem redigerem; adeo ut mite sanabileque genus ab immiti insanabilique discernere et segregare possem. Sed tamen nondum mihi ipse in hac re satisfacio. Quamvis enim multos in hoc genere aquâ marinâ sanitati restitui, quos insanabiles primo aspectu esse credidi; alios tamen casus qui mitiores esse videbantur, atroces omnemque aliquando tractationem averfantes, animadverti. Pleræque autem, ut opinor, in aphtharum ordinem reduci possunt. Quæ sunt albi coloris, et brevi desquamantur, et neque altè rodunt, neque resurgunt iterum, eruptionum omnium cutanearum mitissimæ sunt. Tum flavæ, quæ itidem radices non altas agunt. Mox subfusca, instar vitiliginis, nostris *Morphew* nominatæ; atque omnes deinde gradationes subsequuntur, ad nigram usque *Americanorum* scrophulam; quæ quidem omnes eruptiones, si foveas quasdam exiguas, favorum instar, post se relinquunt, inter pessimas numerandæ sunt. At neque hæc, ut antea observavi, certa atque perpetua sunt, et nonnunquam mutantur.

Infans autem, diminutâ per exercitationem corporis pinguitudine, vascula percolantia firmitiora habet, quæ non tam facilè proinde, quam

O
quam
gland
præci
tes et
dular
phula
tes m
habitu
tur op
inflam
dam p
levissi
nem a
loris e
cum g
quam
de Ta
tionen
matur
emitte
tur, e
nes vit
et ton
rumqu
Sed c
chirur

quam antea, fluxiones recipiunt; sed largiores glandulæ internæ, harum vice, fluxionibus præcipuè opportunæ sunt. Tonsillæ tumescentes et multo largiores fiunt, & debile esse glandularum systema indicio sunt, et futuræ scrophulæ periculum portendunt. Hæ autem partes modò tumescunt, modò diminuuntur, prout habitus plus minusve plenitudine aliqua oneratur opprimiturque. Non autem tam faciliè vel inflammantur, vel suppurant, quàm aliæ quædam partes. Sed, si semel fortè maturuerint, levissimam quamvis deinde suppurandi occasionem arripere solent. Suppuratio autem et doloris et nonnunquam periculi plena est. Ergo cum glandula in statu inflammatorio est, antequam suppuret, eis modis, quos in libro meo *de Tabæ Glandulari* proposui, contra suppurationem nitendum est. Sed si tonsilla jam ad maturationem processerit, deinde pus oportet emittere. Et si quidem glandulæ valde augentur, et tonus per crebras repetitasque fluxiones vitiatur, tum chirurgum peritum consulere, et tonsillam operationis ministerio, quod plerumque feliciter evenit, diminuere bonum erit. Sed casum sequentem, qui per operationem chirurgi bene cessit, subjungam.

HISTORIA I.

De tonsillis maturatis.

Puellam ab anno ætatis quarto usque ad pubertatem, crebræ fluxiones in tonsillas infestaverant. Tumores sæpe resurgebant, sæpe evanescebant; donec tandem tonsilla suppuraret. Ex eo tempore, apostemata, frigore vel levi suscepto, suboriri solebant; quæ nonnunquam, ante quam rupta sunt, tantum non suffocationem inducebant. Ipse quondam in his angustiis consultus, tonsillam suppuratam invenio, statimque chirurgi manu pus emitti suadeo, tumore autem declinante, *Garg. de Pyrethro Fulleri* adhibere, donec se glandula depuraret, et vires recuperaret; et deinde chirurgum aliquem peritum de operatione consulere. Id quod factum est. Dominus *Girl*, chirurgus *Londinensis*, operationem feliciter perfecit; et puella, pluribus annis elapsis, ne minima quidem resurgens morbi symptomata experta est.

Haftenus de tonsillis morbidis et exiguis ulcusculis, quæ ab aphthosis maculis orta, juniores corripunt, quæque nullas febres periculosas comites habent. Ulcera autem tonsillarum, quæ cum febre atrociori contingunt, quorumque

O
que
expli

Fl
piend
eacqu
atque
inflam

Ob
quent
largio
magis
nimis
mole
nus
ne ni
faciar
modo

Vi
fluxio
borav
fitus,

OECONOMIA NATURÆ. 69

que nonnulla pessimi generis sunt, proprio loco explicabuntur.

^a *Ulceræ tonsillarum infantibus periculosa.*

Fluxionibus autem istis super uvulam recipiendis, habitus alii aliis magis sunt obnoxii: eæque subinde et glandularum tracheæ morbos, atque *Anginam* (quâ nihil novi periculosius) *inflammatoriam* infantium adducunt.

Observatum esse invenio, eos infantes frequentius inter fugendum tussire, qui uvulam largiorem, et fortasse ex formâ suâ fluxionibus magis obnoxiam, habent. Cum autem uvula nimis magna longaque sit, nimisque dependeat, molestissima sit, et chirurgi manum, non minus quam tonsillæ morbidæ, desiderat. Sed ne nimium hac in re commorari videar, finem faciam, historiamque viri cujusdam eo incommodo levati operatione chirurgi, subjiciam.

HISTORIA II.

De uvula pendula.

Vir generosa stirpe natus, ferè a cunis usque fluxionibus super tonsillas subinde recidivis laboravit. Ego aliquando eam ob causam accersitus, partem gutturis posticam, palatumque

^a *Hippocrat. de Dentit. Sect. 3.*

70 OECONOMIA NATURÆ.

multum inflammari, cum febre acuta, inveni. Hortor ut repetatur subinde tam venæ sectio, quam purgatio per *Mannam* et salem *Glauberi*; unde et inflammatio sublata est, et febris desiit: Uvula tamen multum relaxata, et adhuc pendula. Permolestum illud fuit, et tussim et raucedinem attulit, ita ut glandulæ quoque tracheæ, et pulmonalis fistula, fluxione deorsum procedente, tentari inciperent. Moneo ut uvulæ portio excidatur, et aquæ marinæ quotidianus haustus sumatur, ad fluxionem per intestinas glandulas educendam. Hæc quidem voto respondebant: Tussis, raucedo, aliaque omnia mala evanuerunt: sanitati restitutus æger, ab eo tempore rarò eisdem malis affici consuevit.

Angina inflammatoria infantium.

Sed hæ tamen fluxiones, si non in ipsis principiis reprimantur, atque in pulmones incidant, plerumque in infantibus *anginam inflammatoriam* gignunt. Quæ quidem a secundo ad octavum aut decimum ætatis annum, sed præcipuè juniores, lacerare solet. Fluxio nullas non tracheæ glandulas occupat, ita ut universa fistula pulmonalis inflammatione tentetur. Nullus tumor in externis apparet; at si fauces intus intuearis, in posteriore palati parte, et in epiglottide, rubor percipitur; glandulæ inflammatae, siccae, mucosaeque

OECONOMIA NATURÆ. 71

que fecernendo parum aptæ reperiuntur. In his etiam tonsillæ nonnunquam afficiuntur, et ulcuscula quædam serpentina laryngem cingunt, et vocem impediunt. Febris quoque oritur; quæ quanquam remissionum tempora satis libera habeat, tamen singulis accessionibus respiratio crebra difficilisque urget, ita ut infans non nisi rectâ cervice spiritum ducere, et vix lecto se continere possit, nonnunquam etiam surgere coactus sit. Sonum inter vagitus raurum edit, et stridulum quoque clangosumque aliquando spiritum intus ducit: et si neque a naturæ viribus neque ab artis ministerio auxilium statim adhibeatur, citò moritur. Quamquam enim symptomata, post venæ sectionem, tanquam inducias in aliquot horas facere videantur; tamen si febris iterum accedat, partibus humore suo destitutis, eadem symptomata, quæ prius, ingravescent; ægrumque ferè semper necant.

Novi alios ex aliis in eadem domo infantes hoc morbo subitò confectos. Unde et communicari posse, perinde atque morbillaris tussis, conjectari soleo. Atque in his quidem nonnunquam eruptiones in cute se ostendere observavi; sed sæpius aliter accidit. Hæc autem fluxio tam subita est tamque funesta, et tam præcipiti, ut ita dicam, cursu ad pulmones de-

fertur, ut non aliud malum infantes magis opprimat. Namque cum partes, quæ tentantur, spirando semper occupentur, rarissimè morbus in apostema procedit; sed aut in *resolutione*, aut pulmonum sphacelo, cito desinit.

In his casibus venæsectio, purgantia lenitiva, vesicatoria, per tepidos vapores decoct. pectoral. Spiritum ducere, ut vasorum strictura relaxetur, et ut glandulæ in muco suo secernendo adjuventur, maxime profuisse reperiuntur. Sed si sudores superveniant, partesque aliquantum levantur, evacuationes alias rejicere, et in diaphoresi solâ confidere oportet; quæ circa quintum vel sextum diem plerumque crisin conficit. Nonnunquam etiam febris intermittere solet, quam cortice peruviano curare consentaneum est. Id si non fiat, aphthæ putridæ oriuntur, novumque diversi generis negotium facessunt. Atque hæc de fluxionibus, quæ in tonsillas atque uvulam cadere solent, dicta sint.

Ulcera autem tonsillarum æstivis mensibus curatu difficiliora esse, et plerumque latius serpere, quàm alio tempore, a veteribus animadversum est. Sed ego quidem tam hæc quàm pleuréticas affectiones verno tempore, cum ventus ficcus est, et aut eurus, aut euro-borealis spirat, magis ægrotantes atrociter urgere puto, quàm cum humidus est et tepidior aer. Quod

fi

si ventus occidentalis, vel austro-occidentalis, cum uberrimis pluviis, magna vi flans verrat et purget aërem, tempus istud in hac insula nostra plerumque saluberrimum esse observavi. Cui quidem observationi, dictum vetus suffragatur, *Anglia ventosa; si non ventosa, venenosa.*

Sed ut ad propositum redeamus. Ea vasorum debilitas, quæ ex necessitate quadam infantes ab ipsis cunis comitatur, certe plurimum morborum, qui systema glandulare præcipuè infestant, causa atque origo est. Ipse autem glandulæ naturâ suâ laxæ sunt, ideoque magis quàm aliæ quævis partes fluxionibus patent. Ex eis malis, quæ a laxitate partium proveniunt, *Rachitidis* morbus est. Rarò ante novum mensem, si scriptoribus quibusdam fidem habeamus, infantes occupat; rarò post secundum ætatis annum perseverat.

Ego tamen longe secus evenire, diuque id malum continuari memini: maximè autem ubi febres intermittentes, ab infantium habitu cachectico ortæ, comites fuerint. In his nonnunquam ventres intumuerunt; et cuticulæ vultus œdematosus tumidusque, lymphaticis intus ruptis, evanuit, morbusque in ascite verâ terminavit. Atque hæc quidem glandularis affectio, quæ vere infantulorum morbus est, decimo sexto sæculo fere medio, inter Europæ incolas

incolas sese primum ostendisse fertur. Veruntamen *Hippocrates* quoque nescio quid in scriptis prodidit non multum a spinæ luxatione diversum, quæ a capite largiore, et rachitide affecto, provenire solet, licet morbi causam verbis disertis non enuntiet. "*Vertebræ in occipitio introrsum luxationes, asthmata, &c.*"

Hic quidem morbus in *Europæ* locis septentrionalibus præcipuè oriri dicitur, et maxime in eis locis grassari, ubi propter aëris humiditatem fibræ animales relaxantur, et impeditur quoque perspiratio, et habitus scorbutis, et febribus intermittentibus debilitatur. Id profecto verissimum esse arbitror. Quam ob causam *Britannia* nostra potissimum, omnesque etiam *Borealis Europæ* partes, hoc malo infestantur.

Primam in hoc morbo fluxionem glandulæ articulorum atque ossium capita recipere solent, tum ossium epiphyses, carpi, cubiti, genua, tibiæ et fibularum capita, et costarum cum sterno juncturæ, multum augentur, prominentque. Vultus cernitur œdematosus, cadaverosus, ne dicam universam potius cutem inflatam existere: fibræ musculares infirmæ et flaccidæ sunt, caput multum assueto largius, futuræque cranii apertæ et latiùs nonnunquam reclusæ. Cranium, ut arbitrabar, hoc morbo affectum, molis profecto prodigiøsæ, in museo doctissimi professoris

OE
profes
olim m
Hic
perum
tulos
plostell
include
The G
fans c
neglig
quenti
git.
stomac
fici sol
tosa fi
junctu
thartic
optim
Ref
comm
rantes
rum la
quæ
ægro
per g
quoqu
labell
afficer

professoris *Leydenfis*, amicusque mei *B. S. Albini*, olim me vidisse memini.

Hic autem morbus non tam frequenter pauperum agricolarumque, quàm divitum infantulos corripere solet: nisi quandoque fortasse plostello, quo infantulos tanquam in circulo includere pauperculæ solent, nostratibus dicto *The Go-cart*, nimis diu pedibus sustentatus infans continuatur, aut ex aliqua in nutriendo negligentia laboret. Sed id tamen malum frequentius apud Batavos, quam apud nos contingit. Curatio autem post nonnulla purgantia stomacho idonea, remediis corroborantibus perfici solet. Si vero facies pallida atque œdematosa sit, *Ens Veneris*, cum cæteris remediis conjunctum, multum profuisse inveni. Ex catharticiis *rhabarbarum*, propter ejus acerbicatem, optimum esse videtur.

Restat aliud quoddam incommodum, nondum commemoratum, quo morbis prædictis laborantes sæpissimè infestantur; illud est, gingivarum laxitas, atque putredo quædam scorbutica; quæ si negligantur, sæpe interimunt. In his ægrotantibus dentes sæpe excidisse, atque ulcera per genas internas prorepisse, donec et extra quoque gangræna apparuerit, præsertim si in labello superiore glandularum vasa lymphatica afficerentur; itemque ulcuscula gangrænosa non-

nonnunquam per utrumque fræni latus ad nares usque serpsisse, caput ipsum infecisse, et mortem intulisse memini.

Si vero horum casuum curatio debito tempore ineatur, *cortex peruvianus* in pluribus multum prodesse potest. Itemque eodem tempore ulcera oportet detergere *Spiritu Cochlear. Hortens.* et *Mel. Ægyptiacum* immisceri, plus minusve, pro detergendi necessitate.

Cum juvenis *Londini* rei medicæ studiis incumberem, duos infantulos, Domini *Howe*, medici Londinensis, cognatos, illius jussu, in villa non multum ab urbe remota, visebam. Nutrix, cujus curæ committebantur, si quæ alia, officii negligentissima fuerat. Uterque infantulus magnis in malis versabatur. Alterius coxæ, &c. collectis sordibus excoriabantur; alteriusque dentes ex utraque maxilla exciderant, et putrida quædam ulcuscula gingivas ex toto vitiaverant. His rebus parenti denuntiatis, statim infantes aliò transferri jussit. Sed alter tamen paucis diebus, exacerbescente morbo, extinctus est, alter e maximis periculis, nisi me fallit memoria, tandem feliciter evasit. Quo exemplo intelligi potest, quanti momenti sit, ut mercenarias nutrices, quibus prolis curam, et salutem quodammodo, committere solent, parentes, ipsi suis oculis inspiciant observentque.

Cum

Cum
pocraten
nificasse
cerit, c
literis m

Ad
quarto,
credibil
affectio
adeo a
tum at
memb
Verteb
vabat,
dum in

Ten
pravita
fese ta
torque
post a
factum
bus m
fervefa
xisse;
labora

In
tium f
cervic

Cum autem dixerim supra, probabile esse, *Hippocratem* ejus generis affectionem aliquam significasse, quum *vertebræ luxatæ* mentionem fecerit, casum quendam, quem ipse inspiebam, literis mandabo.

Ad puellam quandam anno ætatis quarto, accersebar, cujus caput in incredibilem magnitudinem rachitidis affectione adauctum fuerat, et pectus adeo a naturali figura declinaverat, ut non tantum asthma, verum etiam paralyfis inferiorum membrorum, a relaxatione vertebræ accesserint. Vertebram de die in diem capitis pondus prægravabat, et, factâ consuetudine, caput propemodum inter genua dependebat.

Paralyfis
membrorum
inferiorum a
relaxatione
vertebræ.

Tentare igitur statuebam, si quid forte, ad pravitatem trunci corrigendam, funiculus, quo sese tanquam libraret, sustentato interim per torquem capite, prodesse posset. Sed mihi, post aliquod tempus roganti, quid de puella factum esset, nunciatum est, quendam carminibus magicis rem agere, urinam ægrotantis igne ferverefacere; me parum morbi causam intellexisse; quippe *malæ linguæ* fascinatione puellam laborare. Ea, ut postea audiebam, mortua est.

In hujusmodi casibus, scrophularum nascentium satis aperta indiçia cernere est. Glandulæ cervicis concatenatæ plerumque morbidæ sunt: glandu-

78 OECONOMIA NATURÆ.

glandulæque mesentericæ, si cadaver inspexeris, vitiatæ reperiuntur. Veruntamen quod hic morbus a tono laxato oriatur, præsertim in cerebri parte glandulari, &c. vel ea evincere videntur, quæ a scriptoribus observari solent. Scribunt enim eos plerumque infantes, qui ponderosi, et habitiores, pituitaque abundantes existunt, quibusque cerebri massa largior, et crânii futuræ verticem versus admodum apertæ sunt, et rachitidis affectionibus, et scrophulis, et motibus epilepticis, et tussi ista convulsiva, quam nostrates vocant *The whooping cough*, et apthis quoque, præ aliis infantibus obnoxios esse, et atrociùs eisdem malis, siquando inciderint, laborare. — *Rhabarbaro* aliquamdiu adhibito, (nondum enim, cum hæc olim scriberem, *aqua marinæ* usum intellexeram) curatio deinde per medicamenta corroborantia, et balneum frigidum perficitur. Sæpe tamen et sequentem pulverem multum profuisse novi :

℞ *Cort. Fraxin.* ʒj. *Cort. Winteran.* ʒij. *Rad. Osmund. regal.* ʒij. *Rhabarb.* ʒij. *Ent. Veneris,* ʒj. *m. f. Pulv. in Chart. 24 distrib. quarum sumat j. primo mane quotidie per aliquot septiman. superbibendo Cochl. ij. Tinct. sequent.*

℞ *Milleped. pp.* ʒij. *Sal. Tart.* ʒss. *Croci* ʒj. *Vin. alb.* ℔j. *m. f. Tinct. tum per Filtrum. trajice.*

OE

Sed u
quidem
quam v
dis plen
oriri sol
pantur.
acidum
tium al
suboritur
licas, e
mala, e
dent ob
tiant et
dis, as
depone
tationes
niunt.

que per
aquam
ses am
mercur
familia
culoru

Præ
genere
præcip
ratione
vel ip

Sed ut institutum opus peragamus : — In hoc quidem debili solidorum statu, tam stomachi quam viscerum quoque glandulæ, in sublevandis plenitudinibus, quæ subinde in infantulis oriri solent, per diarrhœas sponte fluentes, occupantur. Tum quoque, propter fluidum istud acidum, quod in stomachis intestinisque infantium abundat, varii primarum viarum morbi suboriuntur. Præter enim ructum acidum, colicas, epilepsias, atque alia supra memorata mala, etiam visciditates quædam intestina obfi-
dent obturantque, quæ non aërem tantum irretiunt et retinent, verum etiam vermibus rotundis, ascaridibus, &c. tanquam nidos quosdam, deponendis ovis idoneos præbent; unde febricitationes, aliaque mala a vermibus orta proveniunt. Curatio perficietur, sublatis nidis, viscidisque per *rhabarbari* usum depurgatis, aut per *aquam marinam*, aut per *aloen* cæterasque cathar-
ses amaras : quod si neque hæc satis sint, per *mercurialia*, *vitriolica*, *acida*, *alkalina* fixa, et similia, quorum facultas caustica tenera vermiculorum corpora lædit aduritque.

Præter hæc, tumores omnes ex strumarum genere, inter dentitionis et pubertatis tempus, præcipuè sese ostendere solent : qui nisi a maturatione diligentissimè prohibeantur, rarò quidem vel ipso pubertatis tempore curantur. Sed si
cura

80 OECONOMIA NATURÆ.

cura adhibita sit, ut suppurationes nullæ contingant, sæpè tum feliciter sanantur.

Tumores igitur glandularum concatenatarum, tonsillæ ultra modum adauctæ, lippitudines, strumæque in variis corporis partibus, tumores interni, pulmonum tubercula, morbi glandularum mesentericarum, &c. Mares Fœminæque hac ætate infestant. Sed cum hæc in alio libro fusiùs tractaverim, nunc quidem lectorem in his rebus non morabor. Verùm observare nihilominus oportet, vim muscularem in hoc laxo solidorum statu debilem esse, et fluida parum fortiter attenuare, ita ut vascula debitâ vi elasticâ minimè instruantur. Sanguis proinde pallidus fiet, atque aquosus, et habitus cachecticus augebitur, donec aliqua in corpore mutatio contingat: facies tumida atque inflata, et nonnunquam universum corpus œdematosum videbitur, perinde ut in puellis *albâ febre* laborantibus.

Videtur autem ea *febris alba*, quæ puellas ab octavo ad decimum quartum ætatis annum comitatur, tanquam primus naturæ nisus esse, ad corpus erigendum excitandumque, ut novum menstruationis opus efficiatur. Hoc saltem certissimum est, menstruationem huic malo plerumque mederi. Verùm menstruatio tamen ipsa statis naturæ legibus plerumque permit-

tenda est. Nam cum in hoc debili solidorum statu, propter puellæ habitum cachecticum vitiatumque, ea continuari nequit, præmaturè secretionès illas stimulare, permagno, ut mihi videtur, detrimento esse potest. In hâc enim tenerâ ætate, matricis vasa neque muneribus suis obeundis adhuc aptantur, neque huic mutationi, quæ aliquantò posterior esse debet, idonea existunt. Et si quando medicamentorum ope undecimo vel duodecimo anno secretionès eæ sollicitentur, non tamen in nostris regionibus permanere solent: evanescent autem, et sæpe affectiones hystericas, sæpe epilepticas inducunt; quæ modò recedunt, modò redeunt, donec natura purgationem menstruam debito tempore suisque viribus eliciat.

Sed quoniam ad pubertatis periodum, quo tempore ea mutatio habitui contingit, mox venturi sumus, non alienum esse videtur, id interim medicum tyronem præmonere, ut ante tempus naturæ legibus constitutum, secretionès illas tanquam vi provocare sedulò caveat. Nam in eo quidem statu, quo vasa nondum muneribus istis aptantur, et præsertim si quod in habitu vitium fuerit, non fieri potest, quin ab usu chalybis &c. præpropere, perperamque adhibiti, percolantia vasa magnum detrimentum capiant. Et licet fortassè non rumpantur, ta-

men sæpe in glandulis insanabiles obstructions inde oriuntur. Neque rarò quidem et affectiones hystericas et ipsam sterilitatem inde natas censui, quòd habitus ejusmodi remediis, aut præproperè aut nimis largiter adhibitis, læsus esset vitiatusque. Remedium fane eximium atque efficacissimum chalybem agnosco; sed ut valentissimum est, ita medici peritissimi moderamen postulat. Hoc enim imperitè dato, quam multas hæmoptoës contingere, quot pulmonum aliarumque partium tubercula maturescere, occupationum nostrarum cursu observare liceat, vix quidem dici potest. Prius igitur quam natura id dare remedium suadeat, tutius et melius esse puto, viscida omnia per *elix. proprietatis* aut *tinctur. melampodii* usum quotidianum, ab intestinis deducere; et vel *calomelanum* quoque, si reliqua non sufficiant, eo tempore quo habitus mutari debuerit, fortioribus purgativis adjungere. Nam chalybeata tunc minori cum periculo dari solent, quum natura occasionem idoneam esse docet. Itaque continuari possunt, donec et menstruatio periodicè provenit, sanusque sanguis et validus existit. Non autem ubique chalybeatorum usum improbo, quæ nonnunquam quidem necessaria sunt; sed sæpissimè, ut opinor, ipsæ ægrotantes eis sponte sua abutuntur. In his puellis, quarum habitus admodum cachecticus existit, vix absque chalybeatorum

O E
 beatorum
 autem
 tam inte
 cumque
 dicum a
 signum
 De H
 tum et
 onibus
 que, at
 ti sunt,
 idoneo
 pluribus
 naturâ
 te, sæp
 Quum
 primum
 sunt, in
 bitum,
 dem ar
 lent; it
 que tem
 pillares
 pus pro
 braret,
 menstru
 rerum
 difficult

beatorum ope curatio perfici potest. Contra autem in pulmonum morbis, in glandularum tam internarum quam externarum vitiis, cujuscumque ea generis sint; aut si calorem immodicum ægra habeat, aut si quod inflammationis signum sit, ea omnino rejicere oportet.

De his autem eò fusiùs dixi, quod jam notum et vulgatissimum in istis puellarum affectionibus remedium sit; et a matribus nutricibusque, atque aliis, qui arte medica parum imbuti sunt, sæpè imprudenter et tempore minimè idoneo adhibitum, profectò mirum esset, nisi pluribus noceret. Cujus quidem larga portio, naturâ renitente, parum proficiet; sed juvante, sæpe exigua profuit.

Quum enim secretiones illæ novæ, quæ tunc primum, a sanguine pubescentium scilicet, factæ sunt, in cor atque arterias, et totum denique habitum, vires suas exercere incipiunt; tum quidem arteriæ majorem elasticitatem adipisci solent; ita ut in nonnullis aliquando pallidi dilutique temperamenti puellis, quarum arteriæ capillares præter modum distentæ fuerint, corpus propemodum universum tanquam pulsu vibraret, donec reclusis obstructi uteri vasis, et menstruationis opere feliciter confecto, nova rerum facies oriatur. Tunc enim spirandi difficultas, lassitudo, nausea, insolitus fructûs

84 OECONOMIA NATURÆ.

immaturi atque ejusmodi nugamentorum amor atque desiderium, cutis color pallidus, nonnunquam propemodum livescens vultus œdematosus, cutis pulsatio, et præcipue in collo, paulatim omnia evanescunt, puella convalescit, vultus floret.

Is igitur animalium, quem hætenus tractavimus, *status laxitatis* nominari potest, in quo partes parum fortiter cohærent, sed facilè separari, distendi, atque elongari possunt; et proinde crebris fluxionibus glandularibus patient. Et licet id pueritiæ maximè idoneum sit temperamentum, cum vasculorum incrementum atque elongatio postulatur; tamen aliud quoddam, major scilicet elasticitatis vis, in provectiore ætate necessarium esse videtur, a qua fibræ animales adeo firmæ solidæque possint existere, ut exercitationibus et laboribus subeundis sufficiant, et in septuagesimum, nonnunquam etiam in centesimum annum durent. Hæc autem quo modo contingant, et quæ corporibus nostris commoda, quæque etiam incommoda ferant, statim dicendum est.

Deducto igitur, a dentiendi ad pubertatis tempus, sermonis tanquam filo, monstratisque partibus systematis glandularis, quæ tum præcipuè morbis opportunæ sunt, viisque enumeratis, per quas natura sæpè sublevare solet, et

quas

OECONOMIA NATURÆ. 85

quas etiam medicum sequi oportet; hanc quoque instituti operis partem (ut supra fecimus, et postea facturi sumus) *Hippocratis* aphorismus terminabit: * *ipsis vero grandiusculis, tonsillarum inflammationes, vertebræ in occipitio introrsum luxationes, asthmata, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, verrucæ; præcipuè vero antedicta.*

* *Hippocrat. Aphorism. xxvi. Sect. 3.*

CAPUT. V.

De statu glandularum circa pubertatis tempus.

OBSERVAVIMUS hætenus infantuli texturam, quum esset cordis *vis projectilis* invalida, facile dissolvi potuisse, quoniam minus, ratione ætatis, quàm postea, cohæret. Deinde etiam, cum neque ossa, neque cartilagines, neque quam plurimæ corporis partes solidæ, plenum incrementum suum attigerint, quod ex ipsis futuris cranii, &c. luculenter apparet, utique esse necessarium, ut quam minimum impedimentum cordis impulsibus contingeret. Tum quoque, incrementum illud in longitudinem ex hâc re, maximè pendere diximus. Morbos igitur, qui talem vasculorum statum comitantur, necessariò oportet esse quales diximus, *glandulares*. Qui quidem exinde proveniant, quod tubuli, qui fluidorum circulationi destinantur, facillimè distendi solent; unde eorum elasticitas aut ex parte imminuta, aut omnino perdita fuit; et deinde, quoniam fluida non satis attenuare possunt, obstructions, et tumores, atque extravasationes, et quæcunque pericula tumores sequi Medici didicimus, ex necessitate quadam suboriri consueverunt.

Quamvis

OECONOMIA NATURÆ. 87

Quamvis enim, ex divinæ providentiæ institutis, is solidorum status incremento in longitudinem adjuvando non modò idoneus, verum etiam et necessarius quodammodo videatur; tamen in hac quoque re fieri potest, ut ultra debitos præscriptosque terminos natura evagetur. Ex hâc enim causâ, cùm tumores aliosque morbos provenire, tum secretiones etiam plurimas glandulares nimis adaugeri, et ipsas sæpenumero glandulas onerari, aut impediri cernimus. Quod quidem junioribus contingere solet, quum vis cordis ita ex morbi accessu pro tempore aucta fuerit, ut præprope- re et tanquam uno impetu crescant. Naturæ autem tunc temporis vires vix, et ne vix quidem, idoneas alendo corpori suppetias subministrare possunt. In quibus periculis, *marinum balneum, cortex peruvianus*, medicamenta ex *vitriol.* aliisque remediis corroborativis, permagno esse adjumento possunt: tum quoniam immodicas secretiones, confirmando laxum debilemque solidorum tonum, repriment; tum quoniam habitûs hectici metum, quem aliter superventurum esse periculum est, eâdem ratione auferent.

Statuemus igitur, mutato debili solidorum statu, ferè circiter ætatis annum decimum quartum, oportuisse ut corpus magis firmum

fieret, et vasa magis essent elastica, et ut vim musculi majorem haberent, quò vegetior homo, et vitæ muneribus quibuscunque subeundis magis idoneus, existeret. Hoc enim tempore, tam in musculis quam in vasculis quoque, vires adaugeri, permagni esse momenti putandum est. Dum enim ossa tenera sunt et mollia, musculi, siquidem vi debitâ agant, quosdam sive sulculos, sive canaliculos, ossibus terendo imprimere solent; ita ut non tendones solummodo situm insertionemque commodissimam obtineant, verùm ipsius etiam musculi actio plurimùm inde adjuvetur. Articulorum ligamenta, jam tum firmiora, glandulas, quæ in articulis sitæ sunt, validè comprimunt, quò minus ad molem immodicam crescant; atque ita separando liquori, quem partes illas lubricare et humectare oportet, non exiguam opem conferunt. Quibus profectò modis cautum est, ne ipsa ossium capita sicca aut rigida fiant, aut inter se fricando concalescant; itemque ut spongiosa ossium capita reprimantur, ne forte nimium luxurianter crescant. Atque si hæc quidem corporibus nostris mutatio non contingat, videamus quænam exinde incommoda, aut quos morbos, supervenire necesse sit.

Et

Et
debita
incurv
tumes
labora
spinæ
inde e
ne sub
nes, e
vitien
ræs pr
miner
mala
tempo
earum
Ac
ætatis
raret,
tret,
morb
præst
omni
quæ
stant
venit
plect
Quæ
temp

Et primum omnium, si muscoli e rectâ debitâque linea casu aliquo moveantur, ossium incurvatio, et inæquale incrementum, sive intumescencia quædam, perinde ut rhachitide laborantibus, necessariò continget. Tum et spinæ ventosæ capita ossium occupare; deinde etiam fluxiones in glandulas articularum ne suboriantur periculum est; aut extravasationes, et ichoris coacervationes, quæ mox ossa vitient rodantque, per capsulas articularum foras prorumpant, et in fistulis insanabilibus terminentur. Hæc atque horum similia multa mala evenirent, si neque novæ quædam hâc tempestate secretiones supervenirent, neque earum ope vires animales essent adauctæ.

Adolescens igitur, circa decimum quartum ætatis annum magnis difficultatibus sæpe laboraret, nisi natura rursus opem suam subministraret. Strumæ multæ, multique e cutaneis morbis, qui se hætenus forte insuperabiles præstiterant, ultra hoc tempus continuarent; et omnium pessimum illud malum, epilepsia, quæ vel a strumâ, vel ab aliquo morbo, substantiam cerebri glandularem occupante, provenit, ægrotanti affectiones paralyticas, apoplecticas, et dementiam idiotarum, minitaretur. Quæ quidem mala omnia, post hanc ætatis tempestatem, curationem rarò recipere solent;

etfi per secretionum glandularium debitam moderationem, tam nunc quam ante hanc ætatem, sæpiſſimè ſanari poſſunt.

Videndum eſt igitur, qualia hoc tempore auxilia, habitui levando, natura ſuppeditare ſoleat; itemque rationes obſervare oportebit, per quas morborum illorum plurimos sæpe ſuis viribus ipſa amoliatur; viamque medendi, ab hâc tanquam artis magiſtrâ diſcere, ſiquando forte ad ipſam artem exercendam poſcamur. Arduum autem eſt in hac re tractandâ ita te gerere, ut neque pudicorum auribus ſaſtidiſis diſpliceas, neque a philoſophi medicique officio diſcedas. Utrique parti, quantum equidem poſſim, ſaſtisfacere conabor.

Pubertatis igitur tempore, plures glandularum ſeries, quas uno nomine *incentivas* appello, ſecretiones facere incipiunt. Ita appello, quia earum fluida partes illas corporis, quas tunc ampliari oportet, ſtimulare poſſunt, et tam marem quam ſœminam in venerem incendere;

ut cupidè generatim ſec'la propagent.

In ſœminis mammæ paulatim mole augmentur; imagines et phantaſiæ venereæ in mente excitantur: fluunt tum primò catame-

nia;

nia; partesque omnes, quæ ad generationem faciunt, incrementum suum perfectè jam attingunt, ut ita proliſicatio procedere possit. Quantum autem ovaria fœminæ ad hanc rem conducant, vel a brutis cernere licet, quibus, adeptis ovariiis, nulla hujusmodi incitamenta contingunt.

Hactenus de *feminâ*. Jam de *mare* dicendum est. Animalcula propemodum innumera in semine masculino, fere statim postquam id formatum, aut separatum est, reperiri solent. Sed quemadmodum coïtus frequens, semen nimis tenue atque infœcundum in adultis reddit, ita videri utique potest, primordia quoque seminis, non nisi decimo quarto ætatis anno, vel circiter, fluidum nacta idoneum et satis spissum, conquiescere, seque explicare posse, sed ante illam quidam vitæ periodum unâ cum communi fluidorum circulatione circumferri.

Sunt autem secretiones glandularum *incentivarum* foetidæ atque *hircinæ*, ut veteres loquebantur. Et *Hippocrates* quidem juvenes pubescentes, eoque fluidorum statu positos, ^b *τράγος*, et *τραγίσκειν*, dicit; quos Latini, auctore Festo, *birquitillos* vocabant, quippe quibus,

^b *Epidem. vi. Sect. 3.*

per has glandulas, secretiones graveolentes factæ sunt, et quibus, (Horatii verbis utor)

gravis hirsutis cubat HIRCUS in alis.

Et tunc quidem, inter annum decimum quartum et vicesimum primum, incrementum in longitudinem paulatim desistit. Plurimum enim interest, ut eæ mutationes, non subito, neque uno tanquam impetu, verum gradatim fiant. Incrementum in longitudinem anno vicesimo primo terminari veteres putabant. ° *Homo crescit in longitudinem ad annos usque ter septenos; tum deinde ad plenitudinem.* Sed hæc mutatio, quæ marium habitibus non levis esse momenti solet, per semen masculinum, ut experimenta castratorum docent, effici videtur. Ipsum autem semen non modò soboli procreandæ necessarium est; verum etiam et ad torositatem, et ad vim illam muscularem, quæ feminis masculini elaborationem comitatur, maximè omnium facit. Namque ea feminis elaborati portio, quæ de generatione redundat, vasorum ope resorpta, et habitum saturare, et sanguinem, ut *Whartonus* scribit, meliorem, et nervos firmiores, reddere consuevit^d. *Portio aliqua ejus* (seminis scili-

^c Plin. *Nat. Hist.* l. xi. c. 38.

^d Wharton *De Gland.* p. 187.

cet)

cet) una cum humore aqueo in corpus reducitur, adeoque sanguinem ipsum nobilitat, qui partes omnes nervosas perluens, easdem magis quam antea fovet, oblectat et corroborat.

Liquet autem sanguinem eo modo saturari, vel hoc exemplo, quòd vivariorum custodes cervinam carnem tunc ferè a sapore suo delicato recedere, olidam fieri, gustumque lædere, observaverint, postquam cervus ad valetudinis suæ tanquam ἀκμὴν accesserit, et per *incentivas* glandulas humorum uberrima copia secreta fuerit; eâ scilicet tempestate, quâ damæ marem desiderare incipiunt. Ideoque, si tunc cervus occidendus sit, quod me iidem custodes admonuerunt, oportet vasa lymphatica, quæ partibus generationis vicina sunt, nullo modo incidere, quippe quæ liquorem flavum emittere soleant, qui tam sapore, quàm odore est ingratus, et quodcumque attigerit, vitiat, et corrumpit.

Verum ordo tamen, ut supra innui, quem natura in secretionibus harum glandularum ordinandis observat, quum cervi in venerem ardere incipiunt, hic est. Primùm, testes aliquantum intumescere; tum gutturis et cervicis glandulæ inflari, atque se tamdiu inflatas præstare cernuntur, quàm natura secretiones illas abundare vult. Deinde autem animal macilentum fieri,

tumores

tumores declinare, et ad formam molemque naturalem reduci corpus incipit. Sanguinem igitur ita ut supra dictum est, semine masculino saturari, certum est. Et quid sit commodi, quod tam in solida quam in fluida exinde redundet, jam cernere licebit.

Primum quidem sanguis, per semen melior factus, musculis omnibus vim, et quasi gluten quoddam subministrat, fiunt vasa sanguifera firmiora, et magis elastica. Tum, quoniam et cor et vasa sanguinem ferentia majori vi pollent, circumlata fluida magis attenuantur; ex quâ re utique augetur calor animalis. Atque ita universus quoque habitus immutatur, ut ex infante pallido, molli, teneroque, fiat adolescens ore rubicundo, cutem firmiorem, et corpus magis solidum, nactus. Idque ex alitibus castratis abunde patet; quibus neque talis oris color, neque erectus animus alacerque, qualis integris, contingit.

Musculi igitur facti, ex hoc novo subsidio, multò magis torosi, fortiùs glandulas adiposas comprimunt; habitus fit firmior, macilentior, agilitati et quibusvis muneribus laboriosis aptior. Cum autem oporteat incrementum in longitudinem gradatim cohiberi, et vasculorum ramulos collaterales recludi, et vel crassitiè vel amplitudine augeri; duas has secretio-

nes

nes nova
elaborati
submini
nibus, c
nem sup
nus per

In hi
pus mo
curation
ultimus
expeller
quia in
lum ma
quat, c
lorum
fectò n
tum æ
que ex

Nov
mos c
pubert
tempo
natos
piamq
fuit, c
comm
Trevi
et qui

nes novas, mari fœminæque, in hoc feminis elaborationem, in illa menstruationem, natura subministrat. Idque fit, ut ex eis plenitudinibus, quæ propter incrementum in longitudinem suppressum suboriri possent, valetudo minus periclitetur.

In his igitur, qui a cunis ad hoc usque tempus morbis glandularibus laboraverint, neque curationem receperint, videtur hic quidem ultimus naturæ conatus, quem ad morbum expellendum feliciter facere possit. Nam quia incrementi in longitudinem, ex quo nulum mali levamen acceperunt, finis appropinquat, quod reliquum spei est, in futurâ vasculorum ampliacione consistere videtur. Et profectò nisi inter pubertatem et vicesimum quintum ætatis annum, ab his malis liberi vacuique exstiterint, rarò postea curari solent.

Novi hemicranias quasdam, et pertinacissimos capitis dolores, cum magno impetu ad pubertatem usque subinde reverti solitos, tunc temporis, solis naturæ viribus perfectissimè sanatos fuisse. In sequenti casu, intra *duram* *piamque matrem*, petrefactio glandularis facta fuit, quam mors subsequēbatur. Hoc mecum communicavit Eruditus Vir Reverendusque D. *Trevigar*, filius medici ægrotam istam curantis; et qui, quum lapis excidebatur, ipse adfuit.---

Lapis

96 OECONOMIA NATURÆ.

Lapis autem partem ferè vicesimam pollicis crassitie æquans, infra, superficiem planam, supra, convexam, asperam, et poris refertam habet; itemque quasi lanosum quiddam inter partes tumoris granulatas, quod glandularum quarundam minimarum, et morbidarum, lacerata involucra esse, videri potest. Ipsius specimen in tabulâ æneâ incisum adnectere volui^e.

Hic e capite Dominæ de l'Hermitage, uxoris splendidi viri, qui legationem a Batavis apud Britannia regem obiit, excerptus fuit, præsentem medico, qui ita inscriptum reliquit: *Lapis in capite Dominæ de l'Hermitage, inter duram et piam matrem, repertus.*

Per plures quidem annos perpetuo capitis dolore excruciatu fuerat, quem demum affectiones epilepticæ, et deinde mors subsecuta est.

Ex his satis luculenter patet, si vel hemi-crania, vel epilepsiæ, vel alii quivis capitis morbi, a spinis ossium urgentibus orti, subsistant; vel si caries interioris cranii, vel extravasationes cum acrimonia aliqua, contingant; vel simile quoddam casus præmissi malum sit, non fieri posse ut curatio, nisi sublatâ causâ, perfecta adhibeatur. Quinetiam tumores scirrhosi in cerebro reperiuntur; de quorum duo-

^e Vid. Tab. i.

bus,

OI
bus,
Chesela
est.
termin
causis
ad pub
cerebr
si eode
Sed
mosan
pubesc
fanari
satis po
auxilia
futurum
dixi st
lis pate
idque
Affecti
ferè cir
profect
corpori
suborir
pore se
observa
Lubric
Mor
biles,

bus, gallinæ ova magnitudine æquantibus, *Cbesfeldeni* nostri liber *De anatomia* consulendus est. Hi vero tumores in abscessus aliquando terminare solent. Sed si nulla ex præmissis causis subfit, putandum est epilepsiam, quæ ad pubertatem usque attingit, plerumque a statu cerebri strumoso oriri, faciliusque sanari posse, si eodem modo, quo strumæ, tractetur.

Sed quoniam hanc quidem epilepsiam strumofam, quemadmodum etiam alias strumas, pubescendi tempore, sæpe ipsius naturæ viribus sanari cernimus, et vulgaris medendi ratio non satis pollere solet; proinde talia quærenda esse auxilia videntur, ex quibus nullum periculum futurum sit. Et si quidem de epilepsia ita ut dixi statuamus, sequitur cerebrum iisdem malis patere, quibus et aliæ glandulæ morbosæ; idque re verâ ita esse, compertum habemus. Affectiones epilepticæ, paroxysmos violentiores ferè circa lunæ conversiones habere solent. Et profecto si plenitudines aliquæ vel in nostris corporibus, vel in aliis quibusvis animalibus, suboriri consueverint, eas hoc præcipuè tempore se ostendere, vulgaris atque omnibus nota observatio est.

Lubrica nascentes implent conchyliæ lunæ. Horat.

Morbi epileptici sæpe hætenus inter insana-
biles, propter eorum vim et pertinaciam, nu-

merari consueverunt. At si plus operæ in secretionibus glandularibus debito more destinandis poneretur, et naturæ viribus et justo tempori magis consultum esset, nullus dubito quin multo plures ab hoc morbo liberi evaderent, quam ex vulgari methodo contingit. Interest enim, et plurimum interest, ne natura octavo vel nono anno, ad morbum amoliendum tanquam impellatur, cùm sit ante pubescendi tempus tanto operi omnino impar. Enimvero ut tumorum strumosorum periodicum incrementum, ita paroxysmos quoque epilepticos quædam habitus inturgescencia, sive plenitudo, antecedere solet; et in utrisque, vel novilunio vel plenilunio instante, præcipuè percipitur. Natura autem sæpiùs quàm medicus epilepsiam sanat; in utroque sexu circa pubescendi tempus, eadem ratio est, quàm strumas dissipare solet; nempe, per vasorum ampliationem, perque novarum secretionum opem; per quæ, humorum redundantia, quæ cerebri organum delicatum lædunt urgentque, faciliùs ex habitu deducuntur. Vasorum etiam ampliatio ab exercitationum connubialium usu veteribus nota fuit atque animadversa: ** Nam si vir multum coëat, vena ampliores redditæ.* Unde cervicis quoque metiendæ consuetudo antiqua deduci videtur;

* Hippocrat. De natura pueri, Sect. 22.

^b *Non illam nutrix, orienti luce revisens,
Hesterno collum poterit circumdare filo.*

Ex præmissis, opinor, apparet, vim muscularem, sanguine meliore facto per semen masculinum, adaugeri, et proinde etiam tunicas musculares glandularum conglomeratarum multo magis elasticas fieri, circa pubertatis tempus. Itaque, quod ad hos morbos attinet, in suppressione incrementi in longitudinem, et vasorum collateralium amplificatione; itemque in musculis glandularum conglomeratarum corroborandis, præcipua curationis spes consistit.

Naturæ igitur vestigia sequamur, in ipsam animos nostros intendamus, ut debito tempore magnis hisce auxiliis uti possimus. Quod si fecerimus, neutiquam dubito, quin hi molestissimi morbi, usu atque experientiâ magistris, tam certam curationem, quàm cæteri, recepturi sint. — Epilepsiarum verarum, quæ circa pubertatem sanabantur, casus aliquot subiungi curavi.

^b Catull. de Nupt. Pelei et Thetid. v. 376.

HISTORIA I.

De Epilepsia circa pubertatem sanata.

Puer, paroxysmis epilepticis laborans a primis vitæ mensibus ad pubertatem usque, mihi commissus fuit. Verâ corripî solebat epilepsiâ, quæ per spumam ex ore missam notaque symptomata, finiebatur. In hoc casu non modò quæcunque probabiliter fieri potuisse censebam, ipse feci; verùm etiam peritissimos medicos eo nomine consulebam. Maximum autem commodum, quod jure expectari potuisse videbatur, hoc fuit, ut cerebri vasa, tam sanguifera quam lymphatica, ad pubertatis tempus tuta ab omni ruptura servarentur, ne puer ingenti illius temporis spe et beneficio careret.

Circa decimum quintum ætatis annum, duos subivit paroxysmos periculosissimos; in quibus, parum abfuit quin moreretur. Sanguis, durante paroxysmo, tanta vi in extrema vascula rejectus est, ut et universa cutis rubicunda, et maculis tanquam petechialibus referta esset: utriusque autem oculi membrana conjunctiva, perinde ut post motus convulsivos, maculis vel potius lineolis sanguineis suffundebatur. Per diem unum atque alterum, tanquam fideratus, sine sensu ullo decubuit, et per urinam et per alvum non voluntariæ excretiones factæ; itemque semen in utroque paroxysmo, nesciente ægroto,

ægroto, emissum fuit. Sanguis e brachio ductus est, atque alia multa, quæ prius, frustra adhibita sunt. His vero paroxysmis finitis, morbus nunquam rediit. Quippe per habitus immutationem ex ipso pubertatis tempore effectam, postquam debitas distensiones sive ampliationes vasa subierant, epilepsiam natura ipsa sanavit.

HISTORIA II.

Exemplum alterum epilepsiæ, hujus ætatis tempore sanatæ, in filio pauperis cujusdam mihi vidisse contigit. A dentitione ad pubertatem usque epilepsiæ affectus duraverant. Contra quos subinde remedia varia, quæ ad secretionem promovendas, quas *hircinas* vocavi, facere putabam, modò *gummi fætida*, modò *castoreum*, modò radicem *valerianæ*, præcepi. Sed ex his tamen ægrum pejorem esse, et paroxysmis violentioribus urgeri, mihi visum est. Quinetiam, ut nihil, quod communi medendi ratione fieri solet, neglectum esset, et viscum et alia remedia vulgaria sumpsit. Hæc tamen frustra fuerunt; epilepsia soli pubertatis adventui, et naturæ conatibus cessit.

HISTORIA III.

Tertium exemplum ejusdem morbi eodem ætatis tempore curati, in juvene quodam memi-

ni; qui quidem a cunis usque comitiali morbo, aut epilepsia vera, laboraverat. Morbus omnem medicamentorum vim aspernabatur; nervorumque vires paroxysmorum crebris accessibus ita prostratæ sunt, ut in hunc usque diem maneat vacillatio capitis, quod super axem suum, perinde ut horologii pendulum, ex parte rotari solet; et ex ore saliva defluat. Hæc ante pubertatem mala evenerunt: illâ instantè, quamvis debilitationes supra memoratæ, tanquam præteriti morbi notæ atque indicia, manserint, habitus tamen immutatus fuit atque epilepsia evanuit.

HISTORIA IV.

De Epilepsiâ circa menstruorum initium sanata.

Puella paroxysmos epilepticos, a dentitione ad pubertatem usque habuit. Medicamenta omnia vulgò usitata sumferat; nihilominus tamen circa undecimum ætatis annum paroxysmo violenter supervenienti vix obsistere potuit. Hoc tempore menstrua se tantum ostenderunt, et usque ad decimum quartum annum ætatis evanuerunt. Tunc autem subitò correptam, paroxysmo epileptico astantes extinctam fuisse putabant.

Circa cervicem monile habuit, quod eam ita astrinxit quum ex paroxysmo intumesceret, ut
sanguis

sanguis et in ea, et in facie coarctatus, per vasa capillaria tanquam erupturus videretur. Purpureæ maculæ cute ubique inspersæ, oculique sanguine interstincti, perinde ut in suffillatione accidere solet. Collum statim ut accessi, vinculo liberavi; mox paroxysmum recedentem inveni. Moneo sanguinem e brachio duce, et proximo die *tinct. sacr.* et *syrupum de spinâ cervin.* sumi oportere. Elapso mense, epilepsia iterum rediit, licet *elixir. proprietat. tart.* et *tincturam sacram* et *assam fetid.* cum *fuligine* omni die per id tempus sumfisset. Levis autem erat iste paroxysmus, et menstrua jam tum proveniebant. Datum est subinde *elixir. proprietat.* et reliqua, ut supra, etiam post menstruorum fluxum, ad eorum secundam usque periodum. Et, ut hæc quidem tunc uberrimè profluxerunt, et deinde periodicè reverti consueverunt, ægra nunquam postea affectionem epilepticam sensit.

Ex casu præmissis perspicuum est, non modò vasorum ampliacionem, verum etiam debitam evacuationem necessariam esse, ut habitûs plenitudo sublevetur. Et profecto medicis patere potest, paroxysmos epilepticos citiùs plerumque terminari, et ægotantem non ita admodum fatigare, siquando natura secretionem aliquam glandularem adaugeat, fluxionemque eo modo a cerebro divertat. Nam si

liquentiùs fluat alvus, aut seminis aut urinæ abundantius profluvium fit, et vel præcipuè si sudores copiosi fiant, paroxysmus tum brevis, tum minus esse violentus solet.

Habitu autem jam corroborato per accessiorem pubertatis, et secretionibus minùs facile per glandularum exitum perlabentibus, evanescere solet et iste *salivofus* infantium status, et illa quoque secretionum per glandulas narium, palpebrarum, &c. tanquam stillicidia: et quoniam glandularum etiam tunicae musculares, sphincteresque, majores vires adipiscuntur, habitus difficultatibus supra descriptis minus patet. Verum hæc tamen toni immutatio nova quædam incommoda secum adducit. Accedunt enim et frequentiores sunt morbi quivis inflammatorii, quoniam redundantia majori opere foras educuntur. Itaque febricitationes hoc præcipuè vitæ tempus infestant; et sæpius quidem infestarent, nisi natura magnas istas immutationes, in mare alteram, alteram in foeminâ, substitueret. Et sæpe quidem sanguis e naribus sponte prorumpit, ut ad eas accessiones febriculosas tanquam remedium quoddam sit: quæ si forte superveniant, et violentiores esse contingant, glandularum aliquæ, fere semper, crisi recipiendæ patent. Itaque in peste, et in febribus quibuscunque pestilentis, glandulæ

glandulæ emunctoriæ largiores crisi febrili onerari solent. Quamvis enim in lue venerea glandulæ inguinales præcipuè tentari consueverint, tamen illud infortunium propter partium vicinitatem accidit; quippe quia per vicinorum lymphaticorum canales virus intromissum sit. Contra autem in febribus, glandulæ cervicis, gutturis, thoracis, pulmonum, aut oris totiusque ductûs alimentarii, præ cæteris omnibus; ut et nonnunquam etiam axillarum et inguinis glandulæ, afficiuntur.

Sed neque hoc in loco alienum erit observare, glandulas tam cervicis quam gutturis, in utroque sexu, morbis epidemicis obnoxias esse; eisque saltem unicâ vice, fortasse etiam iterum, per vitæ cursum, corripiri.--- Et hoc quidem ut nobis, ita animalibus aliis quoque, incommodum contingere solet. Sed hæc tamen mala plerumque sunt eruptivarum febrium translationes a cutaneis glandulis ad glandulas supra memoratas. Ex hoc genere esse mihi videntur *anginæ quædam epidemicæ*, quæ nonnunquam tantâ cum strage nostrorum grassantur. Et quoniam equidem memoriâ meâ bis iterumque, morbum hunc accessisse, et mox pro tempore se subduxisse, recordatus sum; descriptionem ejus, quantum possum, perspicuam accuratamque,

Glandulas cervicis et gutturis, morbis popularibus patere.

que, ne non a reliquis diverſi generis anginis aliquando fortaffe diſtinguatur, deditâ operâ deſignabo.

Ægrum ſtatim corripiunt rigor, dolor capitis, dorſi, membrorumque, nonnunquam etiam vomitiones ſymptomaticæ, ſæpius tamen in infantibus diarrhœa, quæ in ſecundum aut tertium uſque diem continuatur, antequam in cute eruptio ulla appareat: ſi diutiùs urgeat, ſæpiſſime eruptio nulla; tonſillas autem putrida ulcuſcula occupant, et, quod minimè dubito, tanquam nigræ quædam aphthæ per univerſum tubum alimentarium, in plurimis caſibus ſuperveniunt. Id autem fieri, vel exinde perſpicuum eſt, quod eſchararum tanquam cruſtas ex profundo ſtomachi per os rejici, et hæmorrhagias ſequi cernimus. In iſtis caſibus criſis internè fit, et ſerè ſemper mortem ægrotanti adfert. In plurimis autem vel nulla omnino diarrhœa oritur, vel brevi ſe ſubducit; tum in cute eruptio apparet, modò partem aliquam unicè occupans, modò vultum totum, cervicem, pectus, et lacertos quoque rubore inducens; eaque nonnunquam per corpus univerſum late evagatur. Hoc tempore ſymptomatum omnium remiſſio contingit, diarrhœa evaneſcit, et ægrum vix quidquam malè habet. In hoc quidem morbi ſtatu mitiſſimo, ſi ad

quartum

quartum
in cute
et deſqu
febre ſc
tegra et
lis evac
æger ab
bitò eru
ſum ced
reſorber
dunt.
tatur;
deliqui
datio.
tio; p
re fer
etiam
quitur
juſdam
verſio
mum,
mors.
ſiſſimu
Sæ
bus m
extern
inde
meſce

quartum vel quintum usque diem eruptiones in cute superstites sint, paulatimque recedant, et desquamationses furfuraceas, perinde ut in febre *scarlatina* post se relinquant, ibi crisis integra et perfectissima est; naturam oportet nullis evacuationibus præpedire aut immorari; æger absque his mox valebit. Verum si subito eruptiones, secundo vel tertio die, retrorsum cedant, tum in sanguinem iterum morbus resorbetur; et atrocissima symptomata accedunt. Æger e somno, turbatus animo, excitatur; adsunt nausæ, cordis palpitatio, animi deliquium, anxietas, et ex quovis sonitu trepidatio. Tum in gutture dolor, et inflammatio; partes circa tonsillas et laryngem humore fervido tanquam aduruntur; nigrescunt etiam sæpissimè et gangrænâ tentantur. Sequitur rauco, sensus tanquam duriusculi cuiusdam ascendentis in gutture; gulæ sursum inversio convulsiva; urinæ profluvium copiosissimum, tenue, pallidum; delirium tandem, et mors. Et morbi quidem illius status periculosissimus hic est.

Sæpe vero a cutis glandulis in cervicem morbus migrare solet. Ibi cervicis accedit tumor externus, vultus inflatur, et nonnunquam, perinde ut in erysipellate, palpebras propter intumescentiam tanquam obrutas cernere licet.

Et

Et quamvis in his parotides multum intumescant, et dolor in partibus post aures atrocissimus sit; plerumque tamen morbus felicem exitum habet. Quinto fere die, vel circiter, febris se remittit, et morbo per externa grassante, symptomata nervosa evanescunt; guttur minus dolet; deglutitio, licet non tam facilis quàm in quibusdam atrocioribus casibus esse solet, nihilominus neque nunc permolesta est; escharæ plerumque, si quæ fortè sint, neque profundè latent, neque difficiles se in desquamando præbent; cutis probè suo munere fungitur; et ægrotus, quanquam longo tempore parotides et tumidæ et cum quodam teneritudinis sensu maneant, tamen si lecto vel cubiculo aliquamdiu se teneat, convalescit.

Atque ita quidem pessimus hujus morbi status eisdem casibus patet quibus et erysipelas, et ad ejus naturam accedere videri potest. Si per exteriora morbus grassetur, eventus plerumque felix est; si per interiora, funestissimus. Idque notum fuisse veteribus videtur; ^a *Si in angina tumor prius ad cutim, seu externas partes non apparuerit, mox vero appareat, fiet id per tumoris augmentum extrorsum; unde minus introrsum premet, et boni erit ominis.* Item-

^a Hippocrat. Aphor. Sect. vi. Aphor. 37. et Sect. vii. Aphor. 49.

que,

que, si
esse præ
gina cor
foras em

Statin
vesicator
diaca m
eruptio
febre sca
ni; nisi
purpure
tur. C

morbi,
tinere,
neum ef
bus eru
rumque
debitæ
igitur in
et exigui
inde aut
cum mi
quæ feb
pericul
nendo v
sympton
sunt, a
niam ho

que, si tumor in cervice externus sit, boni esse prælagii *Hippocrates* idem observavit. *Angina correpto, si tumor oriatur in collo, bonum; foras enim morbus vertitur.*

Statim autem ut eruptio a cute se proripit, vesicatoria cruribus applicare oportet, et cardiaca mediocria dare. Atque ego quidem, si eruptio hæc mitior visu sit, hunc morbum a febre *scarlatinâ* vix quidquam discrepare inveni; nisi forte quòd color macularum magis purpureus sit, et petechiarum speciem æmuletur. Calore modico, pro ratione statuque morbi, opus est. Lecto vel cubiculo se continere, donec crisis peracta sit, consentaneum est; itemque similiter ut in aliis febribus eruptivis facere. Eos autem minus plerumque laborare censeo, in quibus eruptionem debitæ evacuationes præcefferunt. Siquando igitur in morbi initio accersor, venam secare, et exiguam *mannæ* dosin adhibere soleo. Deinde autem, naturæ reliqua mando; eaque, cum minus his præmissis plenitudine laboret, quæ febricitantibus in primis diebus tantum periculum afferre solet, morbo faciliùs disponendo vacat. In plurimis autem casibus, ubi symptomata levia et minimè periculosa visa sunt, a venæ sectione omnino abstineo; quoniam horum sanguinem non glutinosum esse,
ut

116 OECONOMIA NATURÆ.

ut in pleureticis contingit, sed texturam potius laxam habere animadverti. Ideoque venæ sectio non in his ægris tam utilis est, quam in anginis inflammatoriis. Quinetiam plures in mortis periculum adductos fuisse recorder, qui crisin, nondum naturæ viribus perfectam, immature atque imperitò interpellaverint, quàm qui escharis ejiciendis laboraverint. Namque immatura purgatio ad tumorem glandularum depellendum, quantum mihi videre licuit, nunquam non pessimè cessit, febrem recidivam inducendo; adeo ut acta jam res iterum esset agenda, non sine maximo ægrotantium periculo. In his igitur morbis cavere oportet, ne post febris decessionem purgatio citius quàm debet, interponatur. Famulos et pauperes plurimos, qui ex labore victum quærunt, parotides duras tumidasque circumferentes, et naturæ dissipationem earum tradentes, melius convaluisse observavi, quàm ii, qui subitam purgationem adhibuerint. Febrium enim crises interturbare, periculosæ plenum opus aleæ est. Itaque, licet parotides strumosas, quæ pituitosis humoribus implentur, a maturatione servare oportet, et evacuantibus tractare, ut in libello meo *De tabe glandulari* scriptum est; tamen hi parotidum *tumores critici* vel naturæ prorsus committendi sunt; vel ipsa, si ad maturationem

OECONOMIA NATURÆ. IIII

turationem tendat, adjuvanda est; et venæ sectio nulla, nulla purgatio, nulla revulsio interponi debet. Hi vero tumores, si sub finem morbi superveniant, ægroto ferè salutem adferunt; sin autem statim post primum accessum appareant, mala præfagire licet. Itemque vel sub finem, siquidem ægri vires prostratæ sint, et natura morbo expellendo impar sit, si tardè proveniant, minimè placent. Duas autem historias, alteram cum escharis, alteram cum crisi interturbata, subjiciam.

Ad puellam bonæ familiæ, annorum tredecim, vocatus sum. Ex anginâ pestilenti per tres quatuorve dies decubuerat; febris mediocriter efferbuit; tonsillæ vero flavis escharis erant coopertæ, multumque tumefactæ; guttur post uvulam colore erat ex rubro nigricante, maculis exiguis et tanquam petechialibus interstinctus. Cum nullæ evacuationes accedente morbo adhibitæ fuissent, et tantum vomitio symptomata in primis diebus contigisset, quæ statim suppressa fuit; naturæ indicationes sequi conatus sum. Eschararum digestionem adjuvare *mel. rosar. et tinct. myrrh.* et dare *julapum ex lap. contrayerv. et pulv. bezoardic.* bis in die; et bibere *decoct. pectoral. cum sp. sal. arm.* admonui.

Deinde

Deinde tonsillæ facilè depurgantur; et optimè se res habere videbantur. Faucium autem velamen sphacelo afficiebatur, et die fere decimo, vel undecimo, quum escharæ rejectæ essent, in profundo gutturis arteriam reclusam esse sensimus. Ingens hæmorrhagia subsequitur; extremarum partium frigor, pulsus debilis celerque, delirium nullum; sed nocte instante mors. --- Observandum est, sanguinem per nares prorupisse, ferè quarto die postquam morbus accesserat, ut et pridie quoque ejus diei, quo ægra extincta fuit.

Sic igitur statuo; medicum plerumque oportere ita se gerere in hoc morbo, ut in reliquis malis pestilentibus. Si in primâ accessione arcessitus sit, antequam bubo ullus, vel parotidum tumor appareat, utique oportet venam secare, vomitorium, et purgativum leniens adhibere; quæ quidem ægotantem ad decumbendum præparabunt. Contra autem, si non nisi post tumorum ingravescentiam vocatus sit, plerumque eos *criticos* esse ducere oportet, et naturæ viribus magnâ ex parte rem committere. Nam si vel *glandulares* sint, eos repellere non ubique tutum est; multoque magis, si escharæ adsint, nulla evacuatio substituenda est. Depurationem enim earum adjuvare necesse est, quam omnis quidem evacuatio protrahere solet.

Casum

Casum
teria, p

nem ret

Fami

morbus

dunt m

bo conv

Febr

incomm

mesacta

mentis

pidam

tius dol

autem,

nit, at

unam

tonsillæ

aliquot

novi ri

plenissi

lor, et

vicem,

tus, q

vitæ di

evafit.

Atq

angina

dem e

Casum alterum subnecto, ubi febrilis materia, purgantium usu præpropere in sanguinem retro versa fuit.

Familiæ curam habui, per quam totam hic morbus grassatus est. Primo adventu, ostendunt mihi famulum qui nuperrimè ex hoc morbo convaluerat.

Febris ex toto desierat, neque quidquam incommodi reliquum fuit, præter tonsillas tumefactas. His animadversis, monui medicamenti abstinere, decoctionem pectoralem tepidam subinde pitissare, vel, si tonsillæ vehementius dolerent, suppurationem adjuvare. Mox autem, eodem die, mater ejus e rure supervenit, atque inconsultè *salis glauberi* unciam unam sumere filium jubet. Sumptâ catharsi, tonsillæ statim subsiderunt, et æger per horas aliquot dolore vacuus. Nocte autem instante novi rigores accedunt, febris recidiva periculi plenissima, pulmonum inflammatio, lateris dolor, et eruptiones *scarlatinæ*, per pectus, cervicem, et faciem dispersæ, superveniunt. Ægrotus, quum per dies septendecim in maximo vitæ discrimine versatus fuisset, tandem feliciter evasit.

Atque hæc quidem dicta sint de illo genere anginæ, quæ *gangrænosa* vocatur, et quæ eadem esse cum Hispanorum *garatillo* a nonnullis

H

putatur.

114 OECONOMIA NATURÆ

putatur.--- Neque quidem ignorare oportet, esse anginam inflammatoriam infantium; quæ a secundo ad octavum vel decimum annum infantes infestare solet. Sed hanc supra quidem exposui.

Restat alius autem morbus, in gutturi et cervicis glandulis sedem habens, quo juvenes semel plerumque in vita corripitur solent. Is est, *angina* quædam *externa*, partes scilicet externas præcipuè occupans, quam nostrates vocant, *the mumps*.--- Ex hujus autem morbi consideratione luculenter apparebit, morborum transitus ab uno loco in alium, quem veteres etiam observaverunt. Probè enim intellexerunt, tam glandulas cervicis et thoracis, quàm quæ in loquendo organa occupantur, cum testiculis ipsis consensum quendam habere, et tanquam affinitatis vinculo connecti. Unde vocem humanam pubertatis tempore immutari cernimus. *Cum testis intumescit a tussi, memoriam renovat societatis pectoris, mammarum, genituræ, et vocis. Hippocrat. sect. 1. lib. 2. Epidem.* Itemque, *tusses diuturnæ, superveniente testium tumore, cessant. Hippocrat. ibid.*

Enimvero, quodocunque supradictæ glandulæ externæ hac anginâ corripuntur, si forte tumor ad testiculos transferatur, quod in plurimis pueris contigisse memini, id ipsum sanè est

O
est
una
graffa
morb
ubi
ut pl
fis qu
In
præci
exter
tari
uno
aliqu
bus h
puè,
missu
fuerin
Sæ
guttu
simul
etiam
nondu
tomat
onem
mus;
Hoc t
rio c
Hæc

OECONOMIA NATURÆ. 115

est molestissimum. Angina hæc ex *epidemicis* una est, et contagiosa, et per totas domos grassari solet, nisi antea fortasse juvenes eodem morbo laboraverint. Parcere enim consuevit, ubi id accidit. Cum vero partes externæ solùm, ut plurimum, afficiantur, rarò necat; nisi crisis quandoque præproperè interrupta sit.

In hujus morbi cursu, gutturis glandulæ, præcipuè vero facies, cervix, et guttur quoque externè, ad claviculam et scapulas usque tentari solent. Intumescunt subitò, et tanquam uno impetu inflantur. Si ægrotans per dies aliquot se mediocriter calidum contineat, morbus hic plerumque se dissipare solet; præcipuè, si febre jam primùm accedente sanguis missus, et intestina per clysterem exonerata fuerint.

Sæpe vero materia morbida transfertur a gutturis glandulis ad testes; quo casu adsunt simul dolor, tumor et inflammatio. Sæpius etiam postquam materia introrsum vertitur, nondumque in testiculos incidit, eadem symptomata nervosa suboriuntur, quæ prius eruptionem introrsum a cute recedentem sequi diximus; quamvis plerumque non ita sunt atrocia. Hoc tempore ægrotans ex maxima parte delirio corripitur, febrisque de novo accenditur. Hæc vero symptomata, materiâ morbidâ se-

mel in testiculos depositâ, ad unum omnia definunt: tumor autem restat, durus, et ponderosus, tamen absque atrocis doloris sensu. Si vehemens inflammatio sit, venam secare prorsus necessarium est: sin minus eadem via hunc tumorem tractare soleo, quâ parotidas etiam tumefactas. Ægrotans super lectum se continere oportet, tumorem suspensum habere, et diebus aliquot purgatione abstinere. Quamvis enim in plurimis ejusmodi casibus, sanguinem ducere, et evacuationes interponere, coactus fui, unde testiculorum tumor decrescere solebat; tamen hæc non semper tuta sunt. Nam quia tumor hic, ut loquuntur, *criticus* est, præproperè retrorsum verti non debet: eo enim subsidente, delirium iterum accedet. Et ex hâc quidem causâ memini ægrotantem quendam phreniti succubuisse; quum eum magno periculo evasisse jam putaremus. Sequitur hujus modi casus.

Ad virum accersabar, qui fluxione ea laborabat, quam vocamus *the mumps*. Facies, et cervix, ad claviculam et pone ad scapulas usque intumuerant, perinde ut si inflarentur; tonsillæ tumidæ, intusque inflammatae; et febris adfuerat, quæ, tumore apparente, deferebuit. Itaque nihil omnino factum est ad quartum usque diem, ex quo tumor se ostendebat;

qui

OE
qui tu
vifus e
ripitur
maxim
rurgus
plasma
adhibe
nem q
æger
fiqua
longè
cathar
omni
autem
bant,
tio ite
et qua
tionem
Crevit
ægerq
Sic
est ma
tes; i
brum
dubito
ratione
No
ficator

OECONOMIA NATURÆ. 117

qui tunc declinare, vel potius subito evanescere visus est. Eâ nocte novis rigoribus æger corripitur; febris augetur, et in testiculis, cum maximi doloris sensu, tumor oriebatur. Chirurgus sanguinem duci curaverat, tumori cataplasma emolliens imponitur, clysterque leniens adhibetur, qui voto respondebat. Emulsionem quoque e *sperm. ceti* et *nitro* per triduum æger sumpsit; minus urgeri cœpit; febris, siquæ erat, mitior certe; et testiculi tumor longè minor fuit; et sumptâ semel iterumque catharsi lenitivâ, omnino subsidebat; ægerque omni periculo liberatus videbatur. Tumore autem recedente, nova symptomata superveniebant, febris recidiva, et delirium. Venæ sectio iterum adhibita fuit, vesicatoria applicata, et quæcunque medicamenta cerebri inflammationem reprimere videri possent, data sunt. Crevit nihilominus phrenitis et exasperata est, ægerque paucis diebus occubuit.---

Sicut autem in his morbis frequentissimus est materiæ transitus a glandulis gutturis in testes; ita nonnunquam etiam a testiculis in cerebrum translationem esse cernimus. Et minimè dubito, quin cerebri *substantia glandularis* simili ratione urgeatur.

Non autem ex toto venæ sectionem, aut vesicatoria, aut purgantia lenitiva improbo. Nam

fieri potest, ut hæc omnino necessaria sint; et ex horum defectu semel iterumque testiculos maturuisse memini. Tantum illud intellectum esse volo, cum inflammatio non sit vehementior, utilissimum esse horizontaliter decumbere, et per dies aliquot quiescere.

Jam igitur exposuimus glandularum statum a partu ad pubertatem usque; morbosque plurimos ex infantium laxâ debiliq[ue] conditione, prima sua quasi fundamina habuisse, observavimus. Deinde transeundum est ad proximam vitæ nostræ periodum, ut quicquid contingat a pubertatis tempore ad tricesimum quintum annum in *maribus*, et ad quintum vel sextum et quadagesimum in *fæminis*, magis notum sit atque perspectum.

Et quandoquidem tanquam in ignoto mari navigamus, danda nobis venia est, si sola litora, quâ possumus, diligentia describamus; regionis partes interiores, et a litore remotas, posteriorum observationibus relicturi.

CAPUT.

De stat
num
annu

PR
di
etatis a
quadrag
tum eti
eam æ
corporis
tum pe
quibuse
fecto, f
hibita f
dulare v
a me an
sanus pr
tus esse
mutatio
diocrem
lâque fa
tæ perio
aut ab
hoc æta
quidem

OECONOMIA NATURÆ. 119

CAPUT VI.

De statu glandularum a pubertate ad ætatis annum 35um in maribus; et ad 45um, vel 46um annum, in fœminis.

PROXIMUM est ut de hoc intervallo dicam, quod inter pubescendi tempus, et ætatis annum tricesimum quintum in maribus; quadragesimum autem et quintum, vel sextum etiam, in fœminis intercedit. Id vero eam ætatem comprehendit, in quâ humani corporis partes, tam solidæ quam fluidæ, statum perfectissimum nactæ, muneribus suis quibuscunque integerrimè funguntur. Et profecto, si cura debita in hanc usque ætatem adhibita fuerit, ut nullum ullibi pus systema glandulare vitiaverit, quod in alio quoque libello a me animadversum et fusiùs explicatum est, sanus proinde, atque integer plerumque habitus esse solet. Perfectis enim, naturæ ope, mutationibus supra memoratis, quæ non mediocrem in humana corpora vim habent, nullâque factâ solidis injuriâ, non alia solet esse vitæ periodus aut virium facultate magis pollens, aut ab omni ægritudine liberior, quàm ea quæ hoc ætatis spatio includitur. Quamquam ea quidem sit rerum humanarum vicissitudo, ut

natura vel in optimè constituto corpore et in quacunque ætate, sæpe assuetum ordinem mutare, et tanquam de via sua decedere, cogatur.

Inter mulieres autem, istæ præcipuè, magisque cæteris omnibus, sanitate fruuntur, quæ et matres fiunt, et infantium alendorum curam sibi vendicant, neque mammam ipsis præbere dedignantur. Illud interim in his perquam dignum est notatu, quòd, quum infans hoc novo modo nutriatur, (cujus proinde intestina per *saccharinam* lactis *facultatem* stimulantur, ut ita constipationis periculum fugiatur) tunc neque matrem menstruandi defectus opprimat; quanquam per id tempus, quo lac infantulis præbent, menstrua rarò fœminis proveniant. Hoc nihilominus tempore mater justam ciborum appetentiam sentit, et abunde omni voluptate, quantam humana imbecillitas ferat, et vitæ jucunditate fruitur. Cibus rectè, ut plurimum, coquitur; nulla plenitudinis signa, nulla indigestionis, perinde ac in menstruandi periodis, stomachum malè habent. Mammarum enim glandulæ in lacte secernendo satis occupantur, ita ut nutricis habitus in quodam sanitatis tanquam æquilibrio conservetur; nisi forte, si mulier imbecilla et fabricâ delicatiore prædita existat, nutriendi munus

munus paulo fit majus, quam quod absque incommodo subire possit; adeoque diminutam ob id valetudinem sentiat. Id vero si contingat, tum ea *symptomata nervosa*, quæ inanitionem comitantur, plerumque se ostendere solent. Horum autem malorum signa sequentia sunt; cutis minus solito nitida, capilli inter pectendum e capite prolapsi, minor ciborum appetentia, et postremo, circa oculos color tanquam plumbeus. Habitus enim succo suo debitoque nutrimento privatus, deficcatur, perinde ut si ptyalismus, vel immodicus veneris usus præcessisset, vel siquæ alia, alio modo, secretio præter naturæ morem fuisset adaucta; atque eadem profecto incommoda superveniunt. ^a *Quibus per tabem capilli defluunt a capite, ii fluxione alvi superveniente moriuntur.* Itemque---*Nemo ante veneris usum calvescit.* Crines enim, qui per glandulas nutriuntur, si exhausta fuerit ea nutrimenti portio, quæ ad eos alendos destinatur, deficiunt proinde, rarique proveniunt. Quod quidem *Julio Cæsari* convicium populus Romanus ingerebat, quum e Gallia victor triumphansque rediret: *Urbani, servate uxores, mæchum calvum adducimus.* Et probabile videtur, nonnullos veterum, quum

^a *Hippocrates*, Aphor. sect. v. Aphor. 12.

hæc observaverint, ob eam causam semen masculinum a cerebro ad testes derivari, putavisse.

Sed ad matris considerationem redeo. Liqueat autem mulieris habitum toto tempore, quo mammam infantulo præbet, ab omni plenitudine liberum servari; sed nonnunquam quoque desiccari, et tanquam exhaustiri posse. Præterea, nec eo tempore purgatio menstrua, nisi rarissime, necessaria reperitur; neque tamen mulier sæpe iterum gravida fieri solet, nisi postquam ea redierit.

Sed quia mammarum glandulæ, siquando morbidæ fiant, eandem fere rationem habeant, quam in libello meo *De tabe glandulari* exposui, atque iisdem plerumque modis tractari debeant, super ea re nihil hoc loco dicere opus erit. Illud tantum est animadvertendum, secretiones omnes glandulares, sicut augeri paulatim, ita pedetentim cohiberi quoque, et diminui oportere.

Et de fœminis hætenus; in quibus ea quæ in habitu redundant, vel menstruatione, vel proliis nutritione, vel aliis quibusdam evacuationibus usitatis, eliciuntur. Maribus autem longè secus omnia contingunt. Secretiones enim istæ, quas natura pubertatis tempore provocare solet, ut juvenis sit operum patiens, et quibusvis vitæ laboribus perferendis idoneus,

in

in habit
ducunt.

nunqua

lent, le

quarum

tia trans

debitas

quibus

sustinea

pigritiæ

Adeo p

que inst

Veru

id genu

licato te

rium vi

que ope

que, d

victum

parco n

rationer

ræ insti

viribus

ita ut n

letudo,

tione, n

tur.

OECONOMIA NATURÆ. 123

in habitum certè aliquam rigiditatem jam inducunt. Quam ob causam redundantia nonnunquam in his negotium aliquod faceffere solent, lentiùsque et difficiliùs quam in fœminis, quarum habitus laxior est, per vasa percolantia transmittuntur. Ergo necesse est, ut vel debitas laborum operumque exercitationes, quibus a naturâ quasi conformantur mares, sustineant, vel pravâ valetudine, socordia et pigritiæ tanquam mulctâ quadam, plectantur. Adeo periculosum est, contra naturæ leges atque instituta facere.

Veruntamen, ut gestatio, nutritio, atque id genus exercitationes, mulierum corpori delicato teneroque conveniunt; ita propriè marium vigori nervisque, et ex labore sudor, atque operum duriorum exercitationes quæcunque, destinantur. His si addideris quoque victum tenuem simplicemque, cum usu vini parco modicoque, comprehenderis totam fere rationem, quæ plerumque agricolam, a naturæ institutis rarissimè recedentem, et sanum et viribus in senectute etiam florentem præstat; ita ut ne fœminis quidem melior contingat valetudo, etiamsi auxiliis supra memoratis, gestatione, nutritione, et menstruatione, fruantur.

Quid

Quid autem de his statuendum erit, quos vitæ atque occupationum suarum ratio, ab hoc exercitationum commodo separat, segregatque? Nam si in maribus, absque labore aut exercitatione aliquâ, secretiones glandulares non satis valentèr perfici possunt, (id quod verum est) necesse erit ut cum iis male agatur, qui vitam omnem, scientiæ et literarum studiis dediti, sedentes ut plurimum, insumunt.

Horum enim hominum valetudo semper ex eâ causa nonnihil detrimenti capit, et in iis natura sæpissimè magnis difficultatibus prægravari solet. Nam si corpus non exerceatur, crebrisque tanquam succussionibus agitur, suboriri solent morbi nephritici, vel, deficiente bilis secretionē, fæces aridæ fiunt, non faciliè protruduntur, alvus constipatur. Inde etiam morbi sæpe *rectum* occupant, hæmorrhoides, tenesmi, et, propter partium vicinitatem, dysuriæ, et, cum cetera ægritudinum catervâ, quæ studiosos homines malè habent, vesicæ quoque morbi superveniunt. Systema totum glandulare de die in diem plenitudinibus oneratur, quæ si in glandulas externas non incidunt, neque pustulæ erumpant, afficere stomachum et viscera consueverunt. Inde autem suboriuntur cardialgiæ, colicæ, diarrhœæ, morbi que varii e genere hypocondriaco, nisi
podagra

podagra
contingat
vet. Ve
raro evan
que com
autem f
humores
jiciuntur
morbus,
transfert
omnia,
Atque e
sequente
fuisse, t
tibus int
qui priu

Evinc
ribus d
corporib
quadam
bitâ, pr
quidem
detraha
incidere
præcipu
suevit.

podagra fortasse, vel aliud aliquod auxilium contingat, et malorum eorum turbam suble-
vet. Verum ea tamen alvi viscerumque mala
raro evanescent, nisi quando cardialgia, uná-
que comes ejus ructus acidus, redeat: tunc
autem flatulentia omnis expellitur, et sæpe
humores quidam viscidum acidique vomendo re-
jiciuntur. Sed aliquando secus contingit, ubi
morbus, ut supra diximus, ad alias glandulas
transfertur, et, ut uno exemplo complectar
omnia, habitus superveniente podagrâ levatur.
Atque ego quidem aphorismum *Hippocratis*
sequentem ex hujus rei observatione deductum
fuisse, sæpe existimavi: ^b *In diuturnis lævita-
tibus intestinorum, si ructus acidus superveniat,
qui prius non extiterit, bonum signum est.*

Evincunt igitur hæc, quæ superiùs de ma-
ribus dicta sunt, redundantiam aliquam in
corporibus eorum hac ætate fere necessitate
quadam subsistere, si minùs exercitatione de-
bitâ, prope dixeram labore, fatigentur. Quæ
quidem redundantia, si nullo artis subsidio vel
detrahatur vel diminuatur, in partem aliquam
incidere, ibique tanquàm coacervari, et vel
præcipuè glandulas articulorum occupare con-
suevit.

^b *Hippocrat. Aph. I. Sect. 6.*

Huic incommodo, quod sedentarios homines maxime fatigat, (quo in numero magna pars opificum, omnesque pæne cupidi literarum sunt) evacuatione aliquâ adhibitâ, mederi oportet. Talis autem ea debet esse, si fieri possit et morbi natura ferat, ut nequid sit impedimenti, quo minus æger et valetudini et quotidianis negotiis simul prospiciat. Intestinorum autem et renum glandulæ huic operi maximè idoneæ sunt, quippe quæ facilius et tutius sua munera, quam quævis aliæ,ificent. Illustrissimus *Baconus* nostras rhabarbari usum ad fæces protrudendas multum laudat, et literarum studiosis præcipuè commendat. Et rhabarbari quidem masticatio his, quibus tenuior habitus est, utilissimum medicamentum reperietur: pinguioribus vero, pillulæ e gummi factæ, æthiops, cinnabarum; et utrisque profecto temperamentis aqua marina, satis commoda remedia sunt; et plerumque morbos chronicos palliare, atque in aliquod tempus differre solent. Non enim aut puerorum aut juvenum ferè morbus est *PODAGRA*; quam vel ipsos etiam impetit aliquando, rarissimè tamen. Sed multo sæpius multoque acerbius provectiores annis infestare consuevit.

A pubertatis igitur tempore usque ad tricesimum quintum annum in maribus, maxi-

mam

nam oportet curam in glandularum secretionibus peritè dirigendis posuisse; si jucundam validamque senectutem, (quæ quidem ipsa *morbis* a quibusdam vocatur) et a querelis vacui degere cupiamus. Nam, siquæ in puerili ætate glandulæ obstructæ ac impeditæ fuerint, aut siqua in his tubercula nondum discussa restent, hoc sanè illud vitæ spatium est, in quo glandulæ maximis periculis subsecuturis opportunæ sunt; tum quod *calor animalis* hoc tempore major esse soleat, tum quod juvenes plerumque nescio quâ violentia et prope impetu omnia aggrediantur. Est enim juvenus plerumque moræ cujusvis impatiens, et acer voluptatum venator nullas non exercitationes nimiam vi fere persequitur. Unde quod secundum naturæ instituta bonum, et salutis corporis idoneum fuit, suâ culpâ atque intemperantiâ fit noxium.

Affectus animi cupiditatesque hac ætate vehementes sunt, et sæpe intra debitos prudentiæ limites coerceri dedignantur. Vino, Veneri, atque epulis indulgere; debitam perspirationem nocturnis comestationibus, frigoribusque, et lectuli abstinentiâ, præpedire; hujus ætatis prope vulgaria mala sunt. Quæ quidem crebra *nonnaturalium*, (uti vocantur) mutatio vel optimè constitutum corpus franget et debilitabit.

Quippe

Quippe perpetuis difficultatibus opprimi et tanquam prægravari habitum necesse est; et proinde siqua fortasse pars infirma, aut obstructa prius, aut quovis modo morbida exstiterit, ista certè, omnium prima, secretionum impeditarum incommodum sentiet. Inde fit, ut morbus certam aliquam partem sæpenumero occupet, et in illâ hæreat. Exempli gratiâ, si obstructio aliqua in auribus per strumas internas ante facta fuerit; tunc ibi vel dolor, vel apostematio, vel ipsa quoque surditas, sæpe suboriri solet. Si præterito tempore glandulæ ciliares obstructæ fuerint, et debiles extiterint; tunc præcipuè lippitudines supervenire, et sæpe etiam morbi tunicas ipsas oculorum impetere, consueverunt. Si gutturis glandulæ olim debiles fuerint; hâc præcipuè ætate tonsillæ iterum et cervicis glandulæ concatenatæ intumescere, crebræque strumæ repullulare, solent; ex hoc scilicet, quod prius debilitatus vel fractus esset vasorum tonus. Porro, si glandulæ mesentericæ et pulmonales olim vel apostematibus, vel alio modo laboraverint; tunc plerumque hæmoptoës aut tabis periculum subsequetur.

Hæc vero atque horum similia mala sæpissimè ideo contingunt, quòd in puerili ætate ad secretionem debito modo dirigendas destinan-

O
dasque
hibita
rum
humo
pro a
idem
lus ha
gendi
quide
videtu
cesim
intern
bes ei
sunt a
Ex
hujus
tempe
cuatio
træ du
beam
soleat
tur. N
fluent
vandu
guine
simul
illud

dasque vel peritia vel cūra idonea, parum adhibita fuerit. Etenim quod in cultu plantarum perito cuivis contingit, ut, debitā caloris et humoris temperatione, plantarum secretiones pro arbitrio vel accelerare vel reprimere possit; idem imperium in his, quibus debilis et tenellus habitus est, in secretionibus eorum dirigendis, perito medico conceditur. Et mihi quidem hujus rei neglectus causa præcipua esse videtur, quare inter pubertatis tempus et tricesimum quintum ætatis annum, tot juvenes internis apostematibus et tabe resolvantur. * *Tabes eis maximè ætatibus fit, quæ a decimo octavo sunt anno ad tricesimum quintum.*

Ex præmissis patet, optimum esse contra hujusce ætatis mala, venam secare, omnino temperantiæ studere, idoneis pro re nata evacuationibus uti. Sed ut naturam rationis nostræ ducem, et tanquam curandi auctorem habeamus, videndum est, qualem ipsa viam inire soleat, siquando res illius tantum viribus agatur. Natura igitur vel alvum in eis casibus sponte fluentem præstat, donec satis ad habitum sublevandum fecerit; vel per Hæmorrhoidas sanguinem fundit: et utrumque sæpissimè levamen simul contingit. Oportet autem hoc in loco illud notare, quod et ante a nobis est animad-

* Hippocrat. Aphor. sect. v. Aphor. 13.

verum, et vix nimis inculcari potest; nempe a pulmonibus omnem morbum, si fieri potest, esse revocandum, et in partem aliam, in quâ minus erit periculi, pro tempore rejiciendum; idque quomodocunque, et quibuscunque auxiliis ratio atque experientia suadeat; sed aliquo tamen esse modo faciendum. Nam si neque glandulæ per intestina secretiones uberiores profundant, neque per hæmorrhoidas sanguis exeat, sed horum vice hæmoptoë superveniat; plerumque succumbere necesse est. Verum cum hæc plenius in libello meo *De tabe glandulari* exposita sunt, in eis non est nunc morandum; sed ad alias porro res transeundum.

○ Morbi glandulares igitur, qui a congestione, ut ita loquar, vel a materiæ nocivæ coacervatione, suboriuntur, et vel præcipuè si cutaneas glandulas obsederint, non nisi diutissimâ curatione sanantur. Horum etiam plurimi vel resurgere, vel propter depravatam vasorum percolantium figuram, ne unquam quidem sanabiles sese præstare solent. Hæc autem mala rarò præterquam ætate puerili sanantur. ^d *Pueris autem plurimi morbi judicantur; alii, inter dies quadraginta; nonnulli inter septem menses; quidam inter annos septem; alii, ipsis ad puberta-*

^a Hippocrat. Aph. 28. sect. 3.

tem

tem a
rint,
fæmin
confue

Por
mum
evenire
æquè a
næ fun
fibraru
dico fl
quidem
rismo
ûs) san
epilepsia
infestan

Con
glandu
tricesim
quadrag
solet.
dici po
specime
valetud
id anim
esse deb
quid h
Intellig

tem accedentibus. Qui vero pueris permanserint, neque circa pubertatem soluti fuerint, aut fœminis, quum menstrua erumpunt, inveterascere consueverunt.

Porro, a pubertate ad annum quadragesimum sextum, similia mala in fœminis etiam evenire possunt; quanquam hæ tamen non æquè ac mares inflammatoriis morbis opportuna sunt. Adjuvantur enim, ut supra dixi, et fibrarum tono laxiore et menstruorum periodico fluxu, et prægnatione, et lactatione. Quæ quidem observationes cum alio Hippocratis aphorismo consentiunt: *Adolescentes* (utriusque sexûs) *sanguinis expuitiones, tabes, febres acutæ, epilepsiæ, aliique morbi, sed præcipuè nunc dicti, infestant.*

Consideravimus igitur statum habitumque glandularum, qualis a pubertatis tempore ad tricesimum quintum annum in maribus, et ad quadragesimum sextum ferè in fœminis, esse solet. Quod quidem tempus prope *criticum* dici potest, futuræ ætatis sanitatisque tanquam specimen: quoniam habitûs et totius corporis valetudo jam nunc confirmata est; et cuivis ad id animum adhibenti ita nota atque perspecta esse debet, ut facile medico significare possit, quid habitui suo convenire soleat, aut secus. Intelliget etiam fortasse, experienciâ docente,

sanitatem suam ferè ex hâc re pendere, ut secretiones omnes animales certum et debitum ordinem modumque servant.

In hâc quidem instituti operis parte, non alienum esset de diversis secretionibus verbum adjecisse, et quid utique mali a cujusvis aut defectu aut redundantia superventurum esset, explicavisse. Oporteret etiam, si res a principio repetere atque illustrare vellemus, de his omnibus, quæ sequuntur, differere.

1. De sano statu vasorum lacteorum, et de glandulis mesentericis.

2. De obstructionibus ibidem ortis, et incommodis, quæ inde contingant.

3. De perspiratione.

4. De perspirationis defectu ac redundantia.

5. De secretione uberiore vel parciore, per renes factâ.

6. De bilis secretionem, plus minusve æquo per jecur redditâ.

7. De secretionibus glandularum intestinalium, earumque vel paucitate vel redundantia.

8. De secretionibus per glandulas articulorum factis, et de his, quæ ab eorum vitiis sequuntur.

9. De statu glandularum in fœminis, ubi menstrua vel parcius vel liberiùs fluunt.

10. De

OECONOMIA NATURÆ. 133

10. De statu glandularum uterinarum, postquam menstruatio cessaverit.

Sed hæc in aliud tempus differre oportebit; quoniam instituti operis filum essent interruptura, si seorsim a cæteris hoc in loco tractarentur: Et transeundum est ad glandularum considerationem, sicut in limine operis proposuimus, et qualem statum pro variâ ætatis ratione habeant, animadvertendum est.

CAPUT VII.

De statu glandularum a supradiſtis periodis ad annum ſexageſimum tertium, quod tempus CLIMACTERICUM vocatur.

JAM autem orationis tanquam curſum fiſtere aliquantiſper oportebit, ut ea quæ hæcenus, ad annum nempe triceſimum quintum et quadageſimum ſextum, evenerunt, breviori ſpatio includamus, et faciliùs memoriâ complectamur. Recordandum eſt imprimis, *calorem* et *humorem* tam animationi quam vegetationi plurimum contuliſſe; et *calorem* quoque *nativum*, in vaſculis teneris recludendis atque elongandis, multùm ipſius cordis vires adjuvaſſe; tum quod in fluida vim ſuam exercuerit, tum quod *rarefactionem* aliam alio tempore pro neceſſitate fecerit. Idem etiam dentitionem; et in altero ſexu menſtruationem, in altero, ſeminis elaborationem; in utroque, generationis organa, ut ſuis eſſent muneribus idonea, multùm adjuvavit. Atque iſta quidem habitùs humani ſatis inſignis mutatio prope circa pubertatem evenit, quum gluten, per novas quaſdam ſecretiones, ſolidis hoc tempore additum, paulatim et tanquam pedetentim incrementum longitudinale, prope circiter annum ætatis viceſimum

tesimum primum, cohiberet et reprimeret. Deinde recordandum est et memoria repetendum, quod cum solida majorem hoc tempore vim in fluida exerebant, particularum fluidarum tritura major fuit; augebatur etiam exinde natus calor; circulatio juvenilis alacris, et uberrima inde spirituum animalium separatio, et copiosa perspiratio contingebat. Isque profecto status, vel nullâ vel exiguâ mutatione factâ, ad annum usque tricesimum quintum in maribus, et ad quadragesimum sextum, vel circiter, (quæ periodus *critica* mulieribus esse solet) in fœminis durabat: a quibus temporibus *functionum animalium* vigorem paululum in utroque sexu languescere perspicuum erit.

Oportet igitur in hâc operis parte, humanum corpus considerare, quo tempore et juvenilis ardor vigorque, et solidorum etiam elasticitas *aliquatenus* diminuuntur. Quanquam enim eorum fibræ tunc magis rigidæ sunt; nempe, quoniam progressu temporis induruerunt: tamen non æquè elasticæ sunt atque antea. Quinetiam fibræ non modò minus elasticæ, verum etiam sæpe osseæ, et nonnunquam prorsus lapideæ fiunt. Quod in aorta cervorum et hominum maximè grandævorum aliquando contingit.

136 OECONOMIA NATURÆ.

Incipiunt igitur fluida jam minori vi compressi; fit circulatio languidior, spirituum animalium separatio parcior, calor natus minor, et muscularis vis undequeque debilior. Videtur igitur vita hominis a partu ad pubertatem, per annos fere quatuordecim, tanquam lampas quædam, accendi; tum ad tricesimum quintum in maribus, et quadragesimum sextum in fœminis maximo lumine resplendere; deinde ad sexagesimum usque paulatim languescere, et extingui incipere. Quamquam enim senectutis initium ab anno prope sexagesimo numerari forte debet; plerique nihilominus, ante illud tempus, senectutis indicia quædam habere solent.

Ab annis igitur tricesimo quinto, et quadragesimo sexto, cum majora impedimenta cordis vim interpellant; tum neque illa vis in minima vasa capillaria (quod in juvenili ætate contigit) sanguinem propellere potest; et reticulum mucosum lymphâ magis pallidâ et pituitosâ impletur, et epidermidis rubor atque efflorescentia, juventutis comes, marcescit quotidie atque evanescit. Neque in reticulo tantum mucoso ea mutatio hoc tempore apparet; verum etiam universum quodammodo systema glandulare eandem aliquatenus vicissitudinem sentit. Hoc autem in diversis cor-

poribus diversè accidit, tardiùs aut citiùs, pro ratione vis muscularis. Et quamvis in scæminis quidem menstrua nondum omnino fluere desierunt, non tamen ita periodicè, ut ante, neque debito vel solito modo, proveniunt. Unde fit, quod supradixi, ut totum systema glandulare, plus minusve, incommodum aliquod sentiat. Etenim mammæ, quæ ante menstruam purgationem adaugeri consueverunt, nunc plane diuturniorem distensionem patiuntur. Sæpe etiam non omnino subsidunt iterum, sed largiores æquo, et nonnunquam cum aliquo teneritudinis sensu, in proximum usque menstruorum fluxum manere solent. Neque vultus solus aspectum pallidiorem habet; verum habitus etiam universus, (sicut et antea in puellis chlorosi laborantibus, cum menstrua nondum profluerent) ad cacochymiam nunc iterum vergit. Lymphatica vasa serosis et pallidis humoribus impleri nunc incipiunt, et proinde crura vultusque etiam sæpe intumescere, et universum aliquando corpus œdematosum fieri consuevit.

In hoc glandularum statu, recurrendum est ad ea ipsa auxilia, quibus prius in chlorosi utebamur. Purgationes enim per ecphrastica, et chalybeata, plerumque pariter in utroque casu respondent. Quandoquidem autem *glandulæ*
incentivæ

138. OECONOMIA NATURÆ.

incentivæ hoc tempore secretiones pauciores reddunt, unde strangulationes in gutture, aliæque affectiones hystericae oriuntur; gummi quæcunque graveolentia, allium, assafoetida, et medicamenta omnia foetida, quæque secretiones glandularum incentivarum ullo modo stimulant provocantque, nunc vel præcipuè utilia sunt; magisque etiam hoc tempore proficiunt, quàm olim, cum ante menstruationem adhibebantur, profuerunt. Et hæc quidem ratio est, quâ fabricam humanam tractare oportet, et secretiones animales ad naturæ ipsius exemplum moderari, donec nova quædam subsidia, (quod ferè circa hoc tempus evenit) habitui sublevando natura suppeditaverit.

In foeminis igitur, ubi parturitio et purgatio menstrua cessant, glandulas novis fluxionibus tentatas fore metus est: magisque foeminæ quam mares a glandulis periclitantur, quoniam marium textura post annum tricesimum quintum muliebri firmior longè et robustior esse solet: et ob id inflammatoriis quidem morbis magis patet, sed a lentis chronicarum congestionum malis, quibus foeminæ propter molliem habitum opportunæ sunt, minus incommodum habet. Inde etiam fit, ut tabes glandulares sæpius in maribus, ante ætatis annum tricesimum quintum, quam in provectioni

ætate

ætate eveniant; in foeminis sæpius post quadragimum sextum: quo quidem tempore tumoribus scirrhis, cancrofisque magis fatigantur, et in collo et mammis aliisque partibus glandularibus, strumæ iterum crebræ resurgere solent. Et sæpe porro, cessante menstruatione, glandulas uterinas, quæ antea debiles inter menstruorum solùm periodos esse videbantur; nunc magis undique, propter novam evacuationis illius jacturam, plenitudine onustas esse cernimus. Earundem etiam sphincteres *vim* suam *retentivam* amittunt; et, qui non admodum gravis ante fuit, fluor albus, nunc mirè augeatur, et glandulas, si diu maneat, morbidas reddit: sæpe etiam in ulcerationes cancrofas terminatur.

Ex causarum igitur præmissarum consideratione, cuivis satis perspicuum esse potest, cur et venæ sectio, et purgatio tempestivè adhibita, et lavationis marinæ aliorumque remediorum corroborantium usus, ægrotantibus hoc vitæ tempore foeminis, tantum commodum afferant. In affectionibus uterinis medicamenta quædam ex ære utilia fuisse observavi, et vel mel ægyptiacum propter æruginem ejus, multum injectionum commodarum vim adauxisse censui: et ob id meritò ab illustri medico • *Ricardo Mead* laudatum esse arbitror. Non enim depurgat
tantum

• Vid. *Mead. Præcept. medica.*

tantum, sed et corrugat partes affectas, corroboratque.

In hâc igitur vitæ parte systēma glandulare novis fluxionibus recipiendis, quarum plurimæ non sine magnâ cautione suppressi debent, malisque recidivis opportunum est. Oportet autem, ut dixi, in iisdem cohibendis curam adhibere; quoniam morbum in aliam partem transpositum fuisse sæpe memini, ubi nimis festinanter suppressus fuit fluor albus, aut ubi per intestinas glandulas evacuatio nulla fuit substituta. Inde enim tusses nonnunquam, tabesque, propter tubercula quædam intus in pulmone latentia, suboriuntur. Tumores aliquando super genua veniunt, quorum nonnulli in glandulis adiposis instabiles sunt et fluitantes, et ex utroque genu latere foras protrusi, musculorum actionem impediunt. Hi vero tumores optimè reprimuntur, datis aliquot granis calomelani cum camphora, et sale e cornu cervorum, vesperi; et sequenti mane, aquæ marinæ purgatione. Oportet etiam fasciis partem affectam circumdare, simulque etiam applicare aquæ marinæ partes tres cum unâ parte aceti commistas. Porro ossium capita nonnunquam, si subito suppressus sit fluor albus, fluxione superveniente, ultra modum, augentur. Ibi vero et prædictam methodum,

O. E.
thodum
suadeo
rum d
genere
aëri i
expan
remitt
quæ a
copia
abund
major
fricar
lis vi
topica
opor
aqua
bera
In
rata
cūm
cius
gati
emi
ded
mu
ren
pro
run

thodum, et emeticorum usum simul adhiberi suadeo. Interdum etiam propter ligamentorum debilitatem tumores ex emphysematum genere suboriuntur. Etenim cum ligamenta aëri in fluidis contento et per rarefactionem expanso cedant, paulatim elasticitatem suam remittunt; et propterea secretionum earum, quæ ad articulos lubricandos accommodantur, copiam nimis largam admittunt. Cujus quidem abundantia ex naturæ institutis tanta (sed non major) esse debet, ut ossium capita se invicem fricando non incalescant. In his quoque malis vix quidquam plus profuisse inveni quam *topica lavatio* ex aquâ marinâ et aceto: quam oportet adhibere eodem tempore, quo per aquam marinam, internè sumptam, alvus libera servatur.

In hoc loco observandum est, supra memorata incommoda habitum præcipuè lædere, cum secretiones per glandulas incentivas parcius redduntur: adeoque probabile est, purgationem menstruam non sanguinem tantum emittere, sed et humores etiam alios e corpore deducere, qui, siquidem intus continerentur, muliebrem habitum multum turbarent, mutarentque. Nam ut legitimum menstruorum profluvium ad mollitiem istam, quæ fœminarum propria est, conservandam multum confert;

fert; ita si prorsus supprimatur, nullusque subinde morbus oriatur, sed bona et vegeta valetudo contingat, prope sexus ipse commutatur: viragines fiunt, et habitus masculi ferè vires et robur habent. Itaque, ubi *Hippocrates* scribit scæminis podagrâ non corripi, eas eximit quibus menstruæ non proveniunt, * *Mulier podagra non laborat, nisi ipsa menstrua defecerint.* Idemque etiam *Phaethusæ* et *Namyfiæ* historias memoriæ prodidit; quibus propter menstruorum defectum propemodum muliebris sexus signa omnia evanuerunt.

Quando igitur vis muscularis minor fit, et cordis vires diminui incipiunt, destinatio fluidorum a centro ad superficiem, ut nonnunquam loquuntur medici, plane et debilior, et parciore est; et multi utique morbi, (propter ea quæ per cutem olim separabantur, nunc autem intus vertuntur) necessitate quadam suboriri solent. Hujus rei satis clara illustratio in castratis cervis contingit. Namque exigua secretionem facta per incentivas glandulas, pinguiore et molliore fiunt; vigorem, robur animosque unâ amittunt. Cornuum ingens incrementum, quod primo anno contigerat, procedere ampliùs nequit; et quamquam non decidunt ea cornua, tamen, ut mollia

* *Hippocrat. Aph. 29. sect. 6.*

funt,

sunt, in summo apice corrugantur, et post duos annos diminuuntur, breviora fiunt, et rami decrescere videntur. Enimvero in altero cervorum castratorum, in quo partes genitales non erant radicitus exsectæ, hæc evenerunt: alterum cornu tertia parte minus fuit quam antea; alterum vero longitudinem debitam et naturalem habuit. Et probabile videtur, istud cornu ob hanc causam fuisse diminutum, quòd secretiones, quæ primum incrementum ita magnum effecerant, post castrationem defecerint, quodque cordis vires ad protrudendum cornu utrumque, parum valuerint. Probabile esse inquam, quoniam unico exemplo expertus, nihil certum affirmare ausim.

Hoc igitur tempore pullulare in utroque sexu incipiunt morbi, qui a diminuta perspiratione, et a debili sanguinis circumlati projectione in extima vasa capillaria, suboriuntur. Iique non alio modo sublevari solent, quam debita secretionum glandularium moderatione: quarum ope et subsidio uti oportet, ut cautum sit, ne prius in morbum aliquem incidamus, quàm universi corporis tubi gradatim expansi fuerint, atque redundantia, quæ ex defectu supra memorato supervenit, tollendæ, idonei extiterint. Evacuationes autem sub hoc tempus utroque sexui pariter accommodæ sunt.

Quinetiam

Quinetiam, cum minus nunc per solitam perspirationis viam extra projicitur; nisi aliæ secretionis satis adaugentur, scorbuti affectiones intus versæ diverso vultu modoque sese ostendunt; rheumatismi scorbutici, cardialgia, ejusque generis mala, suborientur; et tandem in masculis etiam podagra in glandulis membranisque articulorum obstructions efficiet. Novus autem morbus hic est, et maribus, et huic ætatis periodo, pæne proprius: neque enim aut fœminas, præter unam alteramve, aut infantes fere, aggreditur; et eunuchi ab hoc malo ad unum omnes liberi esse plerumque censentur. Quæ circumstantiæ significare videntur, hunc morbum in his aut nunquam, aut rarissimè oriri, propter solidorum vel debilitatem, vel mollitiem, vel laxitatem. Porro quandoquidem podagra circa eam ætatem mares aggreditur, in qua solida esse rigidiora incipiunt, id indicium quoddam esse videtur, ut ab omni victûs ratione, omnibusque remediis, quæ ullo modo solida vel indurare vel ficcare possint, in hoc morbo abstinendum sit. Vini porro et veneris usus immodicus, ciborum omnium acrium et delicatis salsamentis conditorum usus, crebros ejus morbi paroxysmos inducit. Ob id etiam veteres venerem, vinum, atque otium, præcipuas podagræ causas esse censebant.

ensebant. Etenim ea omnia (ut illorum sermone utar) humorem *radicalem* vel exhaurire, vel deficcare putabantur.

Ex intemperantiæ autem generibus supra memoratis, plerumque inter pubertatem, et periodum supra memoratam, tam hypocondriacarum affectionum plurimarum, quam ipsius podagræ quædam tanquam fundamenta poni solent. Inde autem omnia animalia munera debiliùs perficiuntur, nonnunquam etiam penitus pereunt. Fit stomachus æquo frigidior, et visciditatibus oblitus; et, ex diminuta perspiratione, quidam humores intus super glandulas vertuntur, qui, propter acrimoniam, aut cardialgiam, aut dolorem colicum, aut varios, propter vellicationem, anxietatis et sollicitudinis sensus, (quorum ingens caterva hypocondriacos fatigare solet) in corpore et animo etiam excitant. Plerique, nisi fallor, ægrotantes hujuscemodi, si in se suamque vitæ antea actæ rationem oculos convertant, vera hæc esse et minimè dubia confitebuntur.

In his autem *jacta est alea*, quod aiunt; (evenerunt enim ea, quæ vitare quoquo modo oportuit) et adhibenda nunc est tam cura quam peritia magna, ad secretionem glandulares debito modo dirigendas, si futuræ vitæ partem,

K

non

non dico jucundam, verum etiam tolerabilem, iis præstare cupiamus.

Contra hæc autem incommoda, moderatè et temperanter rebus omnibus utendum est. Quanquam enim exercitatio modica secretiones omnes animales augeat, adjuvetque, et ad podagram propellendam multum fortasse profit; nihilominus tamen et ambulationem nimiam, et exercitationem viribus majorem, idonea reddidisse membra ad primam fluxionem recipiendam sæpe observavi: quia partes affectas delassarent nimium, et fatigando debilitarent. Nonnullis itaque, qui venationi, aliisque campestribus oblectamentis, indulgebant, et intempestivo podagræ accessu corripiebantur, (ex eo quod inferiores corporis partes supradictis exercitiis nimis debilitarentur) suasi labore omni immodicisque exercitiis abstinere; temperantia omnigena uti, et evacuationes modicas adhibere. Quo pacto paroxysmi, qui crebri et doloris plenissimi antea fuerant, et rariores, multoque magis tolerabiles redire solebant. Quod ad exercitationem igitur attinet, non multum in podagricis interest, utrum nullâ, an nimis violentâ, utantur.

Sed revertor ad scæminarum considerationem; in quibus natura multa, circa hoc tempus, mutat atque innovat. Ideoque distenduntur paulatim

OI
paulatim
Quum
pellens
sanguis
potest;
perpen
hi ferr
proflu
per hæ
tuere c
tur, sæ
sine ul
continu
rumque
sum co
dictaru
morbo
evacuat
irrigand
scæmina
toto nec
ejus aux
servam
Ab a
et quad
ad sexag
quæ fue
vel jeci
nunc, p

paulatim *vasa collateralia* atque adaugentur. Quum enim cordis atque arteriarum vis propellens, non amplius sanguinem per uteri vasa sanguifera, circa affluetas periodos, projicere potest; accumulatur paulatim onus in tubos perpendiculares: et quandoquidem id amplius hi ferre nequeunt, sequi solet ingens sanguinis profluvium. Id si negetur, vel per nares, vel per hæmorrhoidas, evacuationem natura substituere conatur. Si hæc quoque auxilia negentur, sæpe diarrhœa subitanea oriri solet; quæ, sine ulla vel spirituum vel virium injuria, diu continuatur. Neque enim ante cessare plerumque consuevit, quam undiquaque distensum corpus, atque ampliatus sit; ita ut supradictarum evacuationum defectum, absque morbo aliquo, perferre possit. Videtur igitur evacuatio menstrua tam ad alios usus quam ad irrigandas partes genitales, destinata fuisse, et fœminæ conservandæ non esse semper et ex toto necessaria, quia viragines quasdam absque ejus auxilio, firmiores et robustiores esse observamus.

Ab anno igitur tricesimo quinto in maribus, et quadragesimo quinto vel sexto in fœminis, ad sexagesimum usque, (senectutis initium) si quæ fuerint glandulæ obstructæ, vel in pulmone, vel jecinore, vel mesenterio, vel alibi, non nunc, perinde atque in juvenili ætate, apostema-

tibus patent. Calor natus, vigorque habitus, jam diminui incipiunt; veneris minus desiderium est; spiritus animales, diminutâ cordis et muscutorum vi, parcius separantur. Ad hæc, muscoli, quoniam nunc magis flaccidi sunt, partes debiliter comprimunt, glandulas adiposas minore vi cohibent; et, perinde atque in infantibus, corpus pinguescere solet. Habitus quoque universus flaccidior est, et torositæ illa, quæ juventutem sequitur, orbari incipit. Quanquam enim, urgente senectute, fibræ animales rigidiores fiunt; nihilominus tamen minus elasticæ sunt. Unde, si quando earum sive ficitas sive rigiditas ultra modum, aut in digitis pedum, aut in aliis partibus extremis, increverit; tum profecto ea loca neque utilia, neque cum aliquo vitæ sensu, conservari possunt. Itaque ob hanc causam neque cortex, neque medicamenta chalybeata, neque styptica ex vitrioli genere, quæ in gangrænis ex alia causa ortis tantum prodesse solent, in his casibus ullo modo utilia sunt. Natura autem semper malo quantum potest obsistit, et, ut arbores facere solent, emortuas partes, in quibus nulla circulatio perfici potest, protrudere conatur.

Enimvero, licet eas amputaveris, tamen tubi, qui supersunt, neque circulandis fluidis idonei,

idonei, neque satis elastici sunt; et proinde iterum sphacelo patent. Id quod a *Lucretio* his versibus optime exprimitur :

Denique sæpe hominem paulatim cernimus ire :

Et membratim vitalem deperdere sensum.

In pedibus primùm digitos livescere, et ungues;

Inde pedes et crura mori : post inde per artus

Ire alios tractim gelidi vestigia lethi.

Et hos quidem sæpissimè mors sequitur, quam omnia, quæcunque arte maximè exercitatâ fieri possunt, et medicus et chirurgus efficiant. Medendi enim ars circumscripta, interque certos limites contenta est. Neque id tamen vel arti vel professori objiciendum est; quoniam conservare imbecillum corpus atque adjuvare, non novum creare, medici profiteamur. In casu autem præmissio, tantum abest ut circulatio per minima vasa continuari possit, ut ne ullum quidem istæ partes usum habeant.

Porro, in hoc vitæ spatio, partes glandulares mollesque propter diminutam elasticitatem, crebras necessitate quadam congestiones chronicas recipere solent; unde morbi suboriuntur in iis locis, in quibus congestiones istæ accumulantur; quoniam tunicae musculares neque satis fluida comprimunt, neque

150 OECONOMIA NATURÆ.

secretiones idoneas efficere possunt. Ideoque, si pulmonis glandulæ afficiantur, asthma chronicum suboritur; si jecinoris, tum, compresso atque cōstricto ductu biliario, icterus, et sæpe hydrops nascitur. Rumpi enim vasa lymphatica solent, et lympham ipsam in abdomen immittere. Tum si thoracis glandulæ inflammatione aliqua tententur, febres, pleuritides, peripneumoniæ, et quæcunque mala his affinia sunt, supervenire consueverunt. Sed horum tamen morborum curatio, ante a me in alio loco explicata est, ubi *de statu glandularum inflammatorio* fusè tractavi ^a.

Hoc autem vitæ tempore, in utroque sexu, natura sæpe habitum sublevare solet, vel podagræ accessu; vel profluviis alvi spontaneis; vel salivæ, vel urinæ fluxu; vel sudoribus, talibusque auxiliis. Sed ea ipsa auxilia sæpe in morbos terminantur, aut quia diutius æquo continuantur, aut quia acrimoniam ingentem habent. Hinc cholerae, dysenteriae, lienteriae, hæmorrhoidum fluxus, et sæpe etiam tenesmus insanabilis, oriri solent. Et ii quidem morbi locis suis moveri, potius quam curari et tolli possunt. Transponuntur enim solummodo ab uno in alium glandularum ordinem. Et quicumque eos hâc ætate radici-

^a Vid. *Dissertat. de tabe glandulari*.

tus tol

mihi e

Glan

tempor

podagr

et in an

verat, n

nodi q

in glan

phatica

tuque

morbus

tem, se

occupa

prurit

neas in

foras en

tendunt

crescit

lidus,

lymph

duntur

asthma

quantu

et in th

drops th

accidit,

vocant.

tus tolli posse sperat, ultra artis suæ limites mihi evagari videtur.

Glandularum autem morbi sæpe ita hoc tempore in maribus inveterascere solent, ut ne podagra quidem, quæ prius auxilium tulerat, et in articulos plenitudines nascentes exonaverat, nunc laboranti profit. Nascuntur enim nodi quidam, et concretiones cretæ similes, in glandulis articulorum. Vasa quoque lymphatica, debitis secretionibus impeditis, exituque solito intercluso, jam vitiari incipiunt; morbusque non amplius unam aliquam partem, sed universum prope systema glandulare occupat. Suboritur *cachexia podagricorum*, et pruritus vix tolerabilis, glandulas omnes cutaneas impetit. Tum materiæ morbidæ portio foras erumpit; pustulæ aut furunculi sese ostendunt; æger tamen nihilominus laborat; crescit indies status cachecticus; fit æger pallidus, aut olivæ colorem fere refert. Vasa lymphatica, vitiatâ et morbidâ lymphâ distenduntur; crura vultusque intumescunt; tum asthma, et hydrops *leucophlegmatia* dictus, sequuntur. Rumpuntur sæpe vasa lymphatica, et in thoracem liquorem effundunt; unde hydrops thoracis: aut idem in abdomine malum accidit, unde nascitur hydrops, quem *ascitem* vocant. Hæc autem omnia evenire solent,

nisi podagræ paroxyfmi, aliquo modo provocati, acerrimè redeant, et morbus in extremas partes rejiciatur.

Sicut autem in altero libello observavi, maximè hydropicis utile effe, ut vafa lymphatica, fecretione largiore factâ per renes, evacuentur; ita, et in cachecticis hisce, post purgationes aliquot drafticas, curationem per diuretica medicamenta optimè perfici cenfeo. Non autem aliud est ejus generis medicamentum, quod melius respondet, quàm ipsa squilla. Sed postquam eo pacto vafa lymphatica fatis exoperata fuerint; tum deinde per debitum chalybeatorum, et aliorum medicamentorum, quæ stomacho idonea sunt, usum, vasorum illorum tonus confirmandus est. Hæc quoque, si neque rupta vafa sint, neque corporis fabrica omnino fracta fit atque perdita, plerumque rem feliciter conficere solent. Sed si habitus podagricus ita inveteraverit, ut glandulæ intestinæ crebris fluxionibus, ejusque morbi injuriis, debilitatæ prorsus sint; tum morbus, tanquam consuetudine factâ, per istum exitum deducitur: et tunc paroxyfmi periodici breviores fiunt, dolorem minorem excitant, et tandem vix et ne vix quidem provocantur. Interea, diarrhœa ista podagrica quotidie ægrum fatigat;

fatigat; quam deinde tenesmus cum dejectionibus dysentericis sequitur; et, nisi podagræ recens paroxysmus nascatur, dejectiones istæ dolorificæ solis opiatibus sublevari solent. Morbus autem processu temporis interimit.

Hanc autem podagræ descriptionem eo literis commisi, ut chronicorum morborum translationes dilucidius intelligantur, et ut sit cæterarum tanquam exemplum quoddam: unde patet curationem solummodo palliativam in his rebus sperandam esse. Quanquam autem medicus in his difficultatibus morbum radicitus tollere nequeat, multis tamen modis artis suæ utilitatem demonstrare potest. Etenim podagræ paroxysmos ab aliqua principali parte, in quam si inciderent lethales essent, sæpe divertere potest; alvi fluxus spontaneos, sicut in pueritia, ita nunc quoque, intra debitos limites continere, et primarum viarum acrimoniam corrigere, et variam multorum malorum inde orientium vim diminueri; et vel insanabilis tenesmi dolorem sublevare. Potest etiam medicus, adauctâ secretionem aliquâ, partem aliam a fluxionum irritantium injuriis tutam conservare; aliam a secretionis nimis uberis metu liberare; et oculorum tunicas ab acris fluxionibus, et aures a surditatis non
uno

uno periculo, et vesicam a stranguriarum cruciatibus, defendere; et diversa auxilia, pro diversis miseriis, humano generi suppeditare potest. O laudandam artem, et prope divinam! quâ tamen imperiti medicastri (qui neque fabricam, cujus habent curam, neque instrumenta, quæ in medendo adhibere oportet, satis perspiciunt aut intelligunt) quantum quidem, et quam sæpe abutantur, vix dici potest; et si posset, puderet.

Haftenus igitur lectoris ante oculos posui, quæcunque, naturâ auspice, a partu infantis ad sexagesimum tertium ætatis annum contigerunt; quod tempus vulgo *climactericum* nominari solet; ipsosque etiam naturæ processus, quos in morbis glandularum ferè tenet, generali quadam descriptione includere conatus sum. Annorum autem climactericorum notio, a *Pythagora* philosopho ortum duxisse videtur.

Sermonis autem filum ultra deducere oportet, ut ea, quæ ab anno sexagesimo tertio sive *climacterico tempore*, ad senectutem ultimam contingant, consideratione complectamur. Hanc tamen periodum altero *Hippocratis* aphorismo terminabimus: ^a *ultra hanc*

^a *Hippocrat. Aphor. 30. sect. iii.*

OECONOMIA NATURÆ, 155

ætatem provec̃tis, asthmata, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, ardentes febres, diuturna alvi profluvia, cholera, dysenteria, lienteria, hæmorrhoides,

CAPUT

CAPUT VIII.

De statu glandularum a tempore climacterico ad senectutis finem.

EX præmissis patet, corpus humanum ita constructum esse, et conformatum, ut vel ex structurâ ejus quamplurimi morbi chronici pæne necessario suboriantur, et diversis vitæ temporibus sese ostendant. Quorum quidem curatio ex nulla re magis pendet, quàm ex perita debitaque secretionum, prout occasio postulat, moderatione et destinatione. Ex hac etiam doctrina satis erit perspicuum, diversa et dissimilia temperamenta, quæ veteres recensabant, nihil aliud fuisse, præter secretionum earum certum quendam statum. Id est, si reticulum mucosum cruore rubro tingetur, vultusque floridior esset, *temperamentum sanguinosum* esse dicebant: si vasa lymphatica pallidis et ferosis humoribus onusta essent, cum vultu cadaveroso, temperamentum *phlegmaticum* vocabatur: si lymphæ colore esset flavo, *biliosum*; si subfusco, aut planè plumbeo, *melancholicum*. Quæ quidem omnia ex secretionibus aut largiùs aut parciùs factis, necessitate quadam contingere oportebat. Sed hæc tamen casu potiùs, et in *quorundam* corporibus

bus eveniunt, non *universo* generi necessaria sunt. Ea igitur sequamur, quæ et grandævis omnibus, et habitui omni, propter ipsam structuram corporis, evenire oportet.

Observavimus igitur vasorum elasticitatem paulatim diminui, et proinde fluida debilius comprimi; unde cohæsiones quædam insalubres in fluidis fiunt, quæ circulationem necessario impedire solent. Id vero incommodum indies, senectute subrepente, furtim crescit: itaque seniores in ipsius pueritiæ morbos iterum relabuntur. Et quanquam eorum viscera, toto tempore præterito, ab obstructionibus adeo libera manserint, ut neque inflammatio ulla, neque apostematio suborta fuerit; nihilominus tamen indies urgeri et difficultatibus undique cingi reperiuntur. Sphincterès paulatim vim suam et facultatem retentivam amittunt, et glandulæ, quæcunque debiles extiterint, fluxionibus quibusdam senectuti propriis impetuntur. Oculi humoribus fluunt: destillationes molestissimæ in glandulas tracheales incidunt, quæ tussim et dyspnœam excitant. In senioribus enim inspiratio et expiratio molestius perficiuntur, quoniam in his muscularis vis debilior minorque existit. Quam quidem ob causam, si quando expectoratio necessaria sit, ægrè tamen ab illis toleratur.

tur. Spiritus animales parcius separantur, multæque inde secretiones impediuntur. Denique innumeræ fere incommodorum species pullulare solent.

Tum, si mucus parcior sit, quam qui vesicam et canales urinarios ab urinæ salibus stimulisque defendere possit, dolor vehemens, et difficultas urinæ supervenit. Si deficient secretiones illæ, quæ ad articulos lubricandos et ad ossium capita conservanda destinantur, ne se invicem fricando concalescant; ibi dolor quoque et ambulandi difficultas. In his igitur, stranguriæ, dysuriæ, et illa inter ambulandum ossium crepitatio quædam, senectutis incommoda sunt. Oportet autem in talibus angustiis radicem althææ, gummi arabicum, terebinthum chium, et ex diacodio medicamenta palliativa adhibere.

Quanquam autem et musculos flaccidos hoc tempore fieri, et glandularum tonum debiliorem esse, et sphincteres vasorum vim suam retentivam amittere, observavimus; (quod quidem destillationes oculorum, nariumque, et crebrum mingendi desiderium, et urinæ profluvium non spontaneum, satis evincunt) nihilominus partes corporis maximè elasticæ, hac ætate nimis rigidæ fieri solent, et circulationis leges respuunt; et, sicut in cervorum,
et

et quorundam grandævorum hominum aortis contingere supra animadverti, nonnunquam prorsus ossæ existunt.

Quandoquidem autem tubi isti circulationem debitam vix admittere possunt, fluida ipsa ingentem exinde mutationem subeunt. Hinc diabeticorum et scorbuticorum ulcuscula, non minus quam eorundem pedes partesque extremæ, gangrænis maximè obnoxia sunt. Simile quoddam in arboribus vetulis, quæ vegetationem diutiùs perficere nequeunt, contingere supra scripsimus.

In hominibus igitur hujus ætatis, tubuli, circulandis fluidis destinati, magis magisque indies oppilantur: calculi formantur in renibus, in vesica, et sæpe etiam in vesicula fellis; unde morbi nephritici, ictericique, suboriuntur. Tum, deficiente bilis secretionem, fæces duræ atque aridæ fiunt, ægrè protruduntur, senexque aut vertigine aut apoplexiâ corripitur solet. Ad hæc, propter causas supra memoratas, universi corporis cachexia nascitur; perspiratio parcissima est; et deinde, propter materiæ perspirabilis retentionem, pruritus quidam senilis, senum proprius, supervenit: isque sæpe non minus negotii faceffit, quam iste podagricorum pruritus supra memoratus.

Sicut

Sicut enim arbores perspirationem sæpe minus liberam, (propter ætatem ingravescentem) et tubulos inde obstructos, et fluidorum coactione tanquam infarctos habere, supra diximus; ita senes quoque hac ætate simili quodam incommodo laborare solent. Nam, si materia perspirabilis in cortice plantarum aut debilium aut vetularum hæreat, fiunt inde scabræ, muscoque inducuntur: id vero perspirationem magis magisque impedit, et interitum plantæ festinat. Hoc ubi contingit incommodum, peritiores hortorum cultores plantam prius imbribus humectari sinunt, quam vel scabritiem vel muscum, (quæ mala non exiguum arboribus detrimentum afferunt) detergere, aut aliquo modo tollere conantur. His vero sordibus sublatis, planta mire reviviscere solet; et adjuvatur illius vegetatio. Pari ratione, ut mihi videtur, morbos cutaneos in senibus sæpe tractare oportet: et priusquam frictionem ullam, vel, ut nostri vocant, *the Flesh Brush*, adhibeamus, ad cutis sordes detergendas, balnei tepidi usum suadere, ut pori obstructi recludi et relaxari possint, consentaneum erit. Lavatio enim tepida visciditates omnes minus pertinaciter inhærere, et vel linteoli vel manûs frictioni, ficcatis partibus, facilius cedere facit. In plurimis casibus, ejus generis,

generis, aqua marina tepida fontanæ longè præstat, quoniam magis deterget. Non enim, si cutis valdè morbida fit, aut purgatione aut venæsectione curatio ante perfici solet, quam ipsius cutis vitium, restaurata perspiratione, reprimatur. Hanc ob causam *Sydenhami* electuarium de ovo, cum aliis medicamentis perspirationem adjuvantibus, per dies quadraginta sumtum, sæpe pruritum ferinum sustulit, quamquam et venæsectio et purgatio frustra prius adhibebantur. Sed, cum hæc mala permolesta sint, et nescio quam animi solitudinem adducant, ita sæpe opiata in auxilium vocari solent; quæ, præcipuè in senibus, calorem nativum minuunt, prope dixeram, extinguunt. Optimum autem in ejusmodi casibus opiatum, vinum esse puto. Singularem hujus morbi historiam subjungam.

Pruritus senilis virum quendam octogenarium, aut circiter, ita malè habuit, ut ne quidem lecto se continere potuerit; et per plurimas septimanas rectus dormiverit. Corporis habitus erat cachecticus, intumuerunt crura, et sphacelo tentabantur. Chirurgus ad curandum ægrotum vocabatur, gangræna nihilominus latius prorepfit, et scarificationem postulavit. Tandem igitur me arcescunt. Peractâ fomentatione tepidâ, aliisque auxiliis ad-

hibitis, ægrum lecto se continere monui. Sed responsum est, pruritus adeo intolerabilem, et pedum et crurum quoque dolorem tantum adesse, siquando tepesceret ægri corpus, ut nequaquam lectum ferre posset; multo minus somni beneficium capere. Si data forent in hoc casu opiata, calorem nativum et perspirationem diminui, et digestionem retardari posse, periculum erat.---Rogabam igitur, siquod forte vinum in cellis esset: et responsum est, vinum album *Andalusianum*; at ægotantem timuisse ne, si biberet, crurum affectioni malum esset. Vinum afferri jubeo, ægrum liberè potare, et cum dormiendi desiderium accederet, lectum petere. Tum si vigil aut minimè quietus lecto maneret, haustum vini iterum repetere. Pruritus se remisit; et quum ex vino sumto tepesceret corpus, somnus altissimus ægotantem cepit, in proximum usque diluculum protractus. Deinde crura minus tumefacta, et cruribus involucra adhærebant; neque, ut prius, fero quodam acri diluebantur: et vel in proximam vesperam, post fomentationem, fixa manebant. Monui, ut, siquando æger minus esset quietus, vini subsidium repeteret, et lecto se teneret. Omnia pro voto cesserunt: vinum opiati vicem præstitit, et perspirationem adjuvavit; crurum tumor minor erat; æscharæ digeruntur

geruntur et ulcuscula sanantur. Postea, per ejusdem vini opem atque antiscorbuticorum usum æger redintegratam valetudinem habuit, et per annos aliquot ab eisdem malis liber vixit.

Præterea, oculorum figura sphærica paulatim hoc ævo mutatur; itaque visio pari ratione languescit; ob id scilicet, quòd oculorum musculi debiles et flaccidi sint. Nunc igitur cataractæ, glaucomata, atque alia oculorum mala, sæpiissimè oriuntur. Aures tympanum relaxatum habent, sonum tardiùs accipiunt, agnoscuntque; et rerum omnium tanquam spectacula, versâ scenâ, recedunt. Et profecto, sicut rerum imagines paulatim sensibus, primâ ætate, offeruntur, et tanquam panduntur; ita nunc (forte ne animus tam subitam mutationem malè ferret) languescunt paulatim atque evanescent; donec furtim, et vix quidem notata, vitalem vitam perennis immortalisque vita excipiat. Hæ autem vicissitudines ex fabricâ nostrâ sequuntur; ut, juxta Summi Creatoris leges, generationum ordo et series continuari et renovari possit.

Et jam totam hominis vitam et naturam, quatenus ad secretionum glandularium rationem attinet, breviter et tanquam compendio, complexus sum. Quæ quidem omnia accuratè a divino sene, *Hippocrate*, intellecta at-

que perspecta sunt : ^a *senibus spirandi difficultates ; destillationes cum tussi ; stranguriæ ; dysuriæ ; articulorum dolores ; nephritides ; vertigines ; apoplexiæ ; mali corporis habitus ; pruritus totius corporis ; vigiliæ ; alvi, oculorum, et narium humiditates ; visus hebetudines ; glaucomata ; auditus gravis.*

Verbum addam, finem deinde operi impositurus. Quicumque harum rerum ordinem, et tanquam catenam, animo comprehenderit, non dubitare potest, quin necessarium sit humanam fabricam juxta naturæ ipsius leges moderari. Has vero si perspexerit, et quas secretiones augere, et quas cohibere, aut ex toto suppressere, oporteat ; satis superque instrumentorum, quibus vel in diversis morbis, vel pro diversâ ætate hominum, uti debeat, ex materia medica petere et depromere potest. Hisque etiam intellectis, non sursum et deorsum evagandum erit, neque, velut tirones, de ratione quam inire debeat, ampliùs dubitabit. Et proinde, si vasa neque dirupta fuerint, neque obstructionibus insuperabilibus laborent, curationem adeo tutam facilemque consequentur, ut licet ægrotantes immortalitate donare nequeat medicus, nihilominus et laudabilem atque utilissimam medicinæ artem esse, faciliè evincet.

^a *Hippocrat. Aphor. 30. sect. iii.*

Nam

O E
Na
secret
medic
trio d
magis
eam i
tem
lem.
Si
excita
rhœa
ad ma
dicus
interp
glutin
forum
utique
clauso
quam
forum
in vic
et vel
inguin
procre
in illis
cuatio
revoce
quos

Nam prope innumeri casus sunt, in quibus secretionum moderamen et tanquam habenas medicus sibi in manus sumere, et pro arbitrio dirigere potest. Sed cum nullo in morbo magis quam in *lue venerea* res ista appareat, eam ipsam breviter considerabimus. Hoc autem uno exemplo, omnia comprehendi vellem.

Si secretio igitur per veneni venerei stimulum excitata et provocata fuerit; (id quod in gonorrhœâ venereâ contingit, quæ naturæ nisus est ad materiem morbificam expellendam) et medicus istum naturæ conatum præpedire atque interpellare statuat, ideoque medicamenta glutinosa, vel e terebintho conformata, ad vasorum exitus occludendos, adhibeat; tum utique sequentia evenire solent: venenum, clauso atque obstructo vasorum exitu, nequaquam elui et depurgari potest; et proinde, vasorum lymphaticorum ope, circum undique in vicinarum partium glandulas distribuitur, et vel herniam humoralem in testiculis, vel in inguine bubonem, vel ejusmodi malum aliquod procreat. Verum, si neque id maturatione, quæ in illis locis critica est, terminetur, sed, evacuationibus adhibitis, morbus ab iis partibus revocetur; ibi venenum vel iterum per antiquos exitus prorumpere consuevit; vel sæpe

etiam profundius in habitum penetrat, et in glandulas cutaneas rejicitur; atque ita in fronte *corona veneris*, vel in cute lepræ species quædam venerea, maculis interstincta, sese in conspectum dat. In hoc rerum statu, si medicus morbum aggredi, easque vultus et cutis inhonestas scædites reprimere velit, statim mercurii doses repeti jubebit: atque ita secretiones per *glandulas salivares* uberrimè sollicitatæ, rem citò conficient. Namque ubi gingivæ intergescunt, et faucium glandulæ humorum largâ adfluxione onerantur; tunc eruptiones evanescere, et cutis omni scædite libera fieri solet. Verum si vel parca sit in glandulas salivares fluxio, vel si brevi tempore continuetur, in cute rursus eruptiones istæ resurgere consueverunt. Denique, si medicamenti istius ultimam rationem viresque medicus adhibeat, et unctionis ope salivationem diutinam et doloris plenam excitet, morbus utique largo secretionum earum profluvio, perinde ut in aliis morbis, aut sudoribus aut urinæ fluxu, aut dejectionibus, foras eliminatur, ægerque sanus evadit.

Atque hæc quidem de medicinæ medicique ipsius potestate in secretionibus moderandis sufficiant. Recordandum autem est illud, et omnibus omni tempore memoriâ retinendum,

et

OECONOMIA NATURÆ. 167

et naturam ipsam, et medicam artem, circumscriptas esse, interque terminos quosdam contentas; quos ultra transire nefas. Oportet etiam medicum hac in parte contentum esse, et professionem optimam alacriter amplecti. Non enim, quoniam quædam sunt insanabilia mala, et omnibus idcirco sublevamen denegandum est. Nonnulla enim mitiora sunt, et tractabilia; licet alia nonnunquam eveniant, quæ medelam omnem dedignentur,

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas.

APHORISMI.

1. **D**EUS hominem creavit primum, et spiritum vitæ inflavit, &c.

2. Animal, quantum intelligere possumus, ab initio ad supremum usque vitæ terminum, internâ quadam causâ, sive principio, agi videtur. Eam ego, NATURAM appello.

3. *Natura* omnem eventum in corpore animali, paulatim, et fixis legibus, et tempestatibus certis, perficit.

4. Istæ vero leges certæ sunt, stabilesque, ab animalculi statu ad infantis partum; cum ungues, capilli, cæteraque perfecta sunt.

5. Universus habitus corporis, circa partum, laxus est, debilis, minimè cohærens, et faciliùs quam postea in aquâ solvitur.

6. Post partum, natura vasorum sive tubulorum extensionem et amplificationem, continuo perpetuoque nisu, aggreditur.

7. Probabile est, ignem sive calorem et aquam sive humorem bina esse instrumenta, quibus, ad id efficiendum, præcipuè utitur.

8. Quando

8. Quando ea instrumenta ad extensionem, nutritionem, et partium incrementum adjuvandum, primum adhibentur, plenitudines exinde suboriri solent: plus enim quotidie habitui offertur, quam nutritioni soli necessarium est: et nisi id contingeret, neque ampliata neque distensa vascula forent.

9. Statuimus glandulas non tantum ea fluida secernere, quæ vitæ necessaria sunt; verum etiam et redundantibus quoque tollendis idoneas esse.

10. Mox fibræ carnosæ firmiores fiunt, et glandulas adiposas fortius comprimunt. Atque ita habitus infantium pinguis, glandularis, mollisque, firmiori et robustiori statui cedit.

11. Natura tamen inter limites certos cohibetur, et secundum fixas quasdam leges, quas *rerum omnium* SUMMUS AUCTOR imposuit, dirigit omnia et moderatur.

12. Natura igitur tales vires, et talia instrumenta solummodo potest adhibere, qualia ipsi conceduntur; et a medico utique cavendum est, ne naturam ea conari cogat, quibus efficiendis omnino impar est.

13. Et

13. Et ut illius instrumenta, ad decimum quartum annum usque, aut circiter, debilia sunt; ita secretiones per id tempus cautissimè moderandæ sunt; et nullo modo ante legitimam tempestatem, aut aliquâ vi, provocandæ.

14. Circa pubertatis tempus, fibræ carnosæ firmiores fiunt, cohærent magis, et validiùs inter se connectuntur: propter gluten illud, quod secretiones quædam novæ hoc tempore suppeditant; unde sanguis quoque melior redditur.

15. Tum solida quoque majori vi fluida comprimunt; unde fluidorum valentior attritio fit, calorque ita animalis augetur.

16. Ex præmissis causis, spirituum animalium uberrima separatio contingit, et munus animalium quorumcunque functiones majori vi atque vigore perficiuntur.

17. Hoc modo status virilis augeri paulatim, et continuari, solet; donec, adrepente gradatim senectute, secretiones eæ, quæ vim muscularem efficiebant, parciore fiunt.

18. Ex harum autem defectu, vis muscularis iterum diminui solet; fluidorum attritio debilior est; calor natus, sive animalis, paulatim

OE
latim
grand

Sangu

Musc
dicam
quipp
deniq
untur

Sic
Vi

IO
ration
man

latim minor fit; donec in his, qui maximè grandævi sunt, fluida ipsa vix moveantur.

— *Gelidus, tardante senecta,
Sanguis hebet, frigentque effæto in corpore vires.*

Musculi ipsi indies debilitantur; et, ut ita dicam, remittuntur et relaxantur; exigua quippe spirituum portione reficiuntur: omnia denique munera animalia imbecilliter perficiuntur.

*Sicut fortis equus, spatio qui sæpe supremo
Vicit olympia, nunc senio confectus quiescit.*

19. Hæ vero mutationes constanter, pro ratione ætatis, aliæ aliis tempestatibus, in humano corpore contingunt

POST-

A D D E N D U M.

Die Martii 5° 1755.---Duos cervos senescentes, experimento 4° descriptos, hoc die revisebam. In cervo sexagenario, cujus cornua, proximo post castrationem anno, longiora reliquis omnibus ejusdem ætatis cervis, repullulavisse dixi; hæc evenerunt. Cordis atque arteriarum vis muscularis, propter seminis masculini defectum, ita debilitata fuit, ut natura non tantum novis cornibus producendis, verum etiam antiquis protrudendis, omnino esset impar. Neque ea tamen integrum suum incrementum conservare potuerunt; sed paulatim decreverunt, donec tantum reliquæ aut stirpes quædam cornuum emortuorum hoc tempore appareant; ad tres aut quatuor pollicum longitudinem.---In altero cervo, ambo cornua decreverunt; alterum autem dimidio, alterum non adeo diminutum est: fortasse quoniam partes ex hoc latere minus ex castratione læsæ sunt.

DE QUI

DE QUIBUSDAM

REMEDIIS VETERUM ANTI-STRUMOSIS;

ET DE

LAVATIONE TAM TEPIDA, QUAM MARINA:

DISSERTATIO EPISTOLARIS,

Ad VIRUM Doctissimum

RICARDUM FREWIN, M. D.

Multa renascentur, quæ jam cecidere.

HORAT.

DISS

RIC

E

fa, qu
amiciti
suffice
lamqu
acader
rito na
sus ips
confid
emana
prius
catero
rint, v
comp

DISSERTATIO EPISTOLARIS,

AD VIRUM DOCTISSIMUM

RICARDUM FREWIN, M. D.

ET SI mihi, vir amicissime, non esse potest cur ad te scriberem, ulla potior causa, quàm crebra ista, quæ in me innotuerunt amicitiae tuæ signa, atque ea mihi sola abunde sufficeret; tamen cum et ingenium tuum, illamque, quam non modò in florentissimâ academiâ, sed et alibi, in nostrâ facultate merito nactus sis, celebritatem confidero, prorsus ipse meis viribus, meoque iudicio non esse confidendum sentio; neque in publicum emanare hæc mea calami festinantis conamina prius finire possum, quàm ea ad manus tuas, cæterosque amicos meos doctissimos pervenerint, vestroque sint iudicio, et ingenii acumine comprobata.

Quoniam

Quoniam autem ista, quam in Commentariolo de *Tabe glandulari* posui, doctrina et ratio omnis glandularum morbidarum, necnon curationum series, hominum opinioni satisfecerit; remedia nonnulla medicorum veterum, in hujusmodi morborum medelam adhibita, sum perscrutatus, et illorum usui nova quædam addidi. Hoc sane illud est, quod hoc tempore, libertate usus communis amicitia, tibi examinandum trado; ut sit superioris libelli quasi sequela quædam atque illustratio. Hoc a me mihi ipsi et publico deberi fecit libelli mei quædam parùm accurata versio. Quod autem hoc pacto raptim, et aliquanto festinantiùs quam vellem id a me exigatur, sanè non nihil doleo: sin minus erit a te reprehensum, publicum, satis scio, judicio tuo suffragabitur; neque ego, quod ad me attinet, ulteriùs dubitabo.

Persuasum hoc habeo, diligenter esse observanda remedia illa, quæ majoribus nostris usitata, ab eisque laudata, ad nostrum usque tempus permanserunt, siquid ad augenda medicæ artis subsidia efficere aut speramus aut volumus. Nam in hac medendi scientia, quæ sunt primùm inventa, puto inde ortum habuisse, quod quidam observassent, quid in quoque morbo commodè, vel secus, adhiberi consueverit:

consue
media
runt,
Quòd
non fit
fectò n
Qu
eorum
dicorun
duces h
tio, qu
cinæ stu
multa,
phorism
haud ob
us hom
absolut
licet eo
aliud fo
inventu
hæc cas
rerum c
profect
quædan
sistere o
casibus,
igitur a
quam

consueverit: neque dubitari potest, quin remedia omnia, quæ veteres memoriæ prodiderunt, plus minusve hoc fundamine nitantur. Quòd horum tamen hac in parte experientia non sit ulteriùs provecta atque exulta, profectò nos in culpa sumus.

Quum igitur de remediis hisce, verisque eorum viribus investigandis, quæstio fiat, medicorum veterum observationes tanquam viæ duces habere possumus: neque ulla est alia ratio, quæ majus scientiæ incrementum medicinæ studiosis promittat. Sed quamvis veteres multa, non tamen omnia intellexerunt. Aphorismus iste vulgaris, *vita brevis, ars longa*, haud obscurè docet, quàm longè absit ut unus hominis vita sufficiat, ad perfectum aliquod absolutumque in hisce rebus proferendum. Et licet concedamus, *Peruvianum corticem*, atque aliud fortè aliquod in alio morbo remedium, inventum simul et perfectum fuisse; tamen hæc casu quodam contigisse, non ex constituto rerum ordine, statuendum est. Sed et in his profectò remediis examinandis, apparebunt quædam quasi vestigia antiquorum, quibus insistere oportebit; neque, nisi in paucis fortasse casibus, inquirentium inanis erit labor. Præter igitur atque experientiam antiquorum nequaquam prætereamus: sed complectamur animo,

mo, quantam veteres curam adhibuerunt, ut ad posteros earum rerum notitia descenderet.

Nam, neque in tabulis tantum, apud Deorum templa memoriam remediorum illorum, quæ ex usu fuisse judicabantur, servare consueverunt; verum et oracula quoque (quæ apud illos summæ erant auctoritatis) iisdem nonnunquam de rebus data sunt.

*• Nunc Dea, nunc succurre mihi; nam posse
mederi,*

Picta docet templis multa tabella tuis.

Atque ista quidem tam in Græcia quam in Italia invaluit consuetudo. *• Mos fuit liberatos morbis in templo ejus Dei, quid auxiliatum esset, scribere.*

Deinde autem ad imperatorem usque Antoninum, permansisse illud apud Romanos quasi religionis institutum, ex Hieronymo Mercuriali licet intelligere. Is enim inscriptiones nonnullas Antonino imperante positas, atque in templo Æsculapii Romæ repertas tradit; ex quibus (si quâ fide dignæ videantur) non curationes tantum, quæ perfectæ sunt, verum

*• Tibull Eleg. l. i. El. 3.
lib. xxix. c. i.*

• Plin. Nat. Hist.

etiam remedia ipsa, ex oraculi jussu adhibita, cognoscimus. Et primum omnium *Caium* quendam cæcum, regnante eodem imperatore, nescio quo prodigio ad aram curationem recepisse memorat. Tum et illud subnectit: *Lucio affecto lateris dolore, et desperato cunctis hominibus, ex oraculo reddidit Deus, veniret, et ex ara tolleretur cinerem, et una cum vino commisceret, et poneret supra latus; et convaluit, et publice gratias egit Deo, et populus gratulatus est illi.*

In superiori exemplo illud est observandum, quod oraculum, sive templi numen, (quodcunque, vel quicumque fuerit) cineres ab arâ sumptos, et cum vino commistos, contra lateris dolorem adhiberi jubeat. Fomentum sanè satis commodum; quodque ne nunc quidem in melius mutari potest, nisi fortasse aromatica et carminativa quædam adjicias.

Sequitur altera deinde inscriptio, ubi *Julianus* quidam ex oraculi responso *pini nucleos*, contra sanguinem per os ejectum, ab ara sumfisse memoratur. *Sanguinem revomenti Juliano, desperato ab omnibus hominibus, ex oraculo respondit Deus, veniret, et ex ara tolleretur nucleos pini, et comederet una cum melle per tres dies; et convaluit, et veniens publicè gratias egit, præsentem populo.* Annon et mel, et

180 DISSERTATIO

Locatelli balsamum, atque alias terebinthi formulas ad occludenda vasa post contusionem, sputumve sanguinis, hoc ipso tempore utiliter dare solemus? Quin ego ingentem quidem medicamentorum copiam, quæ tum priscis temporibus medicinæ partem fecerunt, tum et a nostris professoribus in hunc usque diem recte continuantur, si foret operæ pretium, facile recensere possem.---Verum hæc sola argumenta sufficiunt, opinor, ut putemus medicinam veterem experienciâ, ut plurimum, constituisse.

Quoniam autem in superiori libello dixi, veteres remedia sua omnia e mari depromsisse, quæ in morbis glandularum dare consueverint; ergo et in illam quoque partem advertere animum tum visum est, ut si quidquam ab eis relictum, aut fortasse minus notum esset, exinde medicinæ adjumentum aliquod eruerem. Hac vero re perspecta, horumque tanquam armorum, usu intellecto, jam ultra progredi oportebit, ad investigationem altiore scientiæ istius, quæ non nisi ex notitia materiæ medicæ, veroque ejus usu, perfectè comprehendere potest.

In primo, quem scripsi, libello, locutus de remediis veterum contra glandularum morbos, dixi, ea omnia ad corrigendas aciditates in primis

primis
specta
haben
medic
primis

Pra
tractan
dum f
consti
baro,
iterum
currim
solet;
Sed in
tabant
stimul
mis a
ob cau
tione c
sic ut
possem
destrue
ram.

Inve
mollen
ris æst
tus rej
æstu h

primis viis, dulcemque chylum parandum, spectare. Et profecto nos etiam compertum habemus, quanti sint momenti absorbentia medicamenta, quando humorum statum in primis viis corrigere oporteat.

Præcipuè autem infantes absque auxiliis hisce tractari nequeunt. Sed hoc tamen incommodum secum ea medicamenta adducunt, alvum constipant; idque coacti tollimus dato rhabarbaro, vel alio aliquo remedio purgativo. Tum, iterum ad pulveres testaceos, aut cretaceos, recurrimus; unde nova ventris adstrictio suboriri solet; atque ita, quod aiunt, actum agimus. Sed in nonnullis, quorum nervi multum irritabantur, vel ipsum rhabarbarum plus justo stimulasse, et, ut æger post evacuationem nimis astrictus esset, fecisse comperi. Quam ob causam mecum cogitare cœpi, siqua ratione occurri posset huic tanto incommodo; sic ut medicamenta maxime utilia continuare possem, neque remedia subinde commutando, destruerem denuo, quod prius exædificaveram.

Inveni tandem cretam quandam marinam, mollem, apertis poris præditam, quæ per maris æstus huc et illuc revoluta, modò in litus rejecta et sole ficcata, iterumque marino æstu humida facta fuerat; ita ut omnes ejus

pori marinis salibus abunde essent saturati. Tum exiguam ejus portionem sumsi in aqua fontana, ad cardialgiam sedandam; eaque voto respondebat: stomachum enim sublevavit, neque alvum, ut creta communis, ita constipavit.

Deinde cretam hanc cum aqua marina; ope porphyritæ, quàm maximè lævigari jubeo, ficcari in sole; tunc iterum cum marina aqua conteri, iterumque sole ficcari; atque ita deinceps, donec marinis salibus universum ejus corpus satis onustum esset. Hæc quidem, hoc modo præparata, cretæ communis officio fungebatur, neque tamen ita ventrem astrinxit. Tum contra vermiculos hanc medicinam adhibui, nec minus ad ipsos expellendos, quam ad aciditates primarum viarum corrigendas commodam esse intellexi. Crustæ cretaceæ, quæ passim apud nos in litore inveniuntur, quando poros habent sale penitus adimpletos, si siccantur, majus habent pondus, quam creta vulgaris. Quin hoc etiam cretæ genere tam nautæ, quam funambuli utantur, ad calceamenta perfricanda, ne gradus incedentibus vacillent; quoniam marini sales, qui inibi continentur, plerumque humidi sunt. Sed de creta satis.

D E

Su
partic
pando
et pr
entes,
comm
fum v
benda
auxili
hosce
Nam
rina sc
fatis
quam
gredit
dicæ
ciffim
Int
pharm
dendu
medic
quid
menti
tum p
quam

DE BITUMINE.

SUPRA autem scripseram, marinam aquam particulis bituminosis abundare, quas ad dissipandos humores in partem aliquam congestos, et proinde glandulas obstructionibus impedi- entes, dixi esse utilissimas; in quâ etiam re communem esse scriptorum omnium consen- sum videram. Itaque curam maximam adhi- bendam putavi, ut, siquò modo fieri posset, auxilium aliquod *externum*, contra morbos hosce difficillimos, eodem fonte depromerem. Namque ex *interno* ejus usu, cum aqua ma- rina scilicet, bitumen multum profuisse mihi satis perspicuum fuit. Remedia autem tan- quam arma medici sunt, quibus morbos ag- greditur, et ut quisque cognitione artis me- dicæ atque scientiâ pollet, ita arma ista effica- cissimè tractare intelliget.

Inter orientales gentes, multum olim hujus pharmaci celebrabatur usus. Quamobrem vi- dendum est, tum qualis fuerit antiquorum medicorum hac in re experientia; tum deinde, quid ab eis memoria proditum sit, ut instru- menti, quo erit utendum, cognitionem, quan- tum possumus, accuratam perfectamque asse- quamur.

Plura extiterunt ejus medicaminis genera. Primum recensetur, succinum album, et nigrum, quod *harpaga* Syriæ incolæ nominabant. ^c *In Syriâ quoque fæminas verticillos inde facere, et vocare harpaga, quia folia, et paleas, vestiumque fimbrias, rapiat.* Neque tamen in hac re solummodo, verum etiam in medicina hoc bituminis genus usurpatum fuit. Infantes illud pro amuletis gerere; alii contra urinæ incontinentiam, alii contra furorem, ut lymphatici, adhibere consueverunt: tum fumo ejus, perinde ut nos oleo succini, paroxysmis hystericiis medebantur. Ac liquidum a fonte manare, et in aqua fluitare, et diversa, quæ intus sunt, corpora ad se rapere atque amplecti, tum deinde volvendo durescere, veteres putabant. ^d *Cum ergo fonte suo scaturit bitumen id, molle adhuc et liquidum, obvia quæque amplectitur, retinet, includit. Fluctu vero lambente in altum pervolutum, maris vertigine ac salsugine, temporisque diuturnitate durescit, ut apud nos pisasphaltum; et jam tum succinum est.*

Alterum genus, *Naphtha*, seu liquidum bitumen, appellatum fuit, quod e fontibus *Babyloni* vicinis effluxisse memoriæ proditum

^c Plin. *Nat. Hist.* lib. xxxvii. cap. 2.

^d Ibid.

est.

est. H
minaba

Vulc

Stag

Atque
videtur

Tennab

contra

frigida

uteri st

sicut e

chemie

Ten

nonnu

um, e

bitumi

nem c

orienti

pauper

dos et

hibere

qui pi

fuit e

quipp

gisque

* Jac

est. Hoc sane nonnunquam *vivum oleum* nominabant, ut ex sequentibus versiculis patet :

Vulcano condita domus, cui subter eunti

Stagna sedent, venis OLEOQUE madentia VIVO.

Atque hoc quidem oleum terræ unum et idem videtur esse, atque illud, quod Indi *Miniac Tennab* vocant. Idque, si ^e *Bontium* audias, contra nervorum et muscutorum affectiones frigidas remedium probatissimum fuit, et ad uteri strangulatus ab *Indis* sæpissime adhibitum, sicut et nos in hunc usque diem oleo succini chemico uti consuevimus.

Tertium est, *Bitumen Judaicum*, quod nonnulli Sodomæ *Karabe*, five *gummi funereum*, esse existimaverunt. Atque hoc quidem bituminis genus, ob id quod adversus putredinem corporum efficacissimum habebatur, apud orientis incolas magno in usu fuit ; adeo ut a pauperibus (quæ erat ejus copia) ad medicandos et condiendos vitâ functos, sæpissime adhiberetur. Quinetiam *Avicennæ* mumiam, sunt qui piasphalti genus esse dicunt. Sed diversa fuit divitum pauperumque condiendi ratio ; quippe principibus viris magis splendida magisque sumtuosa, gummi atque aromaticis

* Jacob. Bont. *Method. Medend. Indic.* cap. 1.

pretiosissimis perficiebatur. Vide *Herodotum* lib. ii. cap. 86, 87, 88.

Non solum autem ad cadavera condienda, verum etiam in diversis morborum generibus, bitumen apud veteres adhibitum fuit. Namque, auctore, *Plinio*, *contra lepras, lichenas, pruritusque corporum; et in dysentericis*, ad reprimendum alvi profluvium, *et in quartanis*, cum myrrha commistum, fumebatur. Ac, quemadmodum nos *mumiam*, ut vocant, casu aliquo prolapsis contusisque adhibemus, ita pari ratione veteres, ad sanguinem concretum dissolvendum, bitumen et acetum dabant. Præterea, ubi nervi luxu Asiatico debilitati, et odorum nimio usu, quod orientalibus commune et popolare vitium est, vehementer læsi fuerint, frequenter bitumine combusto, pro fumigatione scilicet, uti solebant. Atque his morbis hoc modo medebantur; capillos barbæ hircinæ cum bitumine commiscebant, et comburebant; quemadmodum nos plumas, et animalium ungulas, ad nares scæminarum affectu hysterico laborantium, incendimus. Hoc erat morbum, quod aiebant, *contrariis depellere*.

His igitur præmissis, quæ ad diversas bituminis species, usumque, quem ex eo habuerunt antiqui, spectare aliqua ex parte videntur,

tur, ad
domest
hoc in
ampel
sulphu
nos q
cum,
reperit

Mih
quam
mus
fore i
fi cum
adhibe
læviga
vapor
tumor
scilicet
vero
perfr
quam
Cotto
lineo
fumu
rigi.

A
tumo

tur, ad ea tandem, quæ recentiora et tanquam domestica sunt, animos convertamus. Atque hoc in loco dicendum est de specie quadam *ampelitidis*, five nigri bituminis, quæ tum sulphure, tum sale etiam abundat. Hoc nos quidem in manibus habemus pharmacum, quoniam ubique in littore *Suffexiensi* reperitur.

Mihi igitur cogitanti de *lanâ sulphuratâ*, quam a ^f *Scribonio* sumtam mecum amicissimus *Wilmottus* communicaverat, videbatur, fore istam medicinam multò magis efficacem, si cum bitumine, quam si per se sulphur solum adhiberetur. Igitur præcepi ampeliten hanc lævigandam, in carbones vivos spargendam, vapores calidos per tubum recipiendos, et ad tumores glandularum adducendos, quum eos scilicet prius aquâ marinâ foverint. In his vero casibus, nonnunquam velamina e lanâ, perfricando cutem, nimis irritare credidi; quamobrem illud suasi, quod vocamus hodie *Cottonum*, idque mollissimum, et panniculo lineo leviter adsutum, circum tumorem induci, fumumque per tubulum in partes affectas dirigere.

Atque hæc quidem ratio felicior erat, et ad tumores glandularum dissipandos, et ad tonum

^f Vid. *Dissert. de Tabæ Gland. Epist. ad D. Lewis.*---

partium infirmarum corroborandum, multum conferebat. Atque illa omnia tam diu continuanda sunt, quam ad duritiem omnem tollendam sufficiat; neque tamen diutiùs. Quâ re effecta, balneum frigidum optimè curationi finem imponet.

Ista vero sive *ampelitis*, sive *pharmacitis*, si sub dio maneat, desquamare; et ob id, quod salem intus continet, si frigus hyemale pluviasque subeat, in pulverem nigrum asperumque, quo arena litoris conspergitur, ut plurimum verti solet. Is vero pulvis neque tantum valet, quantum lapis ipse, ubi frangitur statimque in pulverem reducitur; nec odorem bituminosum sulphureumque tam copiosè emit, si in ignem ponatur.

Atque ego hæc quidem eò litteris mandare volui, non solùm quod *lanas sulphuratas* plus æquo neglectas esse senserim, sed etiam quod ex usu fore experientiâ intellexerim.

Cum autem digiti strumâ occupantur, nodique non faciliè dissipantur, partes affectas in fumo teneri suadeo. Ampelitis autem non citò extinguitur, si ad sequentem modum commisceatur, et odorem bituminosum sulphureumque fortiter emittit. Sequenti pulvere sæpius ad fumigandum utor:

℞ *Lap. pharmacit. ʒjss. Nitri purissim. ʒjss. m.*
His

His nonnunquam sulphuris aliquantulum adjicere soleo; verum si larga portio sulphuris sit, nimis raptim in igne consumitur, et extinguatur.

Hoc medicamine tam partes affectas, quam vincula cottonea oportet fumigare; deinde tumores, post fotum ab aquâ marinâ, *redimiculis istis* tepidis obvelare. [§] *Jam vero pura vellera, aut per se imposita, cæcis doloribus, aut recepto sulphure.*

Enimvero, quoniam e strumarum genere morbi quam plurimi sese hactenus intractabiles, medicis chirurgisque, præstiterint, hæc sanè medicamina, et quæcunque alia auxilia inveniri possunt, vix futura sunt majora, quàm quæ in pertinacissimis quibusdam casibus necessaria esse reperientur. Jam autem ad *pumicem* transeundum est, ut experimentorum quasi cursus procedat; in quo quidem obeundo, spero fore ut in humani generis usum, nonnihil excogitatum invenias.

DE PUMICE.

ALIUD remedium, quo veteres medici glandularum morbis succurrere solebant, in li-

§ Plin. Nat. Hist. lib. xxix. cap. 2.

bello

bello de usu aquæ marinæ, dixi *pumicem* esse. Censetur esse *terræ* quædam species, quæ per ignes subterraneos in calcem vertitur, et montium ardentium eruptionibus expellitur, et in mare dejicitur. Hujus licet plures species sint, tamen omnes et poris refertæ sunt, ad instar spongiæ, et saporem falsum habent.

Diversus variusque apud antiquos illius medicamenti usus fuit. Tantam et ad absorbendum, et ad vini vaporem acidum corrigendum, vim et potentiam habet; ut sit sanè creditum, ea posse vel ebrietatem reprimi; et ne mustum quidem fermentatione tentari, si *pumex* inditus fuerit: quod incredibili quâdam refrigerandi facultate fieri, veteribus opinio fuit. Verùm hoc tamen horum observationes evincunt; quòd sit egregium ad aciditates primarum viarum corrigendas medicamentum.

Pumices, erosa saxa, Plinius vocavit. Optimus quisque, pororum plenissimus, et siccissimus, habebatur; is etiam, qui ad lævigandum esset aptissimus, nec arenam, neque sabulum ullum in se contineret. Medicamentum illud cum summâ diligentia veteres parabant; et conterebant donec pulvis fieret quam subtilissimus. Quod eò factum est, quoniam contra morbos oculorum in auxilium adhibebatur.

adhibebatur. Et profectò eam asperitatem habet, ut palpebrarum et pumicis inter se fricatione, sordes in corneâ expurgari soleant; perinde ut opifices etiam corpora duriora, pumicis multâ fricatione, expoliunt. Sed hoc prorsus necessarium est, ut pumiceæ particulæ lævigationem commodam subeant, priusquam affectis partibus applicentur.

Sciendum autem est, quo pumex modo ab antiquis præparabatur; isque hic fuit. Torretur igne quam purissimo, donec candescat, ad tertium usque vicem, et toties albo vino restinguitur; tum lavatur; ficcatur postea, et deinde in usum lævigatur.

Atque ego quidem nonnulla corneæ fordida ulcera hoc remedio sanavi, quæ alias curandi vias non admittebant. Neque solas sordes ab oculorum tunicis expurgat, verum etiam incredibili modo humores acres corrigit et edulcorat. Præter hæc, auctore *Plinio*, et in malagmata injiciebatur, in ulceribus capitis, et partium naturalium; et dentes optimè detergere, et ulcera omnia purgare, et chirurgum quoque in cicatrizatione promovendâ multum adjuvare, putabatur.

His ego vestigiis insistens, pumicem internè dedi; et persuadeo mihi, quòd, uti primarum viarum humores corrigit, ita et visciditates

visciditates detergere, sordesque, quæ glandularum intestinalium, et vasorum lacteorum oscula obturant, abradere soleat. Isque, si non melius, tamen multò tutius rem conficit, quàm per remedia, quæ naturam magis causticam habent, effici potest. Hoc etiam medicamentum utilissimum comperi, quando illa, quæ sunt ponderosa, nimirum *Mercurius dulcis*, *antimonium*, *cinnabarumque*, omnino nihil valuerant. In diuturno ventris fluxu non dubium est, quin bonum sit; quod *Hermannus* etiam observavit; ^h *Nonnulli etiam hunc lapidem præparatum, ad nimios alvi fluxus sistendos, propinant.* Et, quibus stomachi, post ipsius hellebori potionem, ægrotaverant, illis pharmacum hoc mederi *Theophrastus* memoriæ prodit. ⁱ *Eudemus Cibi- us post septimam veratri potionem vomitum cohibuit, primum sumto pumice, acri aceto consperso; deinde eodem pumice mero diluto et macerato.*

Inter pumicis formulas, quas ad oculorum morbos adhibere consuevi, sequens collyrium bonum est:

^h Vid. *P. Herman. Lapis Materiæ Medicæ, Lydius, p. 61.*

ⁱ *Theophrast. Hist. lib. ix. cap. 18.*

℞ *Lap.*

℞ *Lap. Pumic. trinā uſione toſt. ac toties vino albo reſtinēt. Lap. Calaminar. lot. ana p. æ. opt. lævigat. Sach. alb. p. i. Terantur ſimul in mortario plumbeo, donec liveſcant; tum in vitro clauiſo ſerva.*

Si diuturnis fluxionibus oculi laboraverint, ita ut in corneâ ſordes aliquæ relinquantur, tunc et in aquâ fontanâ, et per ſe nonnunquam, pulvis ille, ad detergendum ſanandumque, multum prodeſt. Hoc vero, quod animadverti ſupra, diligenter obſervandum eſt, ut ſint omnia ſubtiliſſimè lævigata. Ex his conſtat, ex omni inſpectione de remediis antiquis fieri poſſe, ut rei medicæ nova quædam lux offundatur; utque harum rerum ſtudioſus, ad ea quæ ab illorum obſervationibus in praxin adducta ſint, cogitatione et meditatione, novæ aliquid utilitatis adjiciat.

DE CADMIA.

AD cadmiam tandem, ſive lapidem quem neoterici nonnunquam *ærarium* vocant, vetus etiam remedium, pervenimus. Ea hodie *lapidis calaminaris* nomine deſignatur; eſtque illud ſubalbidum cadmiæ genus, quod tam in Britanniâ, quam apud varias gentes exterâs,

N haud

194 DISSERTATIO

haud procul a fodinis cupreis, inveniri accepimus.

Scribit *Nicolaus Lemery*, terræ tractum esse, ad confinia ducatûs *Limburgensis*, qui lapide calaminari ita abundat, ut exinde nomen *calmine* five *calamine* mereatur. Continet in se cadmia, si huic scriptori fidem adhibere debeamus, largam cupri portionem; et adhibetur, postquam lota sit et calcinata, in fornacibus ad conficiendum æs flavum, five *Orichalcum*. Idemque *Nicolaus* auctor est, orichalcum fuisse ab alchemistis investigatum, dum in philosophorum lapide eliciendo laborabant. Verum illud tamen veteribus ita notum fuit, ut nihil magis, adeoque *Callimachus* in *Lavacro Palladis* orichalci mentionem facit,

*Nam nec in Ida olim iudice sub Phrygio;
Se vel Orichalco magna hæc Dea, vel Simoëntis
Spectavit quanquam vortice perspicuo.*

Itemque *Virgilius*,

*Ipse dehinc auro squalentem, alboque Orichalco
Circumdat loricam humeris.*

Festus *cadmeam* terram vocat: *Cadmea* terra, quæ in æs rejicitur, ut fiat orichalcum. Et a *Constantino Africano* tria cadmiæ genera re-

* *Callimach. Hymn. v. l. 18. Interpret. Politiano.*

cententur.

cententur. Sed ille tamen mihi videtur, cum cadmia pumicem etiam confusè minusque rectè conjunxisse. *Genus, inquit, alterum, quod in cavernis ad litora maris Indici reperitur, et viride atque asperum, et perforatum est.*

Mihi vero haudquaquam dubium est, quin *ars metallurgica*, perinde ut pingendi, sculpendi, cæteræque etiam artes, illis temporibus, quibus partem orbis literatam septentrio barbaris advenis tanquam inundavit, detrimentum ingens persenserit. Honorem æris inventi *Plinius* Cyprum incolentibus defert: *In cypro, inquit, ubi prima fuit æris inventio.* Verum et a Persis quoque, ut nonnulli putant, hæc ars multum aucta fuit atque exculta; quos *Zosimus* quidem tradit æris flavi genus quoddam optimum, additâ tutiâ, confecisse. Ipsa vero *tutia* de cadmia sive lapide calaminari facta fuit. Itemque æneas valvas fani *Sanctæ Sophiæ* Constantinopoli, ex hoc genere æris fabricatas fuisse ferunt. Credibile est, eam misturam, colorem metalli, quod vocamus *Pinchbeck*, retulisse. Nam et *Aristoteles* memoriæ tradit, vasa quædam, quæ *Batiacas* vocat, inter *Darii* supellectilem fuisse inventa, quæ, nisi quod odor æs argueret, ab auro distingui colore non potuerunt. Atque hæc etiam

196 DISSERTATIO

mistura, quam *orichalcum* nominabant, *Augusti Cæsaris* ævo, ita fuit perfecta, ut exinde instrumenta musices exornarent.

^b *Tibia non, ut nunc, orichalco vineta.*

Hæc notavi, ut videamus quantum veteres, qui certe *orichalcum* facere solebant, artem metallurgicam excoluerint; et ut, ad augendas horum observationes, quosdam quasi stimulos animis neotericorum admoverem. Namque et in medicinâ, et in chemiâ, studium illud atque ardor nova investigandi plurimum elanguisse videtur. Et tamen nonnulli meâ memoriâ fuerunt, qui metallorum purgamina, et rejectanea, quæ fornacum magistri præteritis temporibus nullius esse pretii ducebant, sumtu annuo conduxerint, rursusque in fornacibus fuderint, non sine magno rei familiaris emolumento.

Atque idem hoc profecto in lapide calaminari contigit. Namque et neglectus, et in externis formulis tantum adhibitus est; licet interne quoque sumtus, plurimum profit. Et celeberrimus *Boyleus* noster præscriptionem cadmiæ literis mandavit; verum quo tamen ea fato neglecta sit, atque ab omnibus ferè prætermissa, conjecturâ assequi non possum.

^b *Horat. de Art. Poetic. 202.*

Mirror,

*Mirror
dicis ch
perspect*

*ter flu
lapide*

fibi ex

Ego qu

minaren

ta com

Contra

adfi

R. L

tissim

alter

ter i

In no

esse cad

medici

dem li

meum

amico

menti u

illud et

hominib

borantib

mereret

Miror, inquit, lapidis calaminaris vires, medicis chemicisque, ita parum notas esse atque perspectas. Et alibi virum quendam propter fluxus, et dysentericos nonnullos, solo lapide calaminari curatos, magnam in urbe sibi existimationem comparasse memorat. Ego quidem per se plerumque lapidem calaminarem dare soleo; Boyleus autem cum creta commistum sequenti modo præscribit:

Contra diarrhœam, et præcipue si tormina adsint.

R. Lap. calaminar. opt. lævigat. ℥ij.

Cretæ albæ pp. ℥j. Misceantur diligentissimè, et sumantur in cochleare uno vel altero lactis recentis, bis, vel, si res postulet, ter in die.

In nonnullis alvi fluxibus remedium bonum esse cadmiam, ubi lota fuerit atque lævigata, medici facillimè invenient. Atque ipse quidem literas nonnullas, ex Hiberniâ ad avum meum datas reperio; cui magnæ gratiæ ab amico suo referuntur, quod hujusce medicamenti usum arcanum communicaverit; atque illud etiam scribit, tam insigniter profuisse hominibus fluxu epidemico sub id tempus laborantibus, ut exinde nomen *aurei pulveris* mereretur. Porro autem reverendus pater

198 DISSERTATIO

* *Papinus* narrat, indos *Talk* atque *Æs*, summis laudibus ferre, quod et contra humores viscidos, et obstructions pertinacissimas multum faciant.

Quibus viscera infirma et debilia fuerint, his lapidem calaminarem utilissimum esse, sæpius inveni. Etenim aciditates omnes multum corrigit, et excoriations sanat, et, quod irrationes fedet, ferè instar opiatum quietem inducere solet. Tum et ejus particulæ æruginosæ fibras corrugant, et constipant. Sed in illius tamen medicamenti usu difficile est statuere, quantum sit dosi idonea; quoniam una atque eadem quantitas, pro ratione particularum æruginosarum, aut vomitum ciet, aut non; quamobrem plerumque a minori ad majorem dosin procedere soleo; sicut particulas æruginosas in lapide calaminari magis minusve abundare sentio.

Ætate adultis primum grana 5, vel 10, dosin subinde augens prout stomachus fert, in lacte vaccino tepido, mane et nocte, dare confuevi. Atque hoc quidem inveteratis alvi fluxibus, et ferè desperatis, mederi nonnumquam observavi, quum partes, post primos inflammationis dies, debiles manerent, et sub-

* Vid. *Lettres des Missionnaires*, Tom. ix. Edit. Paris. in 8°.

lata fluxio fuisset per venæsectionem, et vulgarem curandi rationem. Commodum autem est ab exigua doli initium curandi facere; quoniam hoc pro styptico datur. Quod quidem medicamentorum genus, nimis liberè sumtum, aut vomendo stomachum, aut alvum deijciendo movent. Neque ita tamen ab inquisitione desistere volui; verum et in externo ejus medicinæ usu conari, siquid fortasse investigare possem. Et profecto rationem inveni, quæ, si in cancro ulcerato, aut in oris ulceribus cancerosis, curationem non absolvat expleatque, nihilominus tamen, melius quam aliud quodvis remedium, morbum palliare, et reprimere plurimum solet. Idque usu proprio sæpe et sæpius cognovi.

Illud etiam ceratum de lapide calaminari, ad desiccandum, optimum est, quo chirurgi utuntur; neque collyrium melius est, quam quod e lapide calaminari et pumice tosto conficitur.

DE SPODIO.

SEQUITUR *Spodium*, quod ab antiquis quoque medicis usurpatum fuit; de quo paucis dicendum est. Illud erat cadmiæ genus quoddam, particulis æruginosis præditum. Quod

200 DISSERTATIO

Græcis *spodium*, *tutbia*, vel *tutia* Arabibus fuisse videtur; cujus duo genera, alterum metallicum, alterum ex animalibus &c. confectum fuisse credibile est.

Avicenna, qui, quicquid hâc super re scripsit, istud omne vel e Græcorum libris, vel e monumentis suo tempore creditis, depromsisse videtur, *tuthiam* Carmanicam aut ex animalibus, in litora æstu maris rejectis, aut ex *alcanna* radice tostâ, factam fuisse memoriæ tradit. Unde nata fortasse opinio fuit, *tuthiam* ad maris litora reperiri. Hoc autem, itemque quod *Galenus* scribit, *Spodium ex animalium cornibus crematis, atque ex ebore fieri*, *spodiis* fortasse omnibus factitiis ortum dedit. Fit enim *spodium* neotericum ex ebore cremato.

Spodium autem metallicum, sive *spodium* Græcorum, formatum est ex fumo, aut ab exsudatione quadam metallicâ, quæ in fornacibus æneis, ab ære atque a lapide calaminari, suboriebatur, et ad culmen fornacis adhærebat. *Serapio* de *tutiâ* scribens, eam tradit in fornacibus hisce oriri: *Et ex ea est, quæ fit in fornacibus, in quibus citrinatur æs, et colligitur, et reponitur, sicut climia.* Idemque in alio loco, *elevatur ergo, inquit, ex climiâ fumus, et adhæret parietibus.* Atque huic quidem descriptioni alii auctores consentiunt.

Ponendum

Ponendum est igitur, tuthiam officinarum, quæ ex *Germaniâ*, *Sueciâ*, aliisque locis adfertur, ubi sunt fornaces æri fundendo comparatæ, esse florem levissimum, aut fuliginem, peculiaris cujusdam generis, quæ particulis æruginosis, aut metallicis, abundat, atque in fornacibus assurgit, et durefcit postea; vel quæ, more scoriarum, ab ære inter fundendum separatur, et sursum volat.

Hoc veteres remedium in morbis oculorum adhibebant, in quo mistura calcis falsæ cum æruginè, medicinam haud absimilem aquæ saphirinæ *Batesii* constituebat. Etenim aqua calcis, et sal ammoniacus, stant simul in vase cupreo, donec color fiat maximè cæruleus. Ita ut illud summi viri remedium a medicamento veteri, postquam scilicet tuthiam in partes constituentes resolverat, depromptum atque adauctum, videri possit. Istud etiam remedium ad desiccanda ulcera a veteribus usurpatum fuit. Verum neque tuthiam tamen, neque lapidem ærarium ab illis internè datum fuisse, monumentis ullis aut levissimis vestigiis reperire possum. Nimirum in externo horum medicamentorum usu se continebant.

Verum si *Hombergii* tamen experimenta, quæ sunt conservata in monumentis *Aëtorum* regionum *Parisiensium*, aut alios, qui de chemiâ scripserint,

scripserint, auctores consideremus, abunde nobis causam esse putabimus, cur ab æris omni compositione fore ut magnum aliquod emolumentum rei medicæ accedat, spe præsumamus. Si tantum enim dederis, quantum vomitum non excitet, per sulphur suum agit, estque ad aperiendum remedium optimum; quoniam et vascula confirmat, et relaxata constringit, etiam melius quam chalybs.

Videndum est, ut, quum primum adhibetur, exiguâ quantitate data sit; quoniam vel pauxillum æris sumti vomitum movere solet. Sed istæ tamen scorix, sive particulæ fuliginosæ, neque metalli neque salis tantum in se continent, quantum vel oculum, partem maximè sensibilem, excoriare, aut dolorem ullum excitare possit. Atque ita quidem in quâvis sumi possunt quantitate, dummodo ne emetica fiant. Celeberrimus *Boërhaāvius* inquit, cupri solutionem in sale volatili oleoso, ex sale ammoniaco atque alcohole facta, remediis omnibus diureticis hydropicisque præponendam esse; quam et ipse quidem satis feliciter adhibitam vidi. Atque ex eodem etiam genere est *spiritus veneris antiepilepticus Helvetii*; remedium, quod non aliud ullum est magis laudatum, contra epilepsias, quæ a pituitâ sunt, contra atrophiam

E
am infan
ditum.

Inter
prum d
quod et
vientiur
vere so
experie
non est
remedi
fluore
nostrâ
esse op
ginosar
veniat
tis qui
vomen
desse e

Na
nari fi
tamen

No
jubeo
nec e
tertiâ
morta
ris au

am infantium, et menstruorum fluxum impeditum.

Inter alias causas, cur *veneris* nomine cuprum designent, hanc etiam chemici jactant, quod et in morbis partium generationi inservientium, singulari vi pollere, et venerem movere soleat. Sed hoc tamen, quâ ratione aut experientiâ nitatur, ne te multis morer, a me non est examinandum. Spodium autem certè remedium eximium est, et ad stillicidia, et ad fluorem album; quemadmodum in historiâ nostrâ ^a de *fluore albo* recensui. Sed cautum esse oportet, ut pro ratione particularum æruginosarum adhibeatur; ne fortius quam conveniat emeticum fiat. Namque in prædictis quidem casibus, licet nonnunquam leviter vomendo stomachum moveat, tamen ita prodesse etiam potest.

Naturam et facultatem cum lapide calaminari similem atque germanam habet, sed magis tamen vi stypticâ pollet.

Nonnunquam in usum præparari hoc modo jubeo. Torretur spodium in crucibulo, donec excandescat; tum in aquâ restinguitur, tertiâ vice ad minimum; in pulverem teritur mortario marmoreo, et lævigatur aut marmoris aut porphyritæ ope.

^a Vid. *Dissertat. de tabe glandulari.*

DE LAVATIONE TEPIDA, ET
HERMODACTYLO.

Finitis his, quæ de *spodio* dicere proposui, paulisper te, vir charissime, antequam ad *lavationem tepidam* transeamus, in *Hermodactyli* consideratione morabor: qui quidem ab Ægyptiis semper, plerumque etiam a me in glandularum fluxionibus, cum balnei tepidi usu consociatur.

Hermodactylus Enimvero de *Hermodactyli* genere innocuo multum inter se contendunt auctores, tam critici quam botanici, atque in opinione diversâ sunt. Quoniam igitur *Dioscoridis colchicum* e genere *hermodactylorum* esse censetur, distinguendum illud est ab hac specie, quæ in officinis nostris venditur. *Cholchicum* enim *Dioscoridis* strangulationes inducit et suffocat. *Gerardus* nostras *colchicum pratense*, verum esse officinarum *hermodactylum*, existimat, et alvum ducere, et in podagrâ dari, tradit.

Renodeus Ephemeris five *Hermodactyli* tria genera recenset. * *Est ergo ephemerum quoddam lethale, ut cholchicum; aliud non strangulatorium, ut nostras: (scilicet bulbus agrestis,*

* Vid. *Renod. de Mat. Medic.* cap. 19.

five cro
que tutu
bermoda
non est
quæ a
utique
LERIUS
scribit
radicis
interius
lus spec
ac dul
nascitur
albi ist
in offici
que ali
candida
dem c
consen
partem
(Cayro)
be, fi
ces ea
dantur
guesfac
tur.
a no

five crocus agrestis) et tertium purgatorium, idque tutum, ut Syriacum, quod in pharmacopoliis hermodactyli nomen habet. Quoniam autem non est melior hujus plantæ descriptio quam ea quæ a VALERIO CORDO commemoratur, eam utique ipsam hoc in loco inferere volui. ^b VALERIUS CORDUS colchicum quoddam reperiri scribit superioribus simile, sed flore candido, et radicis bulbo (cum resiccatus est) inalbicante; interiusque candidissimo, cujus contusi pulvisculus speciem exhibet farinæ triticeæ, sapore suavi ac dulci. Hoc in GERMANIA, inquit, non nascitur, sed aliunde infertur: et verisimile est, albi istius et peregrini colchici radices esse, quæ in officinis hermodactyli nomine veneunt; nihilque aliud hermodactylum istum esse, quam albæ candidæque radicis colchicum. Atque hæc quidem cum his, quæ vulgò accepimus, satis consentiunt; scilicet ejus plantæ maximam partem ex Syriâ, aut Ægypto (ut ab urbe Cayro) ad Europæ incolas deferri. In quâ urbe, si PROSPERUM ALPINUM audiamus, radices eæ, balneum ineuntibus, multum collaudantur, atque in istâ arte, quam vocat *pinguefaciendi*, plurimum ab omnibus adhibentur. Probabile est, ob hanc quoque causam a nonnullis in *Satyriorum* classem referri;

^b Vid. DODONÆI *Hist. Stirp.* p. 461.

quoniam satyriorum quam plurima analeptica sunt, et ad redintegrandas vires accommodata.

Hanc etiam facultatem in augendo corpore, hermodactylis inter *Arabes* attribui, SALMASIUS in *homonymis* tradit, et deinde addit, *mulieres eâ (plantâ) uti ad corpus augendum, quod vulgò dicimus EMBONPOINT*. Idemque scribit, AVICENNAM vires easdem *behem Arabum* ascripisse; et hermodactylum quoque in articulorum morbis adhiberi.---*Articulorum et coxendicum doloribus medendis hæc etiam idonea*. Atque in hunc usque diem laudem eandem meretur, et ad *pulverem artbriticum* TURNERI, atque ad alias officinarum formulas componendas, partem haud exiguam confert.

Atque hæc quidem his distinctionibus satis apertè secerni atque dignosci possunt, ita ut nullo modo dubium sit, qua de planta nobis dicendum sit. Hæc enim, de quâ scribimus, *hermodactylus* est *Syriacus aut Ægyptiacus*. Et profecto tantum abest, ut sit ex ejus usu, propter noxias quasdam facultates, incommodum aliquod pertimescendum, ut ne mulieres quidem *Ægyptiacæ*, quæ artem *pinguefaciendi* profitentur, ullo subsidio ad augendum corpus magis utantur. *Prosper* enim *Alpinus* scribit, *fæminas Ægyptiacas* omni tempore, quo bal-

^cSALMAS. de *Homon.* c. 116.

neum ineant, hujusce plantæ bulbos decem vel duodecim, ex igne tostos, quemadmodum nos castaneas nuces subter cineres coquimus, omni nocte fumere. Quo quidem tempore, et jura medicata, et quæcunque analeptica sunt, ut corpus pingue ac læve fiat, uno quasi tenore, adhibentur.

Tepida lavatio. In nonnullis, qui habitu ficciorē præditi, marinam lavationem frigidam malè ferebant; præsertim vero ubi cutis vel scorbuticis vel leprosis eruptionibus inducebatur, et proinde omnem aquæ marinæ tactum, ut qui nimis irritaret, recusabat; ad exemplum fæminarum Ægyptiacarum balnei tepidi rationem institui, et alvum, datis hermodactylis cum aqua marina, liberam conservavi, maximo cum ægrotantium commodo.

Plures quidem ægrotantes recensere possem, quos, quum ægritudinum tenore fatigati fractique, corpore emaciato et corrugato, vultuque inauspicato ad me accesserint, non tantum a cutis vitiis liberos, verum etiam et habitu meliore, et tanquam *positis exuviis novos*, per istam methodum domum remisi.

Præmissis his igitur, quæ pertinent ad descriptionem hermodactyli Syriaci, usumque, quem ex eo habuerunt aut balneatores, aut illæ, quibus fæminæ Ægyptiacæ ex optimis familiis

familiis oriundæ, commiffæ sunt, ut a balneo tepido atque odoribus pinguiore et venustiores fierent; unum tibi, atque alterum exemplum, tanquam argumentum ante oculos, ponendum cenfeo, ut pateat quanti commodi fit lavationem tepidam in quibusdam casibus instituisse.

Notandum etiam est illud, quod olim observavi, oportere, ut medicus glandulas lymphaticas, quod aiunt, oculis examinet, quo sint in statu, priusquam illarum curationem aggrediatur. Ægrotantium enim quam plurimi, vel quod a negotiis rebusque domesticis ad tempus aliquod abesse, vel quod a voluptatum studio temperare et se continere cogantur, curandi moram ægre ferre, et a medico balnei usum instanter postulare solent; ita ut periculum sit ne balneum ineatur, antequam corpus præparatum fuerit, vel aquæ marinæ potione, vel aliis quibusdam remediis præmissis. Verum illud tamen, si propter importunitatem, citius quam conveniat, ægrotanti concessum sit, nunquam non nocebit; quod ex sequenti casu satis innotescit.

Vir generosa stirpe natus, ætatis anno tricesimo sexto, ab insigni medico *Londinensi* mihi in curam commendatur. Herpes immanis, humidus, et latè serpens, in brachio apparuit;

apparuit
macula
criebat

Ægrotans
tum ef
dere,
tantum
nes mu
fari, c
lis acce
partibu
ego de
signi m
tiones,
institut
lijum a
fuit.
per cu
bere,
crustas
itaque
et ne a
bat.
gredit

apparuit; et per universum corpus eruptiones maculæque scorbuticæ, passim conspersæ, suboriebantur.

Æger, statim ut in maris vicinitatem ventum est, continuò sponte sua in mare descendere, et aquam marinam bibere. Quo facto, tantum abfuit ut melior fieret, ut et eruptiones multum irritari, et magis universim grassari, cœperint. Tum et pruritus intolerabilis accedere, et vestes ferè undequaque affectis partibus adhærere. Quum res eò rediisset, ego demum accersor; in manus meas ab insigni medico dantur literæ, per quas, evacuationes, antequam mare ingrederetur, sapienter institutas fuisse intellexi. Verum illud consilium aut ignotum, aut neglectum ab ægroto fuit. Animadverto margines eruptionum super cutem in altum surgere, vehementer rubere, et fluxum humorum ingentem, et crustas locis plurimis inductas esse. Jubeo itaque ut æger a lāvatione marinâ se contineat, et ne aquam quidem per aliquod spatium bibat. Quorum vice sequentem rationem ingreditur:

Mitt. Sang. ad ℥xvj.

℞ Hermodactyl. pulv. ℥j.

Æthiop. Vegetab. ℥j.

℞

Lac.

Lac. Sulph. gr. x.

Syr. Rosar. solut. q. s. m. f. bol. mane et nocte sumend. superbibend. hausti.

Seri medicati.

Interim a mercurio, et remediis omnibus ponderosis, quæ in hisce casibus, nisi labes subsit venerea, noxia sunt, abstinendum duco. Atque eo modo et liber alvus, et eruptionum conditio minus erat inflammatoria; addito, ut præscripta ratio magis valeret, balnei tepidi usu.

Enimvero diversas balneorum dulcium formulas, quæ diversis malis convenirent, excogitare atque in usum proferre, haudquaquam medicis difficile, et ægrotantibus certè utilissimum esset. Quæ quidem ego, a fucco ad farinam et malvas usque, pro re nata, variare atque adhibere sæpe et sæpius coactus fui. In hoc casu jussi saccum satis largum, farinâ plenum, in labrum balneatorium demitti; tum malvæ frondium magnam copiam colligi, et super saccum poni, deinde aquam bullientem infundi; hæc stare simul, donec, quo tempore lac ab ubere esse solet, eundem et ea habeant. Quo tempore et ægrotantem ingredi, et a cute sales eluere, et eruptionum sordes medentibus malvæ foliis expurgare. Hæc ratione crustas eruptionum puras, et ab omni illuvie

illuvie mundas, quæ inibi hæere, et partibus excoarationem inducere posset, conservare curavimus. Quibus vero casibus glandulæ cutaneæ nimio stillicidio laboraverint, aut unguentum de pice liquida, aut lotionem frequentem instituere soleo:

R. Pic. liquid. ℥viij.

*Aq. Marin. ℔ij. m. stent simul per horas
24; tum cola.*

Deinde, quo tempore et eruptiones colorem inflammatorium remittere, et pulsum quietum esse animadverti, marinam aquam ægrotanti sumere permisi; quo pacto fluxus humorum brevi substitit. Tum vero, ubi ulcuscula sanari incipiebant, in mare iterum descendit; quod quidem partes affectas ita corroboravit, ut ex eo tempore, quantum ego cognovi, morbus requieverit. In hoc casu, desquamatio cutis propemodum universalis fuit, pedesque et manus, serpentum more, epidermida exuerunt.

Historiam alteram, priori fere similem, tamen quoniam cæteris malis incredibilis etiam atrophica accedebat, inferendam duxi.

Fœmina quædam, ex suppressis menstribus, laborabat recidivo lepræ humidæ accessu; quæ quidem post pubertatem, vel ex quo

tempore catamenia primum apparuerunt, se prorsus subduxerant. Haud scio an magis universalem hujusce generis ægritudinem vidisse mihi unquam contigerit; quæ profectò, ab incauto atque immaturo balnei marini usu, quod partes ulceratas irritabat, in pejus versa fuit. Pruritus aderat intolerabilis, ita ut ægotantem vigiliis fere conficeret; et parum abfuit quin vestes nullas ferre posset.

In hoc rerum statu sanguinem e brachio ducendum jussi, æthiopem vegetabilem & lac sulphuris cum sero medicato sumendum, mane et nocte, balneumque tepidum, supra memoratum, cui et feri tertia portio adjecta fuerit, ineundum. Hâc ratione irritatio sublata fuit; et, ut ægotæ vires reficerem, jusculum aut e pullo gallinaceo, aut e carne ovinâ, mane et nocte sumendum suasi, eo ipso tempore, quo in solum sederet. Quæ quidem res corpus incredibili modo augebat. Tum ægra ab omni molestia solutior atque liberior somnum altiorem cepit, qui per statum irritationis semper brevior æquo fuerat. Quum vero pulsum, qui ante concitator fuerat, magis quietum et temperatum esse animadverti, tum aquam marinam iterum dedi: cujus ope fluxionem omnem citò suppressimus, et per balneum marinum curationi finem fecimus. Per biennium,

biennium, malum non recrudit; sed hoc ipso tamen anno morbum, sed visu longemitio-rem, in flexurâ cubiti renascentem observavimus. Quæ res planè indicat, quantum glandulæ novis morborum tentationibus pateant, quocunque tempore plenitudo recens suboritur, si diuturno aliquo malo laboraverint, et inde multum debilitatæ fuerint. Ii, qui orientem incolunt, jura plerumque medicata sumunt; quod ego tamen, ut plurimum, haud necesse esse puto. Quod vero medicamenta analeptica ægrotantibus sumi præscribam, dum in balneo sedent; illud sane *Prospero Alpino* me debere confiteor. Is enim fœminas quamplurimas in Ægypto pingues evasisse, sumpto decocto quodam analeptico post balnei tepidi usum^d, *præsertimque parato in pingui gallinarum jure*, ex cognitione etiam suâ, refert; additque se cognovisse ex muliere Ægyptiacâ, quæ scientiam *pinguefaciendi* profitebatur, quod pauperculæ aquam, cui fœnum græcum injicitur, ad eundem usum adhibere soleant. Et nostri etiam homines, qui jumentis medentur, si quando equi sumto cibo corpus non faciant, iis fœnum græcum dare consueverunt.

Verum illa etiam fatis magna causa est, cur his, quibus est emaciatum corpus, restau-

^d Vid. *Prof. Alpin.* lib. iii. c. 16.

214 DISSERTATIO

rantia medicamenta adhibeamus, dum a tepidâ lavatione relaxantur, atque in balneo sedent, quòd et infantes et fœminæ quoque, in quibus glandulæ adiposæ, propter fibrarum laxitatem, minus comprimuntur, magis quam mares, aut illi, quorum fibræ firmiores sunt et rigidiore, in pinguetudinem inclinare solent.

Addam etiam alium casum, in quo lavationis tepidæ atque aquæ marinæ usus plurimum profuit.

Juvenis, ætatis anno vicesimo primo, quum ad me accessit, tanto tamque immuni glandularum cutanearum stillicidio laboravit, ut sedenti per vestes etiam humor penetraret. Fluxio tanta fuit, ut eam solâ revulsione, per emetica ex turpetho minerali, et per calomelanum, cum aqua marina sumtum, &c. reprimere sperarem. Sed ista ratio nimis erat aspera et violenta; adeoque irritabat, ut æger multo peior fieret. Eruptiones jam ferè universales, et vestimenta vix tolerabilia fuerunt. Pedes quoque et manus crustis induci cœperunt, ut et aures etiam; adeo ut ad cumulum mali nihil esset, quod addi posse videretur.

In hoc rerum difficili statu, monui ut mercurialium usum ex toto rejiceret, ut in labro federet, quod, sicut supra memoratum est,

ex

ex farinâ, et malvis, cum lacte, atque aqua, paratum fuit. Tum ut sales malvarum foliis a cute elueret, et ut aquæ marinæ usum internum continuaret, unâ cum æthiope vegetabili, hermodactylis, et lacte sulphuris; ut autem a marinâ lavatione prorsus abstineret. Atque ea quidem ratio felicissima fuit. Namque manibus pedibusque incrustationes exuebantur, et universum quoque corpus sanabatur.

Hoc vero maximè notabile fuit, quod, cum glandulæ cutaneæ istum humoris fluxum ingentem emitterent, aquæ marinæ lb.ij nequaquam ad ducendum alvum sufficebant, licet lbj. postmodum optime responderit. Quod quidem satis liquido demonstrat, intestinorum glandulas satis aptè secretionum cutanearum defectum sublevare posse, si ad munus istud peragendum provocentur.

Jamque, peractis his quæ de usu hermodactylorum, et tepidæ lavationis, animadvertere volui, ad *lavationem marinam frigidam*, quæ non exigua instituti operis pars est, considerandam atque exponendam transeamus.

DE LAVATIONE MARINA
FRIGIDA.Lavatio marina,
frigida.

LAVATIO marina frigida veteribus non modò nota, verum etiam multum usitata fuit. HOMERUS tradit DIOMEDEM et ULYSSEM, congestis ad naves, quæ *Palladi* dicarent, *Dolonis* spoliis, in mare descendisse, ut sudores eluerent, nervorumque vires confirmarent. Idque lavationis genus, (marinæ scilicet) in tanta æstimatione ab omnibus Græcis habebatur, ut non aliud magis commodum videretur, a quo ARISTOPHANES ad PLUTI cæcitatem tollendam, ablu-tione factâ, curationem auspicaretur, *Plut.* ver. 653.

*Igitur simulatque pervenimus ad hunc Deum
(Æsculapium)*

*Ducentes PLUTUM (eo tempore miserrimum,
Nunc autem, si quis alius felicem et beatum)
Primo omnium nos ad mare eum perduximus,
Et aquis marinis abluimus.*

Ubi doctissimus SPANHEIMIUS observat, ex ARISTIDE, hujusce generis ablu-tiones ab ÆSCULAPIO præcipi solitas fuisse: et ex HIPPOCRATE subjicit, *pruriginosis, et qui acribus
humoribus*

humor
Porro
apud
autem
mus
aliiq
antec

M
e Jud
nia a
hujus
se, ev
præci
dium
maxi

L
neral
tellig
per h
separ
ab i
ipsu
mon
fordi
fluvi

humoribus vellicantur lotiones in mari prodesse.

Porro etiam lavatio, generis cujuscunque, apud Romanos multum in usu fuit: *marinam* autem Imp. NERO, SÜETONIO auctore, primus intulit: cujus quidem balnea, Græcis aliisque omnibus, splendore et deliciis longe antecellebant.

Quid NERONE pejus?

Quid THERMIS melius NERONIANIS?

Multa præterea ex Ægyptiorum, multaque e Judæorum, aliorumque monumentis testimonia addi possent, quæ veterem crebrumque hujus remedii usum apud varias gentes extitisse, evincerent. Sed, cum hoc breve opusculum præcipue explicare debeat, quibus ægris remedium illud accommodum sit, aut secus; de his maxime, quæ ipse expertus fuerim, dicam.

Lavationem marinam duplicem statuo, *generalem* et *topicam* sive partialem; per illam intelligo, ubi totum corpus in aquam immergitur: per hanc ubi marina aqua cuivis *parti* corporis, separatim a reliquis, applicatur. Incipiamus ab illâ generali, cujus quidem consideratio, ipsius loci et lavacri situm spectandum esse monet. Oportet igitur eum esse mundum et sordibus nullis contaminatum, atque ab omni fluviorum exitu, interposito spatio aliquo, remotum;

218 D I S S E R T A T I O

motum; adeò ut aqua, quantum potest, fale marino reliquisque oceani dotibus abundet, et nullo fontium dulcium confluxu vires diminutas habeat. Præterea litus arenosum planumque sit, si fieri potest, ut *curriculo balneatorio* in mare deducendo commodum sit: apricos colles, et planities vicinas habeat, quæ non modò voluptati ægrotantium conducant, verùm et equitationi atque aliis exercitationibus, quas medicus lavantium salutis necessarias esse judicabit, spatium idoneum mundumque solum præbeant.

Atque hæc de loci situ dicta sint; quod ad ægrum ipsum lavandique initium attinet, observandum est, lavationem marinam, non nisi perito aliquo moderatore dirigente, adhiberi oportere: quoniam remedium illud, sicut reliqua, non absque periculo applicare solet. Oportet autem, quoniam frigida lavatio pro ratione frigiditatis, vim in corporis fabricam habitura sit, ut medicus ægrotantem moneat et quo morbi statu, quoque diei tempore, balneum inire, et quamdiu inibi manere, quidque post egressum fieri, consentaneum sit. Quo pacto medicus, pro diversâ naturâ corporis atque valetudine, lavationem diversâ aquæ temperie statuet. Sed ipsa tamen maris aqua nunquam tam frigida est, quàm fluvialis
vel

vel fo
magi
neum
salibu

Ex

non e
cum
lavati
impe
modi
untur
viscer
lari
vitian
puun
statu
tem)
visce
cura
in re
nis,
majo
ente,
dant
jecur
rum
mese
mul

vel fontana; et sole invalescente, magis magisque tepida fit: adeo ut non modò balneum temperatum, verum etiam marinis salibus ditatum, cuivis habere in promptu sit.

Ex hâc quidem temperaturâ, lavantibus non exigua commoda redundabunt. Namque, cum sanguis non pari atque in frigidioribus lavationibus violentiâ, in viscera cerebrumque impellitur; viscera tenella ab hisce incommodis quæ a nimio affluxu sanguinis suboriuntur, hoc pacto liberantur. Sed ipsa tamen viscera, quod in tractatu meo *de tabe glandulari* jam olim observavi, si multum quidem vitiantur, lavationem frigidam ex toto respiciunt: adeoque nunquam balneum ineundum statuo, nisi prius obstructions (ex parte saltem) sublatas esse, præcautum sit. Si verò viscera glandulæque intestinæ minus onerantur, cura minor erit hâc in re adhibenda; quoniam in recentibus obstructionibus, neque ita magnis, frigida lavatio proderit. Sanguine enim majori quantitate in cerebrum visceraque affluente, fit proinde spirituum animalium abundantior separatio; secretiones glandulares per jecur, renes, totumque glandularum internarum ordinem, adaugeri solent: quo pacto, mesenterii quoque obstructions inter alias multas, dimoveri consueverunt. Et hæc profecto

perfecto efficacissimè perficiuntur talibus auxiliis, quæ et fibras fortissimè comprimunt, et aquæ pondus augent: adeoque in plurimis morbis, ubi lavatio poscitur, aqua marina dulci longè præstat, quia sales, quos *marina* continet, ipsam ponderosiores reddunt: his adde, quod et facultas ejus saponacea non levis fit momenti; quippe quæ cutem deterget, poros omnes depurgat, et humoribus solitâ viâ transmittendis magis undique idoneos præstant.

Quoniam autem fibrillarum contractiones subitanæ sunt, et per universam corporis fabricam continuari solent, pressuram undique æquabilem esse; et ad partes simul omnes, quantum fieri potest, pertingere oportet. Medicum igitur par est admonere ægrotantem, ut totum se in aquam simul immergat, et jejunos quoque in balneum descendat, neque, more illorum quos tangit JUVENALIS,

— *Crudum pavonem in balnea portet.*

Ita *cephalalgia* vitari possunt, et viscera quam minimè impediuntur. Veruntamen neque id quoque silentio prætereundum est, lavantem oportere certum tempus, neque id quidem diutinum, in aqua manere; quanquam enim lavatio frigida, primo impetu, partes sese contrahere

trahere
contin
traction
vero, n
ut fit,
æger;
tisque,
nulla f

Pri
vereor
quæ a
finem
qui la
curati
bunt,
Harur
Bloxh
facien
est de
tuas e
mat f
1752
Mibi
notab
aquæ
gidæ,
per m
citer

trahere faciat; tamen si diuturnior ejus sit continuatio, muscoli utique nimis longa contractione delassantur, et debilitantur. Tum vero, neque vegetior, neque alacrior, (perinde ut fit, si brevis lavatio fuerit) a balneo redit æger; sed fibris nimium humectatis debilitatisque, lassitudinem, quæ ante balnei ingressum nulla fuit, urgere sentit.

Prius autem quam Epistolæ huic, quæ vereor ne tibi longa videatur, aut quam his, quæ ad lavationis frigidaë utilitatem spectant, finem imponam, duas historias ægrotantium, qui lavatione *generali*, et aquæ marinæ potu curati sunt, subnectere volo: quæ satis indicabunt, quantum nervis debilitatis ea ratio profit. Harum unam vir perhumanus, R. SMYTH, *Bloxhamiæ* in agro *Warvicensi* medicinam faciens, mecum communicavit. Ea autem est de quodam *choreâ Sancti Viti* laborante, qui tuas etiam ea super re animadversiones confirmat stabilitque. Literas ejus, *Junii* die 4. 1752. ad me datas, in manibus habeo. Mibi, inquit, *nuperrime contigit casus satis notabilis, in choreâ Sancti Viti, quæ tam ex aquæ marinæ potu, quam ex usu lavationis frigidaë, perfectissimam curationem recepit. Hæc per mensem fere, cæteris curandi viis pertinaciter resistebat, neque sublevata est, prius quam*

remedi

remediis aliis, quæ tamen ante frustra sumpta fuerant, ipsum aquæ marinæ usum adjecerimus. — Tunc autem æger celeriter convaluit. Atque ego in hac re libellum tuum de TABE GLANDULARI tanquam viæ ducem habui. Haftenus verba scribentis expressi, quæ satis evincunt, quantum sit ex usu humani generis, ut, qui rei medicæ operam dant, experientiam suam cum aliis invicem communicent. Hujus enim ægotantis miserrimi curatio inde originem suam habuit, quod in ista tua epistola, quam tractatui meo prædicto, subnectere dignatus es, eundem tute ipse morbum simili ratione curatum fuisse memoraveris.

Historia altera est ægotantis cujusdam, quæ meæ curæ commendata fuit.

Accerfor ad virginem quandam, cui catamenia sub ipsum ætatis annum duodecimum, se in conspectum dederunt, non tamen continuârunt. Quibus evanescentibus, purgantia cum emmenagogis, chalybeatis, atque id genus medicamentis, in auxilium vocata fuerant. Sed ea statim rejeci; quoniam neque maturum fuisse catameniorum fluxum, neque partes adhuc menstruationi idoneas factas esse, existimabam. Paroxysmus hystericus stato certoque tempore virginem corripuit: isque

adeo
poris
ipsam
lætam
respon
secun
videre
nequ
est h
poris
Pr
mom
intus
recip
spiran
fuit
ulla,
pieba
tenta
do o
fursu
diffic
ticis
Inte
nitu
rupi
fit,
aëri

adeo certus omni die, ut ad momentum temporis ferè rediret. Quum accedo, virginem ipsam cum amicis festo tempore hilarem lætamque conspicio; et miranti cur accerferer, responsum est, fore ut paucis ante horam secundam momentis causam satis manifestam viderem. Ea se oblectabat chartis lusoriis, neque se esse observatam cognovit. Prolatum est horologium; paroxysmus ad ipsum temporis articulum rediit.

Primum oscitatio, quæ omni temporis momento increvit; ita ut aëris ingens copia intus in pulmonem per omnem inspirationem reciperetur, et rursus, uno quasi flatu, in expirando emitteretur. Tum autem ita creber fuit iste oscitandi conatus, ut neque requies ulla, neque intermissio esset. Deinde incipiebant thoracis musculi motu convulsivo tentari, et qui vel in expirando, vel inspirando occupantur; et scapulæ, itemque humeri, sursum deorsum moveri, non sine summa difficultate, perinde ut in paroxysmis asthmaticis quibusdam gravioribus cernere licet. Interim aër e pulmonibus cum incredibili sonitu, latratum fere caninum referente, prorupit. Hæc autem partium convulsio processit, donec, fatigatis musculis, iste flatus aëris a minimis ad longiora intervalla gradatim

tim declinaverit. Tum novissimè, incredibilis copia urinæ pallidæ, hystericis propriæ, profluxit; paroxysmus desit, et ægrotantem lassam, et de teneritudine quadam conquirentem, in diem posterum reliquit.

Quum eò res esset deducta, ut et ægra multum debilitaretur, et alterius cruris usus esset impeditus, et labrum dependeret, non absque salivæ profluvio, suasi ut in viciniam maris transferretur. Atque ibi quidem sumtis medicamentis, quæ ad nervos faciunt, atque adhibita marina lavatione frigida, puella ex morbo difficillimo celeriter convaleuit. Prout autem vires redintegrabantur, menstruatio, quæ naturæ proprium opus est, idoneo et suo tempore peracta fuit.

Liquet ex historia præmissa, non modò quantum ista valeat ratio, verùm quantum etiam conveniat, ut in secretionibus dirigendis naturam ipsam, et quo tempore fieri aliquid ipsa postulet, diligenter attendamus.

Restat aliud, finitis his quæ de lavatione marinâ *generali* dicere statui, quod peto, ut æquo animo attendas; scilicet quantum lavatio marina *topica* in nonnullis casibus lavationi *generali* præstet. His proximè sequentibus casibus lavationis *topicæ* usum illustrare conabor.

Mulier,

Mulier, annorum triginta, quum ad me delata fuit, menstruorum obstructione laborabat. Ozœnis strumosis nares oppilatas habuit; labrum superius crassitudine supra modum intumuerat; oculique fluxionem tam longo tempore sustinuerant, ut et in cornea ulcus alterius oculi visum impediret, et utræque palpebræ foras protruderentur, atque ita fluxione onerarentur, ut mulier lippa fuerit. In hoc statu, remediis omnibus mercurialibus, quæ primo sumserat, abstinendum esse censui; mittendum sanguinem; in mare demittendam ægrotantem, et bibendam aquam marinam.

Deinde, septimanâ unâ atque alterâ elapsâ, mulierem iterum visebam, et fluxionem nequitiam imminutam esse observabam. Quamobrem auctor fui, ut lavationem ad tempus aliquod differret, ut caput ad cutem tonderet; cervicem, tempora, caputque et oculos, algâ recenter collectâ, et in aquam marinam immersâ, sæpius omni mane lavaret; et novissimè, partes omnes vel linteo, vel sponsia, aquâ marinâ madente, ad munditiem detergeret. Tum suadeo etiam, ut capiti velamentum minimè calidum indueret, et ut fumeret aquæ tantum, quantum ad alvum ter quaterve in die ducendam sufficeret. Interim et

P

absorben-

absorbentium usus cum aqua marina conjungitur, et collyrium, quod quantum profuit vix est credibile, ex affato pumice, etc. ad albuginem istius oculi, qui pejus affectus erat, detergendam adhibetur. Peracto aquæ marinæ effectū, semel iterumve in die partes omnes denuò lavabantur; quo pacto et fluxio omnis substitit, et albugo ita curata fuit, ut oculus non esset invenustus: relinquebatur tamen, in cornea illius oculi fovea, qua visus impeditur. Alter autem oculus prorsus sanus est.

In hâc curandi viâ per tres menses mulier perseveravit; pinguior evasit; et, ut accessit propius ad eum pinguedinis statum, quem Galli vocant *Embonpoint*, catameniorum fluxum reducem habuit, et marina lavatio frigida curationem perfecit. Hæc quidem ægra e domesticis meis olim fuerat; cujus de salute tam exiguam spem conceperam, ut ad retia nectenda instructam esse curaverim, ne, si cæca fortasse foret, ratio omnis, quâ victum quærere posset, miseram deficeret.

Occurrit etiam inter scribendum, aliud mihi, et recens hujus rei exemplum, ex quo rationis illius *topicæ* utilitas liquidò patet: Puella nempe, quam tute ipse mihi in curam commendabas. Illius enim oculi, quos om-

nem

nem tractandi viam, prius quam ad te venerit, eluisse memineris, sani sunt intregrique; et malum pertinacissimum, quod ferè per triennium medicis negotium facefferat, intra mensem secundum curationem, eâdem methodo, recepit.

Exemplum, e pluribus ejusdem generis aliud recensebo, puellæ scilicet, quæ ferè annum decimum tertium attigerat. Tumores strumosi, quum ad me accessit, et in naribus et in labro fuerunt. Sordidum ulcus carpum occupaverat, et articulus æquo crassior, et tumor erat ibidem elasticus, qui post digiti tactum resiliuit, itemque ulcus in talo interno infederat; et intumuerat genu; et, juxta caput ossis femoris, tumor, cæterorum similis et germanus, in conspectum se dederat. Ulcera autem, quum ad me adferebatur, præcipitato rubro, ad carnem luxuriantem reprimendam, impleta, et unguento quoque basilico curata sunt. Hæc autem omittere jubeo, et ulcera remedio quodam minimè corrosivo, quod contra strumas facit, conspergere; et inducere lineamenta involuta, ad comprimendum apta, et aquâ marinâ madentia; et fasciis iis, quas chirurgi *retentivas* vocant, deligare: eas ad quartam vel quintam usque vicem, omni diè, marinâ aquâ frigidâ, ex spongiis expressâ, humectare;

mectare; ipsum autem lineamentum semel tantum in die exuere, partesque affectas semel aquâ marinâ lavare.

Hoc modo tumores spe celerius discussi sunt; nulla in ulceribus caro, fungi speciem referens, de novo suboriebatur; et sanari jam ulcera incipiebant. Tum novissimè lavatio marina frigida, ad reficiendas vires ægrotantis, atque aquæ marinæ potio, curationem expleverunt. Discessit a me puella, ingenti malo liberata.

Nam cum fluida æqualiter atque undequaque premant, si sit aliqua in tubulis ruptura, quod in ulceribus humidis contingit, non fieri potest, quin per viam istam, quæ maximè patet, foras prorumpant, et *qua data porta ruant*. Idque in muliere quadam, hoc ipso tempore mihi superveniente, videre est. Ea ulceribus strumosis in carpo afficitur, et me rogat, “ Num sit continuanda lavatio marina? ” Namque, inquit, ubi balneum ingredior, “ ulcerum ora dirumpi, et de novo fluere sentio. Verum ubi a balneo me contineo, et “ marinam aquam solam internè sumo, tum “ ea ficcari et ad sanitatem accedere incipiunt.” Quum hæc autem sit ipsius ægrotantis observatio, dignam putavi, quam tecum etiam communicarem. Statuo igitur lavationem

tionem universalem *topicæ* posthabendam esse, si pus nullum subfit, et partes debilitatione sola laborent. Sed eam rem casus sequentes fortasse magis illustrabunt.

Ad me *Londino* missa fuit infantula, quæ affectione strumosa laborabat. Ulcera utrosque pedes, et alteram manum, et crus etiam alterum, non sine tibiæ intumescentiâ, profundissimè, pedes præsertim, occupaverant. Itemque in cubito ulcus ingens, et articulus æquo crassior et rigidior fuit; atque ea humeri pars, quæ cubitum attingit constituitque, in nodum duriusculum, ad instar spinæ ventosæ nascentis, increverat.

Hæc, licet primo conspectu mihi timorem injicerent, neque quidquam ad spem ostenderent; quoniam apostemata omnia prius facta fuerant, quam ad me infans accesserit; tamen illud spem animumque meum aliquantulum erigebat, quòd neque tussis ulla, neque mesenterii morbus, esse videretur; atque ita magis esset probabile, sanguinem, pure absorpto, depurgari posse. Veto igitur aut emplastra adhiberi, aut medicamentis unctuosius ulcera curari; et marinâ lavatione ulcerum ora recludere, quod ita fieri posse observaveram, diligenter contendo. Post primam
alteramve

alteramve immersionem mihi nunciatum est, humorem multo copiosius quam olim ab ulceribus fluere. Tum igitur pulverem antistrumofum, mane et nocte sumendum, tincturam millepedum, cum vino Rhenano ante prandium, et omni die haustum aquæ marinæ, statim ut e mari ascenderet, et balnei usum continuari, præscribo. Exinde per ulcerum ora ingens humorum copia effluxit; quod, simul cum balnei frigidi usu, fecit ut calor hæcticus se remitteret; ita ut sanguinem etiam ab omnibus impuritatibus expurgatum, atque intus tuta esse omnia, facilè crederem.

Hanc ægram per tres menses, semel in omni septimana, invisere solebam; quo tempore nodos decrescere atque diminui observabam. Nihilominus tamen, vel post balnei usum finitum, ulcera humorem abundanter emittere, et in cranii ossè, juxta orbitam oculi, duritiem ortam esse sensi. Atque ea quidem durities per os squamosum ad aurem usque continuabatur, aurisque ipsa eruptionibus humidis et fluentibus onerari incipiebat. Quæ quidem nova mala mihi novum periculi timorem intulerunt; sed, quod essent alia ulcera satis aperta, caput tondere jubeo, et spongiis aquâ marinâ madentibus, bis terve
in

in die humectare, et lavationem generalem intermittere, donec ista pars, quæ novissimè morbo tentata fuit, corroborata atque confirmata esset. Interim in purgatione quotidianâ per aquam marinam, atque in ulcerum auxilio spem posuimus. Fecit ea ratio, quod optavimus. Etenim marinæ aquæ applicatio per caput, frontem, tempora, etc. partium affectarum calorem imminuit, tumoremque discussit. Deinde ossis durities, et ab aure eruptiones evanuerunt, et cum externa ulcera in angustum gradatim contrahi viderentur, neque ullus calor hecticus esset, et lavationem omittere, et ulcera, quantum vellent, sicca fieri, permisi. Idque opus mensis unius spatio effectum est; curatio expleta; atque in hunc usque diem puella valetudinem confirmatam habuit.

Per hæc, vir amicissime, exponere atque illustrare volui, quam facilis medico sit secretionum dispositio atque determinatio; ita ut fere quo modo cunque velit, ipsas dirigere, et tanquam moderari possit. Ista autem ratio præmissa, quâ per ulcerum ora materia purulenta educta fuit, curationi affectûs venerei per gonorrhœam aliquantum similis et consentanea videtur.

232 DISSERTATIO

Si quis ea verò consulat, quæ de tractandis glandulis morbofis auctores prudentissimi scripserint, cumque hâc novâ ratione conferat, non fieri potest, quin primo conspectu, intueatur, quam insigne hinc emolumentum in miserrimos homines redundet. Namque in priori et veteri illâ, quâ strumæ curabantur, viâ, nulla levior erat, quam quæ per cultellum processit; neque ea quidem semper adhiberi potuit. Namque in pluribus casibus, vel ardentibus causticis, vel ferramento candenti, ægrum vexare necesse fuit, quum carnem istam spongiosam et luxuriantem cultello extirpare vel metuebant, vel id fieri posse desperabant. Et licet in nonnullis casibus hæc fortasse necessaria viderentur, tamen spes ea majoribus nostris solâ atque unica fuit. In præsentī vero ratione, luxuriantia reprimuntur, non tantum sine remediis causticis, verum etiam sine *cauterio actuali*; glandularum morbi dissipantur, sanantur ulcera, et tumoribus cautum est, ne resurgant iterum, per universam temperamenti commutationem.

Hæc tibi, vir ornatissime, ut spero, neque supervacua, neque nugatoria videbuntur; et vehementer equidem exopto, ut observationes suas, vel levissimas, quæ ad *materiæ medicæ*

emol
medi
quan
mula
addi
acce

Dat.
agr
Jan

EPISTOLARIS. 233

emolumentum faciant, aliquanto liberiùs
medici communicare vellent. Hæc enim,
quantumvis parva, tamen sunt quasi gem-
mulæ quædam, in coronam DIVÆ MEDICINÆ
additæ, quas posterì saltem grato animo sunt
accepturi. Vale.

Dat. Lewisiis; in
agro Sufflexiensi,
Jan. 1752.

R. RUSSEL.

F I N I S.

EPISTOLARIS 233

Epistolaris, sive de litteris
liber primus. Hic continetur
epistolae, quarum prima est
ad Ciceronem, de re publica
liber primus. Hic continetur
epistolae, quarum prima est
ad Ciceronem, de re publica
liber primus.

Epistolaris, sive de litteris
liber secundus. Hic continetur
epistolae, quarum prima est
ad Ciceronem, de re publica
liber secundus.

Epistolaris, sive de litteris
liber tertius. Hic continetur
epistolae, quarum prima est
ad Ciceronem, de re publica
liber tertius.

Epistolaris, sive de litteris
liber quartus. Hic continetur
epistolae, quarum prima est
ad Ciceronem, de re publica
liber quartus.

Epistolaris, sive de litteris
liber quintus. Hic continetur
epistolae, quarum prima est
ad Ciceronem, de re publica
liber quintus.

Epistolaris, sive de litteris
liber sextus. Hic continetur
epistolae, quarum prima est
ad Ciceronem, de re publica
liber sextus.

Epistolaris, sive de litteris
liber septimus. Hic continetur
epistolae, quarum prima est
ad Ciceronem, de re publica
liber septimus.

Epistolaris, sive de litteris
liber octavus. Hic continetur
epistolae, quarum prima est
ad Ciceronem, de re publica
liber octavus.

MI

A
A
O
N
C

Ac

Ac
ti
Al
d

An
t

INDEX RERUM.

A

- A**BSORBENTIA, medicamenta, in glandularum morbis
utilia, p. 180.
Aciditates in primis viis corrigunt, p. 181.
Ob eam causam infantibus bona, ibid.
Nonnunquam alvum nimis constipant, ibid.
Creta marina in quibusdam casibus absorbentium re-
mediorum optimum, quoniam minus cæteris consti-
pat, p. 181, 182.
ACIDA, in stomachis animalium juveniliū abundant,
p. 56.
—Ufus eorundem. ibid.
ACRIMONIA, stomachi viscerumque quomodo in infan-
tibus corrigi debet, p. 56.
ALIMENTARIUS TUBUS, a nonnullis scriptoribus glan-
dulæ officiis fungi censetur, p. 38.
—Secretiones, quæ per ejus glandulas fiunt, ad me-
conium expellendum conferunt, p. 39.
ANIMAL. Animalcula in femine masculino circa puber-
tatis tempus reperiuntur, p. 8.
—Fibrarum animalium vires a castratione diminu-
untur, p. 12.
—Ubi fibræ animales minus elasticæ fiunt, fluida
non satis attenuantur, p. 86.
—Ex hac causâ obstructions sæpe oriri, ibid.
—Fibras animales, post pubertatem, firmiores et ro-
bustiores existere. p. 84, 85.
—Quamobrem id necessarium, ibid.

ANGINA

- ANGINA, inflammatoria infantum, p. 70, 71, 72.
 —Epidemica, p. 105, 106, 107.
 —Symptomata, quæ eruptiones a cute recedentes in
 epidemicâ anginâ comitantur, p. 107.
 —Escharæ gangrænosæ super tonsillas in anginâ
 epidemicâ, p. 107.
 —Symptomata hunc morbi statum comitantia, ibid.
 —Morbi eventus, ibid.
 —In anginâ epidemicâ, si parotides externè tumef-
 cunt, criticæ sunt, p. 108.
 —Eruptiones cutaneæ in anginâ epidemicâ scarlati-
 næ, five colori coccino similes sunt, ut in febre,
 a *Sydenhamo* vocata, scarlatinâ, p. 109.
 Historia anginæ epidemicæ cum escharis gangræno-
 sis, p. 111. 112.
 —Altera, in quâ tonsillarum tumor per purgantia ni-
 mis subito revocatus est, p. 113.
 —Anginæ epidemicæ alia species, anglicè *the*
mumps, p. 114.
 —Ea externè grassatur, ibid.
 —Translatio materiæ morbidæ, in angina externâ,
 a gutturi glandulis ad testes, p. 115.
 —Phrenitis ex subitanea materiæ morbidæ translati-
 one a testiculo, p. 115. 116.
 —Venæsectione et purgantibus lenitivis quando ab-
 stinendum sit in anginâ externâ, p. 116, 117.
 ΑΡΗΘΗÆ, Infantes, et seniores præcipuè aphthis corrip-
 untur, p. 57.
 —Aphthæ, fluxionem in glandulas trachæales, tussim,
 raucedinem, et nonnunquam mortem, adducunt,
 p. 58.
 —Aphthæ nonnunquam in intestinis escharas gignunt,
 ibid.
 —Dejectiones dysentericæ sequuntur escharas deci-
 duas, ibid.
 —Aphthæ sæpe glandulas stomachi afficiunt, ante
 quam in ore percipiuntur, p. 58.
 —Sæpe per glandulas tubi alimentarii, herpetis mo-
 re, prorepunt, p. 58, 59.
 —Aphthæ

INDEX RERUM. 237

- Aphthæ afficiunt areolarum glandulas papillasque nutritum, quæ infantes aphthosos alunt, p. 59.
- Medicamenta in his casibus consentanea, p. 59.
- In quibus infantibus aphthæ maximum negotium faceſſunt, p. 78.
- ARS. Artem medicam intra certos limites reſtringi, p. 28.
- Quæcunque ultra hos limites explorantur, opinio- nes tantum ſpeculativæ ſunt, p. 28.
- Ars metallurgica ab antiquis exculpta, p. 195.
- ARTICULI. Articulos liquore quodam per glandulas ſe- creto lubricari, p. 88.
- Nodi et concretiones cretaceæ articulorum, p. 151.
- Et vid. *podagra*.
- ATTRITIO. Vid. ANIMAL; et FIBRÆ.
- Attritionem fluidorum, ademptis vasis ſpermaticis, diminui, p. 12.
- Attritionem augere calorem animale, p. 12.
- Fibras animales non ſatis validè fluidorum attritio- nem perficere, ubi elãſticitatem ſuam amittunt, p. 86.

B

- BITUMINIS varia genera, uſuſque varii, apud veteres, p. 183, 184, 185.
- Bituminis nigri ſpecies liſſore *Suffexienſi* reperta, p. 187.
- Quomodo lævigatur, et ad tumores glandularum diſſipandos adhibetur, p. 187.
- Adhibetur, donec glandula mollis fit, p. 188.
- Salem in ſe continet. Digiti ſtrumofi nodiſque occupati, eo medicamento optimè fumigantur, poſt ſotum ab aquâ marinâ tepidum, p. 188, 189.

C

- CADMIA. Vid. LAPIS CALAMINARIS.
  - CANCER. Oris ulcera canceroſa lapidis calaminaris uſu optimè palliantur, p. 19.
- CAPILLI

CAPILLI, inter pectendum decidui, nutricis habitum per infantis lactationem debilitari, significant,

p. 121.

— Valetudinem eo modo diminutam esse, ibid.

CARDIALGIA sedatur, sumtâ cretâ marinâ in haustu aquæ fontanæ,

p. 182.

CASTRATIO. Cervi status post castrationem, ab experimentis explicatur,

p. 17.

— Cervo prima juventute castrato nulla cornua esse proventura,

p. 21.

— Cervorum castratorum experimenta, p. 21, 22, 23.

— Cervi parum perfectè castrati finistrum cornu dextro longius exstitit,

p. 21.

— Causa probabilis, ob quam id contigisse putatur; non autem eam certam esse, quoniam unico exemplo notatam,

ibid.

— Fibrarum animalium potestates per castrationem diminui,

p. 12.

— Musculorum torositatem per castrationem mutari,

p. 13.

— Calorem nativum sive animale per castrationem minorem existere,

p. 13.

— Castrationem etiam figuram solidorum mutare,

p. 13.

— Pubertatis indicia post castrationem non apparere,

p. 13.

— Glandulas, quæ pubescendi opus perficere debent, inutiles fieri,

ibid.

— Infantes, eunuchi facti, nulla postea signa pubertatis habent,

p. 13.

— Glandulas adiposas post castrationem minori vi comprimi,

p. 19.

— Carnem muscularem animalium castratorum maculis aut lineolis adiposis, in marmoris modum variatis, distingui,

p. 19.

— Musculos post castrationem glutine isto carere, quod fibras fortissimè prius inter se connexerat,

p. 19.

CEREBRUM.

INDEX RERUM. 237

- CEREBRUM.** Cerebri substantiam glandularem nonnunquam urgeri ex subita dissipatione tumorum criticorum et glandularium, p. 117.
- CHALYBEATA.** Usus chalybeatorum prudentem esse oportere, p. 82.
- Aliter periculosum, ibid.
- COITUS.** Vascula per coitum ampliari et distendi, p. 98, 99.
- Coitum nimium podagræ crebros paroxysmos inducere, p. 114.
- CORNEA.** Ulcera ibi pumice lævigato sanata. p. 191.
- Corneæ ulcus &c. lavatione topica marinâ &c. curatum, p. 225, 226.
- Collyrium e pumice affato quantum ibi profuit, p. 226.
- Casus oculorum singularis, p. 225.
- CRETA** marina medicamentum absorbens bonum, in quibusdam casibus, p. 181.
- Salibus marinis abundat, adeoque minus alvum constipat, p. 182.
- Ad cardialgiam, ad vermiculos expellendos, remedium bonum, ibid.
- Cum aquâ marinâ subtilissimè lævigatur, p. 182

D

- DENTITIO.** Glandularum status, dentiendi tempore, p. 61.
- Dentitionem a septimo ad decimum mensem contingere, pro ratione incrementi et virium infantulorum, p. 61.
- Dentem non protrudi, donec durus sit politusque; ne ab externo aëre injuriam aliquam sentiat, p. 61.
- Dentiendi tempore, tonsillas, et glandulas gutturis fauciumque, fluxionibus præcipuè obnoxias esse, p. 62.
- Tussim et raucedinem, cum ingenti pituitæ profusio, sæpe tunc supervenire, p. 62.
- Motus

- Motus epilepticos a dentiendi dolore, videsis in
EPILEPSIA.
- Diarrhoeam sæpe accedere dentiendi tempore, præcipuè quando *dentes canini* prorumpunt, p. 62.
- Alvum solutam servare oportere, dum natura dentitionem peragit, p. 62.
- Febres hoc tempore sæpe accidere, ibid.
- De statu glandularum inter dentitionem et pubertatem, p. 64.
- Glandulas adiposas post dentitionem fortius vi musculorum comprimi, ibid.
- Glandulas externas frigore aëris externi corroborari, ibid.
- Glandulas cutaneas minus post dentitionem quam antea sordibus et impuris humoribus onerari, p. 65.
- DIARRHOEA.** Affectiones convulsivas aut epilepticas aliquando propter irritationem supervenire, si diarrhoea immodice, aut diutius æquo, fluat, p. 47.
- Diarrhoeam spontaneam sæpe infantibus plenitudine laborantibus mederi, p. 79.
- Diarrhoeam sæpe infantes corripere, ubi eruptio rubra (*the red gum*) introrsum recedit, p. 46.
- Quatenus eam cohibere oportet, ibid.
- *Boylei* præscriptio contra diarrhoeam, p. 197.
- Lapidis calaminaris usus contra diarrhoeam, p. 198.
- DISTILLATIO.** Infantium habitus præcipuè distillationibus patere, p. 46.

E

- EPILEPSIA.** Symptomata, p. 45.
- In infantibus masculis, sæpe colore fusco nigricante testiculos et os et oculos circumcingi, et penem erigi, ante motuum epilepticorum accessum, p. 45.
- Motuum epilepticorum, cum alvi constipatione, historiarum aliquot, p. 47, 48, 49.
- Curandi ratio, ibid.
- Eorundem

INDEX RERUM. 241

- Eorundem cum alvi profluvio historiarum, p. 52,
53, 54.
- Motus epilepticos ex ingenti dolore dentiendi, li-
berato dente sæpe evanescere, p. 62.
- Quales infantes epileptici motibus maximè om-
nium corripuntur, p. 78.
- Epilepsiæ strumosa, p. 97, 98.
- Affectiones tam epilepticæ quam paralyticæ a ce-
rebri statu strumoso, p. 89.
- Epilepticorum circa pubertatem sanatorum histo-
riarum, p. 101, 102, 103.
- EUNUCHI. Habitum eunuchorum mollem esse laxumque,
vocem muliebrem, et universum corpus virili ro-
bore destitutum, p. 19.
- Vid. CASTRATIO.
- ERUPTIO. Vid. ANGIN. EPIDEMIC.
- Febres variolosas non ubique eruptionibus comi-
tari, p. 43.
- Eruptiones scorbuticas et leprosas inter dentitionis
et pubertatis tempora plerumque se in conspectum
dare, p. 65.
- Eruptiones cutaneas, nisi pubertatis tempore,
difficile sanabiles esse, ibid.
- EXERCITATIO. Infantium habitus exercitatione multum
corroborari, p. 67.
- Exercitationem et victum tenuem simplicemque
(sicut agrestium hominum) validæ senectuti pluri-
mum conferre, p. 123.
- Modica exercitatio secretiones omnes adjuvat;
immodica sæpe podagram, partes nimis delassando,
adducit, p. 146.

F

FOEMINAE. Eas maximè, bona valetudine uti, quæ ma-
tres fiunt, et ipsæ infantibus suis lac præbent,

p. 120.

Q.

Quæ

242 INDEX RERUM.

- Quæ mala in maribus ad 35um annum oriri solent,
in foeminis ad 46um contingere observantur, p. 131.
- Foeminæ inflammationibus minus, chronicis congestionibus magis quam mares, opportuna sunt,
p. 131, 138.
- A quibus morbis foeminæ post annum 46um maxime periclitantur, p. 138, 139.
- Plurimæ mutationes factæ in foeminis circa eam periodum, p. 146.
- Vasa collateralia tunc paulatim augentur, ut redundantius, quæ menstruationis terminationem sequuntur, recipiendis sufficient, p. 147.
- Apostemata rarius nunc, quam antea, in obstructis glandulis fieri, 147, 148.
- FOETUS.** Incrementum foetus celerrimum esse, p. 37.
- Ab Harveio notatum, p. 39.
- FEBRIS-ALBA,** puellas ab octavo ad decimum quartum annum plerumque fatigat, p. 80.
- Naturæ conatum esse ad menstruorum fluxum provocandum, ibid.
- Hanc menstruatione peracta evanescere, p. 83.
- FIBRAE.** Vid. ATTRITIO.
- Fibras animales, elastica vi diminutâ, fluidorum trituram non satis validè peragere, p. 86.
- Hinc sæpe obstructions fieri, ibid.
- Fibras in ætate provectiore minus elasticas fieri; sæpe osseas, et nonnunquam lapideas, p. 135.
- Quæ exinde sequuntur, p. 136, 148, 149.
- FLUOR ALBUS,** menstruatione cessante, mire ingravescit, p. 139.
- Medicamenta commoda, p. 139, 140.
- Periculum esse si nimis subito supprimatur fluor albus, p. 140.
- Mala inde aliquando provenientia, et curationes, p. 146.
- FLUXIO.** Fluxiones in glandulas cutaneas circa umbilicum sæpe infantibus contingere, propter nutricum sordes, p. 60.
- FUNGI,** non nisi plantis emorientibus crescunt, p. 6.
- Fungum

INDEX RERUM. 243

—Fungorum plurium exempla; p. 5, 6.

G

GARATILLO Hispanorum, (angina epidemica, aut gangrenosa) ejus morbi historia, p. 113.

Vid. ANGIN.

GLANDULÆ. Systematis glandularis relationes mutuae explicantur, p. 18, 19.

—Glandulas cutaneas atque intestinas, infantium plenitudines sublevare; perinde ac placenta in foeminis gravidis, p. 41.

—Glandularum status, dentiendi tempore, p. 61.

—Inter dentitionem et pubertatem, p. 64.

—Circa pubertatem, p. 86.

—Glandulas præcipuè morbis patere, ubi laxæ sunt, ibid.

—Glandulas incentivas circa pubertatem primas secretiones elicere, p. 90.

—Secretiones eas esse rancidas, p. 91.

—Glandulas sæpissimè febrium crises recipere, p. 104, 105.

—Morbi populares, gutturis et cervicis glandulas occupantes, p. 105.

—Glandulas cervicis et gutturis cum testiculorum glandulis mutuâ relatione connecti, p. 114.

—Secretiones glandularum non nisi lentè et pedetentim augeri vel reprimi debere, p. 122.

—In obstructionibus glandularibus partes debiliores præ cæteris opprimi, p. 123.

—Status glandularum a pubertate ad annum 35um in maribus; et 45um, vel 46um in foeminis, p. 119.

—Status glandularum ab eis periodis ad annum 63um, p. 134.

—Ab anno 63°. ad senectutis finem, p. 156.

—Medicamenta contra glandularum morbos prope omnia e mari veteres medici depromserunt, p. 180.

Q 2

—Ea

- Ea profunt in his casibus, quoniam aciditates corrigunt, p. 180.
- Ampelitis, sive nigri bituminis, fumus calidus ad dissipandos tumores glandularum facit, p. 187.

H

- HÆMOPTOES** et tabes, a morbis glandularum mesentericarum et pulmonalium ortæ, sæpissime mares ante vicefimum quintum vel sextum annum necant, p. 128.
- HEMICRANIA**, a petrificatione glandulæ inter duram pi-
amque matrem in cerebro suborta, p. 95, 96.
- HARVEIUS**. Punctum saliens ab *Harveio* frigori exposi-
tum, p. 11.
- Ejusdem experimenta Regi Carolo explicata, p. 36.
- HELMONTII**, experimentum salicis, p. 11.
- HERMODACTYLI** duo genera esse, p. 204.
- *Hermodactylum* officinarum e Syria aut *Ægypto*
adferri, p. 205.
- In urbe Cayro multum usitari, ibid.
- Ex satyriorum genere esse, ibid.
- Analepticum esse, p. 206.
- In articulorum morbis ab Arabibus adhiberi, ibid.
- Hujus plantæ bulbos balneum tepidum ineuntibus,
cum analeptis, commodè dari, p. 207.
- HIPPOCRATES**, duo principia, ignem et aquam, statu-
it, p. 11.
- HOMO**. Humanæ fabricæ considerationem et notitiam
laudabilem esse, p. 1.
- Hominis idea generalis proponitur, p. 4.
- Hominem fluido quodam animato præditum esse, p. 4.
- HYPOCONDRIACI** morbi, sæpe a vitâ sedentariâ origi-
nem ducunt, p. 124, 125.
- Variæ affectiones hypocondriacæ ex juvenum in-
temperantiis ortæ, p. 145.
- Peritiam

INDEX RERUM. 245

- Peritiam magnam secretionibus eorum hominum moderandis, ad reddendum vitæ reliquum jucundum, esse necessariam, p. 145, 146.

I

- INCREMENTUM;** nimis subitaneum, vasorum laxitas et secretiones immodicæ sequuntur, p. 87.
- Ea mala cortice peruviano et lavatione marinâ reprimi, ibid.
  - Incrementum longitudinale circa vicesimum primum ætatis annum terminari, a veteribus creditum, ibid.
  - Incrementum longitudinale cohiberi, semine masculino in sanguinem recepto, p. 94.
  - Crassitiem quoque inde augeri, ibid.
- INFANTES.** Infantium status, quo tempore vita ex matre pendet, p. 25.
- Infantes prava valetudine uti, si ultra modum crescant, nisi plenitudo vel evacuationis vel secretionis alicujus glandularis ope sublevatur, p. 40.
  - Infantes destillationibus maxime obnoxii sunt, ibid.
  - Quibus morbis maximè corripuntur infantes, qui cerebri massam largiorem, et futuras cranii apertas, habent, p. 78.
  - Infantium glandulas externas non æquè ac internas fluxionibus obnoxias esse, p. 67.
  - Infantium stomachos atque intestina aciditatibus et viscidis humoribus abundare, p. 79.
  - Inde nidos ascaridibus et vermibus rotundis commodas præberi, ibid.
- JUVENES.** Juvenum intemperantiam et voluptatum cupiditatem plurimorum morborum causam esse, p. 127.
- Functiones animales inde debilitari, p. 145.
  - Ægritudines variæ ex hac causa oriundæ, ibid.

L

- LAC.** Partes lactis saccharinas infantis intestina stimulare,
et alvum liberam servare, p. 120.
- LAPIS CALAMINARIS.** Idem, cadmia et lapis ærarius
aliquando vocatur, p. 193.
- Ejus descriptio, et quibus locis reperitur, p. 194.
  - Cupri portionem in se continet, ibid.
  - Ad orichalcum conficiendum adhibetur, ibid.
  - Ad fluxum alvi, & dysenteriam a Boyleo laudatur.
  - Ejus præscriptio, p. 196, 197.
  - Fluxu epidemico laborantibus in Hibernia mul-
tum profuit, p. 197.
  - Prodest his, quibus viscera infirma sunt, p. 198.
  - Ejus pharmaci vires, ibid.
  - Ab exigua dosi incipiendum esse, ibid.
  - Inflammationem prius tolli oportere, p. 199.
  - Stypticum esse, ibid.
  - In ulceribus cancerosis mirè palliat, ibid.
  - Cerat. de lapide calaminari; & collyrium e lap.
calamin. et pumice, p. 199.
- LAVATIO TEPIDA,** in iis, qui habitum sicciorē ha-
bent, frigida lavatione potior, p. 207.
- Lavatio tepida præcipuè in eruptionibus leprosis,
et scorbuticis atrocioribus, prodest, ibid.
  - Casus notabilis ex herpetis genere tepida lavatione
sanatus, p. 208, 209.
  - Tempus idoneum et morbi statum tam balneum
ineuntibus quam medico, diligenter observari oportere,
p. 208.
  - Balneorum tepidorum diversas temperies pro ra-
tione morbi facile institui posse, p. 210.
  - Farinam, cum malvæ frondibus, in quibusdam la-
vationibus bonam, ibid.
  - Casus lepræ humidæ, tepida lavatione sanatæ,
p. 211, 212.
  - Curationibus

INDEX RERUM. 247

- Curationibus ejus generis balneum frigidum finem optimè imponit, p. 212.
- Jura medicata plerumque ab Ægyptiis, &c. cum tepidi balnei usu conjungi, p. 213.
- Restaurantia medicamenta optimè cum balnei tepidi usu consociari, p. 214.
- Casus glandularum cutanearum ingenti stillicidio laborantium, p. 214, 215.
- Cui tepidum balneum medebatur, ibid.
- LAVATIO FRIGIDA, marina, veteribus nota, et usitata, p. 216.
- Lavatio cujuscunque generis apud Romanos usitata, p. 217.
- Nero Imp. marinam lavationem primus intulit, ibid.
- Divisio lavationis marinæ, in generalem et topicam, ibid.
- Loci situs lavationi marinæ generali commodus, p. 217, 218.
- Lavatio frigida periculosa, nisi a perito moderatore dirigatur, p. 218.
- Balneum marinum ineuntibus, morbi statum, &c. observari oportere, ibid.
- Diversam frigiditatis temperiem pro diversâ valetudine &c. institui posse, ibid.
- Commoda, quæ lavantibus ab ea balnei temperatura contingunt, p. 219.
- Lavatio frigida nunquam tuta, si viscera intus multum vitiantur, ibid.
- Ubi recens obstructio, aut exigua existit, nonnunquam prodest, p. 219.
- Quamobrem lavatio frigida marina in plurimis morbis fontanæ præstat, p. 220.
- In lavatione frigida pressuram fluidi undique æquabilem esse oportere, ibid.
- Jejuno balneum ineundum, ibid.
- Diu in balneo manere, malum, ibid.
- Musculi nimia contractione lassantur, p. 221.

248 INDEX RERUM.

- Æger diutius in balneo manens lassitudinem sentit,
p. 221.
- Frigida lavatio nervis debilitatis maximè prodest,
ibid.
- Exemplum in curatione choreæ Sti. Viti, p. 221.
222.
- Affectio hysterica per lavationem marinam sanata,
p. 222, 223.
- Lavatio topica, quantum generali præstat, in
nonnullis casibus, p. 224.
- Casus oculorum singularis, lavatione topica trac-
tatus, p. 225, 226.
- Casus maximè notabilis tumorum et ulcerum stru-
mosorum, in quo lavatio topica curationem perfecit
p. 227, 228.
- Lavatio generalis humores per ulcerum ora fluere
facit, p. 228.
- In quibus casibus lavatio generalis topicæ postha-
benda sit, p. 229.
- Casus affectionis strumosæ lavatione generali cu-
rata, p. 229, 230, 231.
- Humoris larga copia per ulcerum oraeducta,
p. 230.
- Eadem curatio lavatione topicâ finiebatur, p. 231.

M

- MARES**, neque menstruatione neque lactatione relaxati,
fœminis robustiores et laboribus subeundis magis
idonei sunt, p. 123.
- Congestionibus chronicis minus quam fœminæ,
inflammationibus magis, patent, p. 138.
- MATRIX**. Status matricis, separatâ inde placentâ, p. 38.
- MENSTRUATIO**, ante debitum tempus provocari non
debet, p. 80, 81.
- Menstruationem fœminis non esse necessariam,
dum

INDEX RERUM. 249

- dum glandulæ mammarum lacte secernendo occupantur, p. 120, 121.
- Symptomata nervosa, five hysterica, hujus evacuationis defectum comitare, sicut in foeminis gravidis, p. 29.
- Menstruationem post annum 46um minus esse periodicam, p. 137.
- Incommoda inde sequentia, ibid.
- Curationes, p. 137, 138.
- Medicamenta foetida præcipuè tunc utilia, p. 138.
- Menstruatione et parturitione cessantibus, glandulas a novis fluxionibus periclitari, p. 138.
- Fluxus menstruus ad mollitiem muliebrem conservandam necessarius, p. 141.
- Humores alios cum sanguine deducit, ibid.
- Si nulla menstruatio sit, viragines fiunt, et masculam fere vim habent, p. 142.
- Exempla Phaethusæ et Namyfiæ, ex Hippocrate, ibid.
- Vasa collateralia paulatim augentur, circa 46um annum, ut redundantis, quæ menstruationis terminationem sequuntur, recipiendis sufficiant, p. 147.
- MICROSCOPIUM.** Considerationem rerum earum, quæ et oculorum aciem, et microscopiorum potestatem fugiunt, difficilem esse atque obscuram, p. 2.
- Quousque ratiocinatio super his admitti debet, ibid.
- MORBI.** Morbos sæpe transferri ab unâ parte systematis glandularis in aliam, p. 19.
- Morborum *chronicorum* magnam partem a tali translatione materiæ morbificæ, per glandularum systema hinc inde dispositæ, suboriri, p. 26.
- Morbi chronici palliari, vix radicitus tolli possunt, p. 153.
- Quam potestatem medicus in eos morbos habet, p. 153, 154.
- Scientia moderandi secretiones glandulares, curationi morborum chronicorum facem optimè præstendit, p. 3.
- Morborum

- Morborum plurimorum curationem eo tempore, quo natura ipsa medicum adjuvabit, aggredi oportere, p. 20.
  - Morborum descriptiones accuratas esse utilissimas, p. 26.
  - Morbos, qui in *pulmones* incidunt inter pubertatem et tricesimum quintum ætatis annum, omnibus modis et semper a pulmonibus vertere oportere, p. 130.
  - Hâc re neglectâ, quæ incommoda sequuntur, ibid.
  - Morborum *glandulârium* curatio maximè inter pubertatem et 35^m annum probabilis est, propter vasorum ampliacionem, p. 95.
  - Morbi *glandulares* qui a *congestione* proveniunt, præsertim si in cutaneas glandulas incidunt, diuturnam curam postulant, p. 130.
  - Sæpe resurgunt; et nonnulli vix unquam curantur, ibid.
  - Morbi *glandularum uterinarum*, cessante menstruatione, ingravescent, p. 139.
  - Eorundem curatio, p. 139, 140.
  - Morbi ex *perspiratione diminutâ*. Vid. PERSPIRATIO.
  - Morbi *glandulares* in maribus circa sexagesimum annum inveterascunt, p. 151.
  - MUSCULI. Musculorum torositatem labori subeundo necessariam esse, p. 92.
  - Torositas feminis masculini elaborationem sequitur, ibid.
  - Musculorum et cordis vires annorum progressu diminui, p. 142.
  - Destinationem fluidorum ad superficiem unâ diminui, ibid.
  - Hujus rei illustratio ab exemplis cervorum castratorum, p. 142, 143.
  - Hinc perspirationem debilem esse, p. 143.
  - Morbi subsecuturi et eorundem curationes, p. 143.
144.
NATURA.

N

- NATURA.** Medicum oportet naturæ rationem in morbis curandis diligentissimè observare, p. 1.
 —Auctor vocabulum *Natura*, concedi sibi postulat, p. 10.
 —Naturam secretiones glandulares mutare et renovare, alias alio vitæ tempore, p. 1.
 —Naturam arcanorum suorum interpretem esse, p. 8.
 —Natura, in mutationibus debitis efficiendis, munera omnia potestati solidorum accommodat, p. 10.
 —Natura ante partum partes constituentes integras habet, p. 17.
 —Natura a partu, in vasis ampliandis et infante nutriendo, occupatur, p. 40.
 —Inter certos limites cohibetur, p. 87, 167.

O

- OPIATA.** Infantibus dare opiata minimè convenit; nisi prorsus necessarium sit, propter dolorem et irritationem vehementem, p. 56.
OVARIA. in brutis citius quam in mulieribus imprægnationi commoda fieri, et quamobrem, p. 8.
 —Ovariorum morbi, p. 31, 32, 33, 34.
ORGANA. Organa genitalia, in utroque sexu, certis secretionibus glandularibus continuandis necessaria esse, p. 13.
OSSA. Incurvationes ossium a pravâ musculorum directione, p. 89.
 —Ossium capita ichoris fluxione corrosa, in fistulas insanabiles terminant, ibid.
 —Ossium capita ex subita fluoris albi suppressione augeri, p. 140.
 —Quomodo tractanda, p. 140, 141.
PARALYSIS.

P

- PARALYSIS** membrorum inferiorum a relaxatione vertebræ, in puellâ rachitide laborante, p. 77.
- PAROTIDES.** Vid. Angina epidemica.
- PERSPIRATIO.** Cum musculorum et cordis vires languent, perspiratio simul diminuitur, p. 143.
 — Morbi perspirationem debilem subsequuntur, sunt, scorbuti, rheumatismi scorbutici, cardialgia, &c. eorum malorum curandorum intentio generalis, p. 143, 144.
- PHRENETIS.** Vid. Angina externa.
- PLACENTA.** Consideratio placentæ, ejusque usus, p. 28.
 — Symptomata nervosa aut hysterica, quæ gravidas in primis gestandi mensibus fatigant, crescente placenta evanescere, p. 29.
 — Opinio *Whartoni* de placenta, p. 35.
- PLANTÆ.** Comparatio incrementi animalis cum vegetabilium incremento, p. 7.
 — Plantæ vetulæ scabræ fiunt, musco inducuntur, perspirationem impeditam habent, et moriuntur, p. 160.
 — Eorum malorum curatio, ibid.
- PLENITUDINES,** salutare in habitu oriri, ad amplianda vasa, &c. p. 10.
 — Morbos inde fore proventuros, nisi debiti exitus redundantis paterent, p. 41.
 — Plenitudines rarissimè in foeminis, lactandi tempore, suboriri, p. 122.
- PODAGRA.** Hominum sedentariorum variæ ægritudines, accedente podagrâ, sublevantur, p. 125.
 — In ætate proveciore homines laceffit, p. 144.
 — In glandulis, et membranis articularum obstructions efficit, p. 144.
 — Mares aggreditur, cum solida rigidiora sunt, ibid.
 — Vitæ

INDEX RERUM. 253

- Vitæ et victus quænam ratio servanda, ibid.
- Veteres præcipuas causas podagræ, vinum, venerem, otium recensebant, ibid.
- Prima podagræ fundamenta in juvenili ætate per varias intemperantias sæpe poni solent, p. 145.
- Immodica exercitatio sæpe podagræ paroxysmos adducit, p. 146.
- Exercitationum cæterarumque rerum temperantia eos leviores reddit, ibid.
- Nodi et concretiones cretaceæ in articulis, p. 151.
- Cachexia et pruritus podagricorum, ibid.
- Leucophlegmatiam, aut ascitem, &c. senes podagricos infestare, nisi paroxysmos legitimos habent, p. 151, 152.
- Purgationes drastricticæ, et diuretica medicamenta, in his bona, p. 152.
- Squillam optimum esse diureticum, in his casibus, ibid.
- Curatio per chalybeata &c. terminari debet, ibid.
- In ultimo hujus morbi statu accedunt, *diarrhæa podagrica*, tenesmus, dejectiones dysentericæ, et mors, p. 152, 153.
- Opiata ubi utilia, p. 153.
- PRÆGNATIO. Quæ symptomata in primis mensibus contingunt, p. 29, 30.
- Naturæ ratio in his sublevandis, p. 30.
- Primum exemplum secretionis alterius pro alterâ substitutæ, ibid.
- In prægnantibus contra stomachi aciditates et abortum, venæsectio, pulveres testacei, rhabarbarum; bona, p. 31.
- PUBERTAS. Corporis habitum firmiorem, et vasa magis elastica fieri, post pubertatem, p. 88.
- Status glandularum a pubertate ad 35um annum in maribus, et ad 45um, vel 46um, in sceminis, p. 119, &c.
- Negligentia in secretionibus dirigendis, præcipua causa, cur tot mares tabe, &c. resolvantur, inter pubertatem et 35um annum, p. 129.
- Contra

- Contra hæc mala, temperantia, venæsectio, et evacuationes consentaneæ, faciunt, p. 129.
- Naturam ipsam hæc indicare, ibid.
- Præsertim, ubi pulmones ægrotant, p. 136.
- Quæ mala in maribus a pubertate ad 35um annum contingunt; similia in fœminis ad 46um proveniunt, p. 131.
- Fœminas autem rarius inflammatoriis morbis corripitur, ibid.
- Quamobrem, ibid.
- PUMEX. Pumicis descriptio; ejus variæ species, ab antiquis medicis in glandularum morbis usitatæ, p. 189, 190.
- Egregium ad corrigendas aciditates medicamentum, ibid.
- Quomodo a veteribus in usum præparabatur, p. 191.
- In pulverem subtilissimum redactus, contra morbos oculorum facit, p. 190, 191.
- Corneæ ulcera sanat, ibid.
- Internè sumtus, visciditates fordesque vasorum oscula obturantes, optimè deterget, p. 192.
- In diuturno ventris fluxu sumitur, ibid.
- Collyrium ex pumice, p. 193.
- PURGATIO. Vide TUMORES.
- Purgantium usus immaturus, in tumoribus glandularum criticis, maximè periculosus, p. 110.
- Talium tumorum dissipationem tutius aliquando naturæ committi, ibid.

R

- RACHITIS a laxitate oritur, p. 73.
- Ejus descriptio, p. 74.
- Ens veneris, et rhabarbarum, medicamenta ad rachitidem bona, ibid.
- Gingivæ putridæ, ulcuscula dentes et internas genas

INDEX RERUM. 255

- nas inficientia, pueros rachitide laborantes infestant, p. 75.
- Hæc aliquando in gangrænas desinunt, p. 76.
- Cortex Peruvianus, mel Ægyptiacum, &c. in his ulcusculis dari possunt, ibid.
- Scrophulæ aut strumæ signa, in pueris rachitide affectis, inveniri, p. 78.
- REDUNDANTIÆ.** Per secretionum glandularium opem redundantias deduci, p. 40.
- Redundantiarum signa cito apparere in infantulis, si vel separatio post aures supprimitur, vel eruptio rubra, sive rubella, dicta, subito evanescit, p. 43.
- Redundantias in glandulas articularum plerumque incidere, nisi exercitatione aliqua expellantur, p. 126.
- Quamobrem redundantia plerumque majus negotium in maribus quam in fœminis facessunt, p. 123.
- RUBELLA,** sive eruptio rubra, infantibus necessaria, p. 42.
- Quæ symptomata sequuntur, ubi subito evanescit, ibid.
- Eadem propemodum symptomata oriri, quæ matrem in primis gestandi mensibus corripiunt, p. 45.
- Sæpe etiam diarrhœa subsequitur, quæ cohiberi non omnino debet, p. 46.
- Ea motus epilepsiæ symptomaticos sæpe reprimunt, ibid.

S

- SANGUIS.** Sanguinis massam semine masculino saturari, p. 17, 93.
- Sanguinem infantium tenuem esse dilutumque, p. 41.
- Quamobrem, ibid.
- Sanguinem humanum esse heterogeneum, p. 43.
- Sanguis pallidus et aquosus, p. 80.
- Vasa sanguinem ferentia, a feminis masculini spoliis magis firma atque elastica existere, p. 94.
- Sanguis

- Sanguis in provectiore ætate per minima vasa capillaria non propellitur, p. 136.
- Unde magna in habitu mutatio, p. 136, 137.
- SCROPHULA five STRUMA. Quibus infantibus ea maxime contingat, p. 78.
- Tumores strumofos inter dentitionem et pubertatem se ostendere, p. 79.
- Affectiones epilepticæ et paralyticæ a cerebri statu strumoso, p. 89.
- Digiti strumofi quomodo cum lapide pharmacitide fumigari debent, p. 187, 118.
- Tumorum et ulcerum strumoforum curatio singularis, per lavationem topicam, p. 227, 228.
- Aliud exemplum, p. 230, 231.
- Strumarum curandarum nova ratio quantum veteri præstat, p. 232.
- SECRETIONES glandulares, secundum leges mechanicas, hydrostaticas, et hydraulicas perfici, p. 2.
- Certis vitæ temporibus elici, ibid.
- Morbos sæpe oriri, ubi contra naturæ leges et constituta tempora provocantur, ibid.
- Eorum temporum notitia multum morborum quorundam curationem festinabit, ibid.
- Occasionem medico indicabit, quâ adjumentum medicæ artis subministrare oportet, p. 9.
- Secretionum glandularium moderamen sæpe medico concedi, ibid.
- Secretionum glandularium mutationes certæ sunt, et perpetuò in omni sano habitu contingunt, p. 10.
- Secretionum glandularium doctrinam ab his maxime intelligi oportere, quibus infantium alendorum cura committitur, p. 20.
- Secretiones varias esse multiplicesque, ut altera alteri auxilium ferre possit, p. 26.
- Secretionum glandularium curam maximam a pubertate ad 35um annum in maribus habendam esse, p. 127.
- Medici potestates in secretionibus moderandis plantarum exemplo illustrata, p. 121.
- Temperamenta

INDEX RERUM. 257

- Hujus rei neglectus magna causa est, cur tot ma-
res apostematibus internis et phthysi moriantur, inter
pubertatem et 35um annum, ibid.
- Temperamenta varia*, quæ veteres recensabant, ex
diversarum secretionum ubertate vel paucitate,
oriri, p. 156.
- Secretionum moderamen in medicorum potestate
plerumque esse, p. 165.
- Exemplum insigne in lue venerea, p. 165, 166.
- SEDENTARIII. Qui morbi vitam sedentariam comitan-
tur, p. 124.
- Alvi constipationes, recti morbi, hæmorrhoides,
dysenterix, strangurix, ibid.
- Cardialgiæ, colicæ, dyarrhœæ, et varii morbi hy-
pochondriaci, p. 124, 125.
- Ea, podagra superveniente, evanescunt, p. 125.
- Rhabarbarum in sedentariis a Bacono laudatum,
p. 126.
- Aqua marina, pillulæ ex gummi, quibus sedenta-
riis contra duram alvum convenient, ibid.
- SEMEN masculinum citius in brutis quam in hominibus
elaboratur, p. 8.
- Quare, ibid.
- Non elaborari antequam juvenis puber sit, ibid.
- Zenonis dictum de semine masculino, p. 9.
- Tunicas musculares glandularum conglome-
ratarum vires a semine masculino auctas habere,
ibid.
- Naturam in semine masculino elaborando moras
nectere, perinde ut in fructu plantarum producendo,
p. 6.
- Seminis masculini effectus consideratur, ab exem-
plis animalium castratorum, et non castratorum,
p. 14.
- Semen masculinum incrementum longitudinale
reprimere, incrementum laterale, sive crassitiem
adjuvare, p. 23.
- SEMINA primordialia—existere probabile esse, p. 4.

258 INDEX RERUM.

- Et cum fluidis circumferri, (in animalibus ut et in plantis,) donec semen masculinum elaboratur, p. 4.
- Fungorum semina cum fluidis plantarum circumferri,---Exempla, p. 4 et 5.
- SENES. Calorem nativum, spiritus animales, et musculorum vim, in senibus diminui, p. 148.
- Fibras animales rigidiores in his, sed minus esse elasticas, ibid.
- Unde nonnunquam nulla circulatio in extremis partibus continuari potest. Oritur inde gangræna insanabilis, p. 148, 149.
- Crebris congestionibus chronicis patent, propter diminutam elasticitatem, p. 149, 150.
- Varii morbi, quibus præcipuè afficiuntur, p. 150, 151.
- Quomodo natura sæpe hoc tempore levare habitum conatur, p. 150.
- In senibus morbos sæpius transponi quam curari posse, ibid.
- Tempus climactericum (annus sexagesimus tertius, *Pythagoram* auctorem habuit, p. 154.
- SENIORES. ultra climactericum tempus provecti, in pueritiæ morbos relabuntur, p. 157.
- Inspiratio et exspiratio ægre in his perficitur. Expectoratio quoque difficilis, p. 157, 158.
- Stranguriæ, dysuriæ, ossium crepitatio, seniores infestant, p. 188.
- Radix altheæ, gummi arabicum, terebinth. chium, &c. palliant, ibid.
- In senioribus partes elasticæ nonnunquam prorsus ossæ fiunt, p. 159.
- Cachexia grandævorum, ibid.
- Pruritus senilis*, a retentione materiæ perspirabilis, ibid.
- Malum molestissimum, ibid.
- Fricatio et lavatio tepida in his casibus commendantur, p. 160.
- Aqua marina tepida fontanæ præstat, quia magis deterget, p. 161.
- Electuarium

INDEX RERUM. 259

- Electuarium de ovo Sydenhami, contra pruritus
ferinum, ibid.
- Historia senis cujusdam pruritu senili laborantis,
p. 161, 162, 163.
- Vinum in hoc casu optimum opiatum, p. 162.
- Oculorum mala in grandævis frequentissima,
p. 163.
- SPINA, ventosa, p. 89.
- SPODIUM, cadmiæ naturam participat, p. 199.
- Arabibus tuthia vocatur, p. 200.
- Ejus duo genera, ibid.
- Spodium metallicum, p. 201.
- A veteribus adhibitum in morbis oculorum, ibid.
- Aqua saphirina Batesii medicamentum spodio ger-
manum, ibid.
- Ab exigua quantitate incipiendum, ne vomitum
moveat, p. 202.
- Spiritus veneris anti-epilepticus Helvetii, remedi-
um ejusdem generis esse, ibid.
- Spodium ad stillicidia et ad fluorem album bonum
esse, p. 203.
- Spodium ejusdem esse naturæ cum lapide calami-
nari, sed magis aliquanto stypticum esse, ibid.
- Quomodo in usum præparari debet, p. 203.
- STRUMA, Vid. SCHROPHULA.
- SYMPTOMATA nervosa, sive hysterica, fœminas corri-
piunt propter defectum evacuationum naturalium;
fere pari modo ut in primis prægnationis mensibus
gravidas afficiunt, p. 29.
- Matres deliciores, lactando debilitatas, infe-
stant. p. 121.
- Ejus rei signa, ibid.

T

- TABES glandulares in maribus frequentiores ante 35um
annum, in fœminis post 46um, p. 138, 139.
- TESTES maturati, propter defectum evacuationum de-
bitarum in angina, p. 118.
- In testium tumefactorum curatione, horizontaliter
decumbere, bonum esse, p. 118, 119.

- TONSILLA:** Tonsillæ largiores, systema glandulare debile esse, indicant, p. 67.
 — Scrophulæ futuræ periculum esse, ibid.
 — Tonsillæ semel suppuratæ, facilè iterum eodem malo laborare solent, p. 67.
 — Chirurghi manus in tonsillis largioribus utilis, ibid.
 — Historia tonsillæ maturatæ operatione chirurgicâ curatæ, p. 68.
TUMORES scirrhusi, in cerebro, p. 96, 97.
 — Tumores super genua ex subita fluoris albi suppressione, quomodo tractare oportet, p. 140.
 — Tumores emphysematosi, p. 141.
 — Topica lavatio, in his præstat, ibid.
 — Tumores glandularum bituminis vapore calido dissipantur, p. 187.
 — Ea ratio continuari debet, donec glandula mollis fit---curatio lavatione frigidâ terminatur, p. 188.
 — Tumores strumosi cum ulceribus lavatione topica curati, p. 227, 228.
TUSSIS convulsiva,---quibus infantibus maximè molesta fit, p. 78.

V

- VENÆSECTIO.** Quando necessaria in febribus eruptivis, morbo accedente, p. 109.
VERMES infantulos fatigant---curatio, p. 79.
 — Creta marina in quibusdam, contra vermes remedium bonum, p. 182.
 — Unguentum e pice liquida, ad glandularum cutaneorum stillicidium sistendum, p. 211.
UVULA. Morbi uvulam occupantes, p. 69.
 — Uvulæ pendulæ historia, operatione chirurgicâ curatæ, p. 70.

Pag.	lin.	pro	leg.	Pag.	lin.	pro	leg.
8,	21,	idonea	idoneum	78,	13,	obnoxios esse	corripi
9,	12,	discere	dicere	86,	7,	proveniant	proveniant
16,	6,		dele tam	100,	21,	convulsivos	convulsivos
17,	2,	solet	solent	103,	8,	duce	duci
42,	11,	dictæ	dicta	166,	11,	intergescunt	turgescunt.

